

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

ΤΗΣ

ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗΣ

ΑΜ. 319 ΕΤΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ: 2013

ΤΙΤΛΟΣ:

«Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και Αγορά εργασίας.

Η στρατηγική για το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF)

και

η εναρμόνιση του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF)».

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Τριμελής Επιτροπή: Ν. Παπαδάκης

Δ. Γράβαρης

Στ. Χιωτάκης

Ρέθυμνο

Μάρτιος 2016

[1]

Στην οικογένειά μου.

Πρόλογος

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κρήτης κατά το χρονικό διάστημα 2013- 2016, στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Πολιτική Ανάλυση και Πολιτική Θεωρία». Το θέμα επελέγη με αφορμή τις σύγχρονες οικονομικές και εργασιακές εξελίξεις που διαδραματίζονται στην Ευρώπη και επηρεάζουν καταλυτικά την κοινωνική συνοχή της ευρωπαϊκής ηπείρου, αναδεικνύοντας την ανάγκη για μεγαλύτερη κινητικότητα των εργαζομένων και κατ' επέκταση για κοινή ανάγνωση και μετάφραση των προσόντων τους, επιφέροντας παράλληλα καθοριστικές αλλαγές στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης των κρατών- μελών.

Αναμφίβολα, στις μέρες μας, η γνώση αποτελεί πρωταρχικό και διαρκές ζητούμενο στην αγορά εργασίας, ενώ μετεξελίσσεται σε βασικό εργαλείο επαγγελματικής ανέλιξης και κινητικότητας των εργαζομένων. Η παρούσα εργασία αναδεικνύει τρία καίρια χαρακτηριστικά της γνώσης, που αποτελούν και τις βασικές συνιστώσες της Δια Βίου Μάθησης. Πρώτον, δεδομένων των ραγδαίων εξελίξεων στους τομείς της τεχνολογίας και των επιστημών, σε συνδυασμό με την αύξηση του μέσου όρου ηλικίας του εργατικού δυναμικού, εντοπίζεται η επιτακτική ανάγκη για διαρκή επικαιροποίηση των γνώσεων και των δεξιοτήτων, αφού οι τελευταίες αποκτούν πια «ημερομηνία λήξης» της χρηστικής εφαρμογής τους. Ως συνέπεια, όλο και περισσότεροι άνθρωποι οδηγούνται σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και αυτομόρφωσης, δεδομένης της ανασφάλειας στο πεδίο της αγοράς εργασίας, με στόχο να καταστούν ανταγωνιστικοί.

Στην προσπάθεια αυτή, ενισχύεται σημαντικά η κινητικότητα των εργαζομένων, αφού η αναζήτηση καλύτερων συνθηκών εργασίας διευρύνεται συχνά πέρα από τα εθνικά σύνορα. Ωστόσο, η ποικιλομορφία των εκπαιδευτικών συστημάτων της Ευρώπης δυσχεραίνει την αναγνώριση των πτυχίων και των διπλωμάτων, λειτουργώντας ανασταλτικά στη διαδικασία σύγκρισης των προσόντων.

Ταυτόχρονα, τα άλλοτε στενά όρια απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων αναιρούνται, με τις τελευταίες να καλλιεργούνται σε κάθε πτυχή της επαγγελματικής και προσωπικής δραστηριότητας. Επακόλουθο αυτής της πρακτικής είναι η αδυναμία χιλιάδων Ευρωπαίων πολιτών να αποδείξουν αυτό που ξέρουν και μπορούν να

κάνουν, αφού δεν υπάρχει ουσιαστικά ένας θεσμικά έγκριτος και έγκυρος τρόπος, ώστε να πιστοποιούνται οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι ικανότητές τους.

Όλα αυτά προσδίδουν μια νέα διάσταση στον ρόλο της Δια Βίου Μάθησης και ακριβώς πάνω σε αυτήν την υπαρκτή πρακτική ανάγκη θεμελιώνεται η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων- ΕΠΕΠ (EQF). Το ευρωπαϊκό αυτό εργαλείο προώθησης της Δια Βίου Μάθησης, φιλοδοξεί να κατατάσσει με διαφάνεια και αξιοπιστία όλα τα επαγγελματικά προσόντα των εργαζομένων, ανεξάρτητα από τον τρόπο απόκτησής τους, αναγνωρίζοντας κάθε δυνατή μαθησιακή πορεία, είτε αυτή πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της τυπικής, είτε της μη τυπικής και άτυπης μάθησης, παρέχοντας, έτσι, στους Ευρωπαίους πολίτες ένα «διαβατήριο» προσόντων για ολόκληρη την ευρωπαϊκή επικράτεια.

Ευχαριστίες

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Νικόλαο Παπαδάκη, καθηγητή στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κρήτης, για την παρότρυνση και την ευκαιρία που μου έδωσε να πραγματευτώ και να παρουσιάσω ένα τόσο ενδιαφέρον και κρίσιμο, για την πορεία και το μέλλον των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στη σύγχρονη διεθνοποιημένη οικονομία, θέμα. Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω την εκτίμησή μου για την άμεση καθοδήγηση, την επίβλεψη, τη συνεργασία και την υποστήριξη που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

Παράλληλα, οφείλω να ευχαριστήσω για ακόμη μία φορά τον ίδιο, αλλά και τα υπόλοιπα μέλη της τριμελούς επιτροπής, κ. Διονύση Γράβαρη, καθηγητή, και κ. Στέλιο Χιωτάκη, ομότιμο καθηγητή, στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης, για όλες τις γνώσεις που αποκόμισα κατά τη διάρκεια μελέτης των πολύτιμων συγγραμάτων τους, αλλά και της διδασκαλίας των μαθημάτων τους, καθώς επίσης και για τις εύστοχες παρατηρήσεις και επισημάνσεις τους, γεγονός που συνέβαλε στην οικοδόμηση μιας στέρεας γνωστικά βάσης, η οποία λειτούργησε ως εφαλτήριο για τη συλλογή όλων των απαραίτητων πληροφοριών και τη συγγραφή της παρούσας εργασίας.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την αμέριστη κατανόηση και συμπαράσταση που επέδειξε γενικότερα σε όλη την πορεία διεκδίκησης και κατάκτησης των στόχων μου, και ειδικότερα καθ' όλη τη διάρκεια συγγραφής της παρούσας εργασίας, με τη δημιουργία του κατάλληλου για στοχασμό και μελέτη κλίματος. Ιδιαίτερα θα ήθελα να μνημονεύσω και να ευχαριστήσω τον παππού μου, Κελίδη Χαράλαμπο, χωρίς τη στήριξη του οποίου, η εκπόνηση του εν λόγω Μεταπτυχιακού Προγράμματος θα ήταν ανέφικτη.

Περίληψη

Η ανάγκη να δημιουργηθεί το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων (EQF) προέκυψε από την απαίτηση για ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς προσόντων στις χώρες της Ευρώπης, που θα προωθεί την κινητικότητα των εργαζομένων, με απώτερο στόχο την ενίσχυση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας της Ένωσης. Κοινή σκέψη ήταν να δημιουργηθεί ένας μηχανισμός «μετάφρασης», που θα καθιστά τα προσόντα του Ευρωπαϊκού πολίτη κατανοητά και άμεσα αναγνωρίσιμα, αλλά και συγκρίσιμα, τόσο στη χώρα του, όσο και στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το βασικό σημείο που διαφοροποιεί το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων, καθιστώντας το όλο εγχείρημα άκρως φιλόδοξο, είναι ότι για πρώτη φορά επιτρέπεται η αντιστοίχιση κάθε μορφής μάθησης. Λαμβάνεται, δηλαδή, υπόψη η μάθηση που μπορεί να αποκτήσει κάποιος με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους.

Η χρήση των μαθησιακών αποτελεσμάτων στην περιγραφή των επιπέδων των προσόντων θα διευκολύνει την επικύρωση της μάθησης που πραγματοποιείται έξω από το τυπικό πλαίσιο των αναγνωρισμένων ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, πράγμα το οποίο γενικά θεωρείται βασικό στοιχείο της Δια Βίου Μάθησης. Προκειμένου, όμως, να καταστεί αυτό εφικτό, κρίνεται αναγκαία η διασφάλιση της ποιότητας, όπως και η πιστοποίηση και αναγνώριση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

Παρακάτω ακολουθεί μια σύντομη προεπισκόπηση της δομής της παρούσας εργασίας ανά θεματικό κεφάλαιο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί ένα πολυσύνθετο υπερεθνικό μόρφωμα, που παράγει πολιτικές οι οποίες, σε συνδυασμό με ευρωπαϊκούς θεσμούς και διαδικασίες, επιδρούν στο εσωτερικό των κρατών- μελών και στη χάραξη των επιμέρους εθνικών πολιτικών, συμπεριλαμβανομένων και των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ως εκ τούτου, οι πολιτικές που αφορούν την εκπαίδευση και την κατάρτιση –και όχι μόνο- και οι οποίες υλοποιούνται σε εθνικό επίπεδο, δεν αποτελούν αποκλειστικές επιλογές των κρατών- μελών, αλλά απεναντίας συνδιαμορφώνονται στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής συνεργασίας. Ως εκ τούτου, προτού επιχειρηθεί οποιαδήποτε ανάλυση της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής και προκειμένου να εξεταστεί σε βάθος ο τρόπος και οι στόχοι ανάπτυξης του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF), κρίνεται αναγκαίο να γίνει κατανοητό πώς παράγονται οι ευρωπαϊκές πολιτικές και πώς αυτές επηρεάζουν στη συνέχεια

τις εθνικές. Έτσι, στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας αναλύεται ο εξευρωπαϊσμός της εκπαιδευτικής πολιτικής και εξετάζεται πώς δύναται να οδηγήσει στην εναρμόνιση των εκπαιδευτικών συστημάτων της Ευρώπης.

Εν συνεχεία, προκειμένου να εξετάσει κανείς την πορεία προς το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) θα πρέπει να εξετάσει την πορεία της Δια Βίου Μάθησης, με την οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένο, και φυσικά την πορεία της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής γενικότερα, αφού αποτελεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσονται όλα τα παραπάνω. Συνεπώς, στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας επιχειρείται μια σύντομη ανασκόπηση των ευρωπαϊκών πολιτικών για τη Δια Βίου Μάθηση, με έμφαση στην περίοδο της Λισαβόνας και εφεξής, λαμβάνοντας πάντα υπόψη το ευρύτερο κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο συντελούνται οι εξελίξεις αυτές. Από την εν λόγω ανασκόπηση αναδεικνύεται με εύγλωτο τρόπο η ανάδυση του ενδιαφέροντος της ΕΕ για την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και την ενίσχυση της κινητικότητας των εργαζομένων.

Στο τρίτο κεφάλαιο, ακολουθώντας την ιστορική εξέλιξη των γεγονότων, επιχειρείται μια αποτύπωση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή ήπειρος και οι οποίες επηρεάζουν καταλυτικά και αναμένεται να επηρεάσουν ακόμα δραστικότερα τις πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης, αλλά και τις πολιτικές απασχόλησης στο μέλλον. Παράλληλα, επισημαίνεται ο ρόλος της Δια Βίου Μάθησης με ορίζοντα το 2025, και ειδικότερα η ανάγκη για επίτευξη μεγαλύτερης «διαφάνειας» στην αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, ώστε να καταφέρει η Ένωση να ξεπεράσει τον κίνδυνο που ήδη διαφαίνεται.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται και περιγράφονται όλα εκείνα τα ευρωπαϊκά εργαλεία, με τα οποία η Ένωση φιλοδοξεί να υποστηρίξει και να προωθήσει τη Δια Βίου Μάθηση σε όλη την επικράτεια της ευρωπαϊκής ηπείρου. Πρωτίστως, παρουσιάζεται το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων, ως ο βασικός άξονας προώθησης της Δια Βίου Μάθησης, και στη συνέχεια ακολουθούν και τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά εργαλεία, τα οποία αναπτύχθηκαν γύρω από αυτό, ώστε να υποβοηθήσουν και να ενισχύσουν τη δράση του. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται: το Ευρωδιαβατήριο (Europass), το Σύστημα Μεταφοράς Πιστωτικών Μονάδων για την Ανώτατη Εκπαίδευση (ECTS), το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Πιστωτικών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ECVET), το Ευρωπαϊκό Σύστημα για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EQAVET), οι Ευρωπαϊκές Αρχές για την Πιστοποίηση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης, το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κατηγοριοποίησης για

τα επαγγέλματα, τις δεξιότητες, τις ικανότητες και τα προσόντα (ESCO) και τέλος οι Ευρωπαϊκές Οδηγίες για τη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Αφού περιγραφούν ο τρόπος λειτουργίας και οι στόχοι τους, εξετάζονται οι προοπτικές αξιοποίησής τους, μέσω μιας συνεκτικής και συντονισμένης αλληλεπίδρασης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύεται η φιλοσοφία και η δομή του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, ενώ παράλληλα διερευνάται πώς διαμορφώθηκε, με αφετηρία την κοινή παραδοχή περί διαφορετικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη, αλλά συνάμα και την αναγκαιότητα για συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Στο έκτο κεφάλαιο περιγράφεται η απήχηση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, το ενδιαφέρον εστιάζεται στον τρόπο με τον οποίο το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο συνιστά σημείο αναφοράς για τη δημιουργία Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (NQF), ενώ παράλληλα παρατίθεται και η πορεία δημιουργίας αυτών, μέσω μιας σύντομης περιγραφής των σταδίων που κατά βάση ακολουθούνται κατά την ανάπτυξη ενός Εθνικού Πλαισίου Προσόντων. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με μια ανάλυση των βασικών προϋποθέσεων που κρίνονται αναγκαίες για την επιτυχή εφαρμογή και λειτουργία των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (NQF).

Στο έβδομο κεφάλαιο, αναγνωρίζοντας την τεράστια σημασία που κατέχει η δυνατότητα πιστοποίησης βασικών δεξιοτήτων, η προβληματική εστιάζεται, στα πλαίσια της Δια Βίου Μάθησης, στο πεδίο της επικύρωσης μη τυπικής αλλά και άτυπης μάθησης των εργαζομένων. Οι λόγοι είναι προφανείς αφού, εκτός των άλλων, στο σημείο αυτό εντοπίζεται ένα από τα μεγαλύτερα θεσμικά ελλείμματα, γεγονός που συνεπάγεται την ανάγκη για δραστικές παρεμβάσεις, σε μια εποχή που η γνώση παράγεται και ανανεώνεται με ταχύτατους ρυθμούς, ενώ τα προαπαιτούμενα της άσκησης των επαγγελματικών ρόλων μεταβάλλονται συνεχώς.

Στο όγδοο κεφάλαιο, επιχειρείται ένας απολογισμός του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων και γενικότερα των ευρωπαϊκών πολιτικών Δια Βίου Μάθησης, με έμφαση στην πρακτική της επικύρωσης.

Εν συνεχεία, στο ένατο κεφάλαιο αποτυπώνεται η κατάσταση των πραγμάτων αναφορικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα. Αρχικά, γίνεται μια σύντομη επισκόπηση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, η οποία εστιάζει στις συνιστώσες της επαγγελματικής εκπαίδευσης και

κατάρτισης, ενώ αμέσως μετά παρουσιάζεται η θέση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην χώρα μας.

Στο δέκατο κεφάλαιο, εξετάζεται η πορεία της Δια Βίου Μάθησης στην Ελλάδα, μέσα από την υλοποίηση και εφαρμογή των ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών.

Στο ενδέκατο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας, συμπεριλαμβάνεται η μελέτη της ελληνικής περίπτωσης. Αρχικά, παρουσιάζεται η πορεία δημιουργίας του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF) και στη συνέχεια η ανάλυση της δομής του. Το κεφάλαιο συνεχίζει με τη διερεύνηση της άσκησης επιρροής από πλευράς του υπερεθνικού μορφώματος της ΕΕ, γεγονός που καταδεικνύεται εύγλωτα από την περίπτωση εξέτασης της υλοποίησης του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF). Κλείνοντας, ακολουθεί ο απολογισμός του Ελληνικού Πλαισίου.

Η εργασία ολοκληρώνεται με έναν γενικότερο προβληματισμό σχετικά με τον ρόλο της εκπαιδευτικής πολιτικής στη σύγχρονη διεθνοποιημένη οικονομία και την επιτακτική ανάγκη επίτευξης μεγαλύτερης σύνδεσης μεταξύ της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και της αγοράς εργασίας, γεγονός που αναδεικνύει την επιδιωκόμενη τάση της Ένωσης για σύγκλιση ανάμεσα στις παραδοσιακά αντίρροπες δυνάμεις της εκπαίδευσης και της οικονομίας.

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	3
Ευχαριστίες.....	5
Περίληψη.....	6
Περιεχόμενα.....	10
Εισαγωγή.....	14

Α' ΜΕΡΟΣ

1. Εξευρωπαϊσμός και Εκπαιδευτική Πολιτική.....	17
1.1 Η έννοια του εξευρωπαϊσμού.....	17
1.2 Ο εξευρωπαϊσμός της εκπαιδευτικής πολιτικής: Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού (ΑΜΣ) το μέσο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στην εκπαίδευση.....	21
2. Ιστορική ανασκόπηση: Η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική από την ΕΟΚ στην ΕΕ με έμφαση στη Δια Βίου Μάθηση.....	25
2.1 Η εκπαιδευτική πολιτική πριν τη Συνθήκη του Μάαστριχτ.....	25
2.2 Η εκπαιδευτική πολιτική μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ.....	28
3. Οι Πολιτικές Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και η αγορά εργασίας στην Ευρώπη: Οι προκλήσεις του μέλλοντος.....	32
3.1 Η οικονομική κρίση και οι προοπτικές εκπαίδευσης και απασχόλησης.....	33
3.2 Η Δια Βίου Μάθηση στην Ευρώπη με ορίζοντα το 2025.....	36
3.3 Η ανάγκη για διαφάνεια των προσόντων.....	37
3.4 Επαγγελματικό προσόν: Ορισμός και σκοποθεσία.....	38

4. Διαμορφώνοντας τη Δια Βίου Μάθηση στην Ευρώπη: Τα Ευρωπαϊκά εργαλεία Δια Βίου Μάθησης.....	40
4.1 Η θέσπιση κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών.....	40
4.1.1 Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF).....	42
4.1.2 Το Ευρωδιαβατήριο (Europass).....	42
4.1.3 Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Συσσώρευσης και Μεταφοράς Πιστωτικών Μονάδων για την Ανώτατη Εκπαίδευση (ECTS).....	45
4.1.4 Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Συσσώρευσης και Μεταφοράς Πιστωτικών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ECVET).....	46
4.1.5 Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EQAVET).....	47
4.1.6 Οι Ευρωπαϊκές αρχές για την πιστοποίηση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.....	48
4.1.7 Η Ευρωπαϊκή ταξινόμηση δεξιοτήτων, ικανοτήτων και επαγγελμάτων (ESCO).....	48
4.1.8 Οι Ευρωπαϊκές οδηγίες για τη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό.....	49
4.2 Η αξιοποίηση των κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών.....	50
4.3 Αλληλεπίδραση, συνοχή και συντονισμός των ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών.....	51
4.4 Απαραίτητη η αλλαγή νοοτροπίας.....	52
5. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF).....	54
5.1 Η φιλοσοφία και η δομή του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF).....	54
5.2 Η πορεία δημιουργίας του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF).....	57

6. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) σημείο αναφοράς για τη δημιουργία Εθνικών Πλαισίων Επαγγελματικών Προσόντων- ΕΘΠΕΠ (NQF).....	62
6.1 Τα στάδια δημιουργίας των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (NQF) στην Ευρώπη.....	62
6.2 Απήχηση σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.....	64
6.3 Βασικές προϋποθέσεις για την επιτυχή εφαρμογή των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (NQF).....	67
7. Η Επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.....	70
7.1 Η αναγκαιότητα αναγνώρισης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.....	70
7.2 Η θεσμική κατοχύρωση της επικύρωσης.....	71
7.3 Οι δεσμεύσεις των κρατών για την υλοποίηση της επικύρωσης.....	73
7.4 Οι ευρωπαϊκές αρχές για την επικύρωση.....	75
7.5 Οι τρέχουσες τάσεις στην Ευρώπη για την επικύρωση: Ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών και νομικών πλαισίων για την επικύρωση.....	77
7.6 Προκλήσεις και προοπτικές της επικύρωσης.....	81
8. Απολογισμός του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF): Εργαλείο σύγκλισης αντίρροπων δυνάμεων.....	84
9. Η Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στην Ελλάδα: Η κατάσταση των πραγμάτων.....	88
9.1 Εισαγωγή στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα: Βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.....	88
9.1.1 Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση: Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) και Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.).....	89

9.1.2	Μεταδευτεροβάθμια μη Ανώτατη Εκπαίδευση: Ινστιτούτα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΙΕΚ).....	91
9.2	Η θέση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στην Ελλάδα.....	91
10.	Η Δια Βίου Μάθηση στην Ελλάδα.....	95
10.1	Οι συνιστώσες και οι φορείς της Δια Βίου Μάθησης.....	96
10.2	Η εφαρμογή των ευρωπαϊκών εργαλείων και άρχων.....	98
10.2.1	Το Ευρωδιαβατήριο (Europass).....	98
10.2.2	Πλαίσιο για τη διασφάλιση της Ποιότητας (π3).....	98
10.2.3	Το ECVET.....	99
11.	Το Ελληνικό Πλαίσιο Προσόντων (HQF).....	101
11.1	Η πορεία δημιουργίας του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF).....	101
11.2	Η δομή του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF).....	109
11.3	Η επιρροή του υπερεθνικού μορφώματος της ΕΕ και η δράση ομάδων συμφερόντων κατά τη διαμόρφωση του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF): Η περίπτωση των πολυτεχνείων και των κολεγίων.....	118
12.	Απολογισμός του Ελληνικού Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF).....	121
	Αντί επιλόγου.....	124
	Βιβλιογραφικές αναφορές.....	129

Εισαγωγή

Ο σύγχρονος ευρωπαϊκός εκπαιδευτικός λόγος παράγεται τα τελευταία χρόνια, ως επί το πλείστον, στο πλαίσιο του υπερεθνικού μορφώματος της ΕΕ, παρότιτα κράτη διατηρούν τυπικά την ευθύνη ως προς τον τρόπο άσκησης της εκπαιδευτικής πολιτικής. Είναι, συνεπώς, αποδεκτό ότι η ατζέντα των υπό συζήτηση εκπαιδευτικών θεμάτων διαμορφώνεται σε υπερεθνικό κατά βάση επίπεδο, με την ΕΕ να διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην όλη διαδικασία, αφού έχει κατορθώσει να διευρύνει σταδιακά τις πρωτοβουλίες της στον εκπαιδευτικό χώρο των κρατών- μελών, ασκώντας έντονο εκπαιδευτικό παρεμβατισμό (Ζμας, 2007: 4-7).

Αυτό γίνεται εμφανέστερο στην υπάρχουσα συγκυρία, όπου οι οικονομίες καθίστανται όλο και πιο αλληλένδετες και ο ανταγωνισμός εντονότερος, γεγονός που επιτάσσει την αναδιαμόρφωση των ευρωπαϊκών πολιτικών, συμπεριλαμβανομένων και των εκπαιδευτικών. Ως εκ τούτου, στην προσπάθεια της Ευρώπης για αντιμετώπιση του παγκόσμιου ανταγωνισμού σε επίπεδο οικονομίας, αλλά και των εσωτερικών προκλήσεων, και δη αυτή της οικονομικής κρίσης, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση, από πλευράς ΕΕ, στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, αφού οι τελευταίες θεωρούνται ένα μέσο για την αύξηση της απασχόλησης και την ενίσχυση της αγοράς εργασίας, μέσω της επένδυσης σε κάθε είδος επαγγελματικών προσόντων. Στη λογική αυτή, προκρίνεται ολοένα και περισσότερο η ανάγκη για αναγνώριση και πιστοποίηση των προσόντων, αλλά και για ανάπτυξη κοινών μηχανισμών «μετάφρασης» αυτών μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών. Πρόκειται για μια εξέλιξη που απαιτεί την επίτευξη ενός βαθμού εναρμόνισης στη χάραξη των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης, οδηγώντας τα εκπαιδευτικά συστήματα και τα συστήματα κατάρτισης σε μεγαλύτερη σύγκλιση.

Όπως γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό το ζήτημα της πιστοποίησης και αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων, αποτελεί ένα από τα επείγοντα θέματα στη μεταρρυθμιστική ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η στρατηγική αυτή επιλογή, εκφράζεται, σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής, μέσα από τη συνεχή ανάπτυξη και προώθηση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF), το οποίο συνοδεύεται από τη δημιουργία αντίστοιχων Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (NQF), αλλά και άλλων ευρωπαϊκών εργαλείων, σε μια προσπάθεια να δημιουργηθεί ένας ενιαίος θεσμικός χώρος για τη σύνδεση της εκπαίδευσης με τη αγορά εργασίας. Με

άλλα λόγια, πρόκειται για ένα «μεταρρυθμιστικό εγχείρημα», το οποίο επιδιώκει την ανάπτυξη εργαλείων που θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της κινητικότητας του τομέα της εργασίας, μέσω της διαφάνειας και της αξιοπιστίας στην αναγνώριση των προσόντων, προωθώντας, έτσι, τη θεσμική και οικονομική ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αναμφίβολα, η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF) συνδέεται άρρηκτα με τη στρατηγική της Δια Βίου Μάθησης. Αυτό τεκμηριώνεται αναλογιστεί κανείς ότι η Δια Βίου Μάθηση στοχεύει στην ενίσχυση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης, μέσω της συνεχούς ανάπτυξης, βελτίωσης και εξειδίκευσης των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των ατόμων, για τη θωράκισή τους απέναντι στις σύγχρονες κοινωνικοοικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις, που επηρεάζουν καταλυτικά τον τομέα της αγοράς εργασίας, ενώ παράλληλα το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) συνιστά το εργαλείο για την ευκολότερη «ανάγνωση» αυτών των γνώσεων/ δεξιοτήτων/ ικανοτήτων και συνάμα τη «μεταφορά» τους εκτός εθνικών συνόρων, σε μια προσπάθεια αναζήτησης καλύτερων ευκαιριών εργασίας στην ευρωπαϊκή ήπειρο.

Η πραγματικότητα αυτή είναι ιδιαίτερα έκδηλη στους εργαζόμενους εκείνους, οι οποίοι βρίσκονται στην αγορά εργασίας διαθέτοντας ιδιαίτερα χαμηλά προσόντα. Αυτό σημαίνει ότι, παρά την εργασιακή τους εμπειρία και την απόκτηση ουσιαστικών δεξιοτήτων μέσω αυτής στο πέρασμα των χρόνων, δεν είναι σε θέση να αποδεικνύουν την κατοχή αυτών. Ως εκ τούτου, εμφανίζονται ιδιαίτερα ευάλωτοι στις σύγχρονες μεταβολές των συνθηκών της αγοράς εργασίας, αδυνατώντας να αντιμετωπίσουν ανατροπές στην επαγγελματική τους κατάσταση, πόσο μάλλον να πραγματοποιήσουν μια επαγγελματική ανέλιξη.

Σε μια τέτοια κρίσιμη κοινωνικοοικονομική συγκυρία, που χαρακτηρίζεται – μεταξύ άλλων – από εργασιακή ανασφάλεια, η ανάγκη για αναγνώριση και πιστοποίηση των επαγγελματικών προσόντων εμφανίζεται επιτακτική, καθώς θεωρείται ότι δύναται να συμβάλλει στην καταπολέμηση των επαγγελματικών και κοινωνικών ανισοτήτων, προσδίδοντας στη σύγχρονη ευρωπαϊκή κοινωνία μια αναπτυξιακή προοπτική. Πρόκειται αδιαμφισβήτητα για ένα ιδιαίτερα τολμηρό και πολλά υποσχόμενο εγχείρημα, αφού για πρώτη φορά στην ιστορία της Ε.Ε. επιχειρείται η «ενιαιοποίηση» των προσόντων στη βάση ενός κοινού ταξινομητικού πλαισίου αναφοράς, ενώ, παράλληλα, η όλη διαδικασία λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο μιας ολοένα και περισσότερο διευρυμένης οικονομικής κρίσης, υπό άκρως ευαίσθητες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, όπου πολλές από τις

διαχρονικές αξίες και ισορροπίες στον τομέα της εργασίας αναθεωρούνται και ανατρέπονται άρδην, επιφέροντας δραματικές συνέπειες για εκατομμύρια εργαζόμενους.

---

1. Εξευρωπαϊσμός και Εκπαιδευτική Πολιτική

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί ένα πολυσύνθετο υπερεθνικό μόρφωμα, που παράγει πολιτικές οι οποίες, σε συνδυασμό με ευρωπαϊκούς θεσμούς και διαδικασίες, επιδρούν στο εσωτερικό των κρατών- μελών και στη χάραξη των επιμέρους εθνικών πολιτικών. Η μελέτη αυτών των επιρροών, σε συνδυασμό με την ανατροφοδότηση(feedback) από τα κράτη- μέλη συνιστά τη διαδικασία του εξευρωπαϊσμού. Τα κράτη, δηλαδή, συμβάλλουν ενίοτε στη διαμόρφωση πολιτικών, τις οποίες καλούνται αργότερα να υιοθετήσουν, προσαρμόζοντάς τες -στο μέτρο που είναι εφικτό- στην εθνική τους πραγματικότητα. (Börzel, 2003: 19).¹

Στο παρόν κεφάλαιο της εργασίας επιχειρείται να προσεγγιστεί το ζήτημα της επίδρασης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στην εκπαιδευτική πολιτική των κρατών-μελών της Ένωσης. Ειδικότερα, τόσο στο εν λόγω κεφάλαιο, όσο και σε όλη την εργασία, αναδεικνύεται ο εξευρωπαϊσμός της εκπαίδευσης, υπό το πρίσμα του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF), το οποίο συνοδεύτηκε από τη δημιουργία επιμέρους Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (NQF), συμπεριλαμβανομένου και του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF).

1.1 Η έννοια του εξευρωπαϊσμού

Ο εξευρωπαϊσμός συνίσταται σε δύο εκδοχές. Η πρώτη εκδοχή αφορά τις επιπτώσεις των διαδικασιών της ευρωπαϊκής ενοποίησης στο εσωτερικό των κρατών, όχι μόνο στα υφιστάμενα κράτη- μέλη της ΕΕ, αλλά και στα υποκείμενα σε διαπραγματεύσεις για την εισδοχή τους σε αυτή, γεγονός που γίνεται αντιληπτό από τον τρόπο με τον οποίο τα πολιτικά και οικονομικά συστήματα των υποψήφιων κρατών- μελών ευθυγραμμίζονται με το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Με άλλα λόγια, πρόκειται για τις επιπτώσεις του ευρωπαϊκού επιπέδου που αντανακλώνται στο εθνικό(Λάβδας, 2008: 311-313).

---

¹http://www.ihs.ac.at/publications/pol/pw_93.pdf Βλ. επίσης Börzel και Risse (2000: 3). Διαθέσιμο στο: <http://eiop.or.at/eiop/pdf/2000-015.pdf>

Σύμφωνα με την Börzel (2003: 5-6), ο αντίκτυπος της ευρωπαϊκής ενοποίησης διαφέρει μεταξύ των κρατών, αλλά και μεταξύ των τομέων πολιτικής. Η διαφορετική επίδραση που υφίσταται το εκάστοτε εθνικό επίπεδο από το ευρωπαϊκό, μπορεί να εξηγηθεί μέσω της «καλής προσαρμογής» (“goodnessoffit”). Όπως υποστηρίζει, όσο μικρότερη είναι η συμβατότητα μεταξύ ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών, διαδικασιών και θεσμών, τόσο μεγαλύτερη είναι η πίεση που ασκεί η ΕΕ στα κράτη- μέλη.² Αυτό συμβαίνει διότι αν μια χώρα ασκεί πολιτική, η οποία είναι εντελώς διαφορετική από την πολιτική της ΕΕ, είναι πιο δύσκολο να προσαρμοστεί στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, η ύπαρξη κάποιας «αναντιστοιχίας» (“misfit” or “mismatch”) που υφίσταται μεταξύ ευρωπαϊκού και εθνικού επιπέδου είναι αναγκαία προκειμένου να γίνει αισθητός ο αντίκτυπος του εξευρωπαϊσμού, κι αυτό γιατί εάν η πολιτική μιας χώρας συμβαδίζει μεγάλο βαθμό με την πολιτική της ΕΕ, δεν θα υπάρχει καμία ιδιαίτερη επίπτωση στο εθνικό επίπεδο (Börzel and Risse, 2000: 6, Börzel and Risse, 2009: 4-7).³

Η δεύτερη εκδοχή του εξευρωπαϊσμού συμπεριλαμβάνει και τις διαδράσεις από πλευράς των κρατών. Συνεπώς, ο εξευρωπαϊσμός δεν αποτελεί μία μονόπλευρη διαδικασία όπου τα κράτη λειτουργούν ως παθητικοί δέκτες των ευρωπαϊκών πολιτικών. Απεναντίας, πρόκειται για μια διαδραστική διαδικασία, κατά την οποία

---

² “The lower the compatibility between European and domestic processes, policies, and institutions, the higher is the adaptational pressure Europe exerts on the Member States” (Börzel, 2003: 6, Börzel και Risse 2000: 5-6, Börzel και Risse 2009: 5). Διαθέσιμα στα: http://www.ihs.ac.at/publications/pol/pw_93.pdf, <http://eiop.or.at/eiop/pdf/2000-015.pdf>, <http://www.gs.uni.wroc.pl/files/BOERZEL%20-%20RISSE%20Conceptualizing%20the%20domestic%20impact%20of%20Europe.pdf>.

³ Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι η ύπαρξη ενός «misfit» θεωρείται αναγκαία συνθήκη για την εμφάνιση αξιοπρόσεκτης επίδρασης από το ευρωπαϊκό επίπεδο στο εθνικό, δεν είναι και επαρκής. Υπάρχουν, δηλαδή, σύμφωνα με τους συγγραφείς, και άλλοι παράγοντες, οι οποίοι είναι σημαντικοί για την «καλή προσαρμογή», επιφέροντας αλλαγές στο εθνικό επίπεδο. Για τους παράγοντες βλ. Börzel και Risse 2000: 6-10 ή Börzel και Risse 2009: 8-13, διαθέσιμα στα:

<http://eiop.or.at/eiop/pdf/2000-015.pdf> και <http://www.gs.uni.wroc.pl/files/BOERZEL%20-%20RISSE%20Conceptualizing%20the%20domestic%20impact%20of%20Europe.pdf>

αντίστοιχα. Για την άποψη του Radaelli σχετικά με την προσέγγιση «goodnessoffit» βλ. Radaelli, 2004: 8-10, διαθέσιμο στο:

<http://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofPoliticsInternationalStudiesandPhilosophy/FileStore/EuropeanisationFiles/Filetoupload,38405,en.pdf>

υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ του ευρωπαϊκού και του εθνικού επιπέδου, ώστε συχνά παρατηρείται μία σύγχυση μεταξύ των ορίων των δύο επιπέδων, γεγονός που καταδεικνύει την εμβάθυνση του εξευρωπαϊσμού και, εν τέλει, της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Παρότι, λοιπόν, στις περισσότερες χώρες η επίπτωση είναι το στοιχείο που επικρατεί, με την εισαγωγή, ως επί το πλείστον, θεσμών και προτύπων από το ευρωπαϊκό επίπεδο στο εθνικό, υπάρχουν και περιπτώσεις, όπου παρατηρείται σημαντική διάδραση με αμφίδρομες επιρροές (Λάβδας, 2008: 314-315).

Ειδικότερα, σύμφωνα με τους Bulmer και Radaelli (2004: 4)⁴ «Ο εξευρωπαϊσμός συνιστά μια διαδικασία διαμόρφωσης/ κατασκευής (“construction”), διάχυσης (“diffusion”) και θεσμοθέτησης (“institutionalization”) τυπικών και άτυπων κανόνων (“formalandinformalrules”), διαδικασιών (“procedures”), παραδειγμάτων πολιτικής (“policyparadigms”), τρόπων δράσης (“styles”, “waysofdoingthings”), κοινών πεποιθήσεων και προτύπων (“sharedbeliefsandnorms”), που αρχικά καθορίζονται και παγιώνονται στη διαδικασία άσκησης πολιτικής στο ευρωπαϊκό επίπεδο και στη συνέχεια ενσωματώνονται στη λογική της εγχώριας δημόσιας συζήτησης (“domestic (nationalandsubnational) discourse”), των πολιτικών δομών (“politicalstructures”) και των δημοσίων πολιτικών (“publicpolicies”) στο εθνικό επίπεδο». Με βάση αυτόν τον ορισμό αναδεικνύονται ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του εξευρωπαϊσμού. Πρώτον, ότι είναι το αποτέλεσμα διαφορετικών σταδίων πολιτικής, από τη διαμόρφωση έως την εφαρμογή, θεσμοθέτηση και διάχυση. Επίσης, ότι δεν συνίσταται μόνο σε τυπικές μορφές άσκησης πολιτικής, μέσω νόμων για παράδειγμα, αλλά αφορά και άτυπες, όπως αξίες, ιδέες και πεποιθήσεις. Τέλος, η διαδικασία επιρροής της πολιτικής της ΕΕ στα κράτη- μέλη εμπεριέχει τη διαμόρφωση της πολιτικής στο επίπεδο της Ένωσης, και κατόπιν την ενσωμάτωση της εν λόγω πολιτικής στο εθνικό επίπεδο.

Ολοκληρώνοντας, ο εξευρωπαϊσμός δεν πρέπει να συγχέεται με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, αφού η τελευταία εστιάζεται στην ερμηνεία της διαδικασίας συγκρότησης της ΕΕ, κατά την οποία τα εθνικά κράτη εκχωρούν σταδιακά αρμοδιότητες, με σκοπό τη δημιουργία υπερεθνικών θεσμών. Ο εξευρωπαϊσμός, ωστόσο, αφορά τις διαδικασίες αλληλεπίδρασης μεταξύ της ΕΕ και των κρατών-μελών, που λαμβάνουν χώρα από τη στιγμή που η ΕΕ αποτελεί ήδη ένα διαμορφωμένο υπερεθνικό οικοδόμημα, το οποίο αποφασίζει και παράγει πολιτικές

---

⁴ Ο.π.

που επηρεάζουν τα κράτη- μέλη(Börzel,2003: 3).⁵Συνεπώς, ο εξευρωπαϊσμός είναι αλληλένδετος με τη διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής από την ΕΕ (EU policymaking), αν και εννοιολογικά διαφέρουν.

Η διαμόρφωση πολιτικής από την ΕΕ είναι αποτέλεσμα μιας πολύπλοκης διαδικασίας διαπραγματεύσεων και πιέσεων, κατά την οποία ευρωπαϊκοί θεσμοί, εθνικές κυβερνήσεις και ομάδες συμφερόντων διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο (bottomup). Έπειτα, τα αποτελέσματα του εξευρωπαϊσμού της πολιτικής στο εθνικό επίπεδο (topdown) ανατροφοδοτούν τη διαδικασία επαναδιαμόρφωσης της πολιτικής στο επίπεδο της ΕΕ (Φερώνας, 2007: 111). Το παρακάτω σχήμα αποτυπώνει παραστατικά τη διαδικασία αυτή.

Διάγραμμα 1: Η πορεία διαμόρφωσης της ευρωπαϊκής πολιτικής.

Source: Cf. Schmidt 2001; Hix and Goetz 2000.

Πηγή: Börzel,2003: 2.

Καθοριστικό ρόλο και στις δύο περιπτώσεις (bottomup και topdown) αναφορικά με τη σχέση μεταξύ της ΕΕ και των κρατών- μελών διαδραματίζουν, πέρα από τους υπερεθνικούς φορείς (π.χ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή) και οι εθνικές κυβερνήσεις, αφού είναι αυτές που, είτε συμβάλλουν στη διαμόρφωση πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων (policy formulation, decision-making) στο στάδιο του uploading (ascending stage), χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι είναι πάντα σε θέση να προωθούν τα εγχώρια συμφέροντα στην ευρωπαϊκή πολιτική ατζέντα,

⁵ Σύμφωνα με την Börzel (2003: 3), οι θεωρίες ολοκλήρωσης είναι ανεπαρκείς, προκειμένου να εξηγήσουν τις επιπτώσεις της της ΕΕ στα κράτη- μέλη.

είτε εφαρμόζουν (implementation) την ευρωπαϊκή πολιτική στο στάδιο του downloading (descending stage)(Börzel,2003: 19).

Ως εκ τούτου, η ευρωπαϊκή πολιτική διαδικασία μπορεί να γίνει αντιληπτή ως μια «αμφίδρομη σχέση» (“reciprocal relationship”) μεταξύ πολιτικών διαπραγματεύσεων (“political negotiations”) σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο, οι δρώντες (“actors”) πιέζουν τις εθνικές τους κυβερνήσεις να ακολουθήσουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο πολιτικές που είναι ευνοϊκές για τα συμφέροντά τους (“favourable to their interests”). Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, απ’ την άλλη, οι κυβερνήσεις των κρατών- μελών προσπαθούν να προωθήσουν εκείνες τις ευρωπαϊκές πολιτικές που ικανοποιούν τις εγχώριες πιέσεις (“satisfy domestic pressures”), με παράλληλη ελαχιστοποίηση ενδεχόμενων δυσμενών συνεπειών για το εθνικό επίπεδο. Εν τέλει, οι εθνικές κυβερνήσεις παρουσιάζονται να λειτουργούν ως διαμεσολαβητές μεταξύ των δύο επιπέδων, εθνικού και ευρωπαϊκού(Börzel,2003: 19).

1.2 Ο εξευρωπαϊσμός της εκπαιδευτικής πολιτικής: Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού (ΑΜΣ) το μέσο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στην εκπαίδευση

Ο τρόπος συνεργασίας των κρατών-μελών της ΕΕ στον τομέα της εκπαίδευσης βασίζεται στην κοινή δράση σύμφωνα με αποφασισμένους και καθορισμένους στόχους. Στα πλαίσια της Στρατηγικής της Λισαβόνας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο⁶ διατύπωσε τη θέση ότι για την επίτευξη των στόχων, όλες οι ενέργειες σε κοινοτικό επίπεδο πρέπει να συνδέονται με τα εθνικά σχέδια δράσης. Έτσι, ως διαδικασία υλοποίησης της συνεργασίας μεταξύ των κρατών- μελών για το σχεδιασμό και την εφαρμογή των πολιτικών, προσδιορίστηκε η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού, με απώτερο στόχο τη σύγκλιση των εθνικών πολιτικών με βάση τους

---

⁶Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε το Συμβούλιο Παιδείας «να επιδοθεί σε γενικότερο προβληματισμό σχετικά με τους συγκεκριμένους μελλοντικούς στόχους των εκπαιδευτικών συστημάτων, επικεντρωμένο σε κοινά μελήματα και προτεραιότητες, αλλά σεβόμενο παράλληλα την εθνική ποικιλομορφία» (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, Συμπεράσματα της Προεδρίας, 23-24 Μαρτίου, 2000, παρ. 27). Βλ.http://ec.europa.eu/archives/european-council/index_el.h

κοινούς στόχους της ΕΕ (Παπαδάκης, 2006: 99).⁷ Στο πλαίσιο αυτής της διακυβερνητικής μεθόδου, τα κράτη μέλη αξιολογούνται από άλλα κράτη μέλη («άσκηση πίεσης από ομότιμους») και η Επιτροπή ασκεί μόνο εποπτικό ρόλο.⁸

Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού, στηριζόμενη σε «*οριζόντιους μηχανισμούς διακυβέρνησης και όχι στην κάθετη επιβολή μοντέλων προερχόμενων από την ΕΕ*», προσανατολίζεται στην υποστήριξη των κρατών- μελών, ώστε τα τελευταία να αναπτύξουν τις δικές τους πολιτικές. Δεδομένου ότι οι εθνικές κυβερνήσεις εμφανίζονταν απρόθυμες να εκχωρήσουν κοινωνικές αρμοδιότητες στο υπερεθνικό επίπεδο, η ΑΜΣ αποτελεί μια προσπάθεια εναρμόνισης ανάμεσα στο ευρωπαϊκό και το εθνικό επίπεδο, στη βάση μιας πολυεπίπεδης διευθέτησης, η οποία θεωρήθηκε απαραίτητη για την ανάπτυξη πολιτικών σε τομείς που άπτονται της αρμοδιότητας των κρατών- μελών, όπως για παράδειγμα η εκπαίδευση, κι ως εκ τούτου οι εθνικές νομοθεσίες και δομές διαφέρουν σημαντικά (Φερώνας, 2007: 114-115). Στην περίπτωση της ΑΜΣ, επομένως, η ΕΕ λειτουργεί ως μέσο σύγκλισης ιδεών και μεταφοράς καλών πρακτικών μεταξύ των κρατών- μελών, οι οποίες στη συνέχεια προσαρμόζονται στις εθνικές ιδιαιτερότητες.

Όπως γίνεται αντιληπτό, *“η διαδικασία της Λισαβόνας προσδιόρισε τον χρόνο και η ΑΜΣ προμήθευσε το εργαλείο υλοποίησης των στόχων”*, καθώς η εκπαίδευση και η κατάρτιση μετατράπηκαν σε κεντρικά σημεία των πολιτικών της ΕΕ, αφού συνδέθηκαν άμεσα τόσο με την κοινωνική πολιτική, όσο και με την πολιτική απασχόλησης, αποκτώντας ιδιαίτερη σημασία στην αντιμετώπιση προβλημάτων, όπως η ανεργία, η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός, στοιχείο που είναι εξίσου εμφανές και μάλιστα εντείνεται στα πλαίσια της στρατηγικής “Ευρώπη 2020”.

---

⁷ Η ΑΜΣ περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις: 1. Καθορισμό κατευθυντήριων γραμμών για την Ένωση, συνδυασμένων με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα για τη βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη επίτευξη των στόχων που θέτουν. 2. Καθορισμό, κατά περίπτωση, ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών και σημείων αναφοράς, με μέτρο τα καλύτερα του κόσμου, προσαρμοσμένων στις ανάγκες διαφόρων κρατών μελών και τομέων ως μέσο σύγκρισης των βέλτιστων πρακτικών. 2. Μεταφορά αυτών των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων γραμμών στις εθνικές και περιφερειακές πολιτικές με τον καθορισμό ειδικών στόχων και τη θέσπιση μέτρων, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές και περιφερειακές ιδιομορφίες. 4. Περιοδική παρακολούθηση, αξιολόγηση και επανεξέταση από ομότιμους, υπό μορφή αλληλοδιδασκικών διαδικασιών. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, Συμπεράσματα της Προεδρίας, 23-24 Μαρτίου, 2000, παρ. 37.

Βλ. http://ec.europa.eu/archives/european-council/index_el.h

⁸ http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_el.htm

Επιπροσθέτως, η Λισαβόνα προσέδωσε ιδιαίτερο περιεχόμενο, σε συμβολικό, αλλά και πραγματικό επίπεδο, τόσο στη διαμόρφωση του λόγου, όσο και στις πολιτικές της ΕΕ (Πασιάς, 2006: 100-101). Σε συμβολικό επίπεδο, η εκπαίδευση μεταφέρεται στο επίκεντρο της διαδικασίας της Λισαβόνας, ενώ η ΑΜΣ *“τοποθετείται δίπλα στην παραδοσιακή κοινοτική μέθοδο στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων στο χώρο της εκπαίδευσης”*. Σε πραγματικό επίπεδο, τώρα, τα κράτη- μέλη συμφώνησαν να προωθήσουν τις διαδικασίες από κοινού με την Επιτροπή. Η θέσπιση της ΑΜΣ αποτελεί μια χαρακτηριστική παρέμβαση στο πεδίο των εθνικών πολιτικών, με σκοπό τον έλεγχο του σχεδιασμού των εθνικών πολιτικών προς την κατεύθυνση της σύγκλισης των εκπαιδευτικών συστημάτων (Πασιάς, 2006: 101). Ο ρόλος αυτός της ΑΜΣ είναι ιδιαίτερα έκδηλος και στη στρατηγική “Ευρώπη 2020”.

Παρά, λοιπόν, την απουσία πολιτικής βούλησης από τα κράτη για εφαρμογή μιας κοινής νομοθεσίας για την εκπαίδευση, υπάρχει η διάθεση για συνεργασία προς έναν κοινό στόχο, γεγονός που έγινε ξεκάθαρο και κατά τη δημόσια διαβούλευση για το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων, κατά την οποία οι εμπλεκόμενοι φορείς οδηγήθηκαν σε ένα consensus σχετικά με τη δημιουργία ενός κοινού εργαλείου μετάφρασης των προσόντων. Έτσι, ο βασικός στόχος ήταν να οργανωθεί μια διαδικασία απόκτησης γνώσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με την προοπτική να λειτουργήσει ενθαρρυντικά, ώστε τα κράτη- μέλη να βοηθηθούν κατά τη διαμόρφωση των εθνικών πλαισίων προσόντων.

Η άσκηση εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής, συνεπώς, δέχεται πλέον ισχυρότερες -απ’ ό,τι στο παρελθόν- πιέσεις για αναδόμηση των εκπαιδευτικών συστημάτων, καθώς οι πρωτοβουλίες της ΕΕ υπερβαίνουν συχνά τα αντίστοιχα εκπαιδευτικά ενδιαφέροντα των κρατών- μελών, ενώ ο εκπαιδευτικός της λόγος χαρακτηρίζεται από την πολιτική της «συγκλίνουσας στοχοθέτησης», ασκώντας καταλυτική επίδραση στη διαμόρφωση της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής, αφού η τελευταία προσανατολίζεται προς συγκεκριμένους στόχους, τους οποίους καλείται να υλοποιήσει σε καθορισμένα χρονικά διαστήματα (Ζμας, 2007: 23).

Οι βέλτιστες πρακτικές και οι κοινοί στόχοι δεν έχουν από νομική άποψη δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη- μέλη. Παρ’ όλα αυτά, προετοιμάζουν κατά κάποιον τρόπο το έδαφος για την υιοθέτηση συγκεκριμένων εκπαιδευτικών κατευθύνσεων και αποφάσεων, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτόν στη νομιμοποίηση της όλης διαδικασίας, αφού της προσδίδουν το χαρακτηριστικό της «εθελούσιας» συμμετοχής. Έτσι, η ΑΜΣ μετατρέπεται ουσιαστικά σε «ήπιο δίκαιο» (softlaw), προωθώντας τη συνεργασία στην εκπαιδευτική πολιτική, χωρίς ν’ απειλείται –εμφανώς τουλάχιστον- η

εθνική κυριαρχία. «Στην ουσία οικοδομείται μια ενιαία βάση κανονιστικής υφής υπό το πνεύμα συναινετικών διαδικασιών, που δίνει το έναυσμα στα κράτη- μέλη για την ανάληψη κοινής δράσης, υλοποιώντας το πολιτικό δόγμα ενότητα μέσα στην ποικιλομορφία»(Ζμας, 2007: 94).

---

2. Ιστορική Ανασκόπηση: Η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική από την ΕΟΚ στην ΕΕ με έμφαση στη Δια Βίου Μάθηση

Οι άξονες γύρω από τους οποίους περιστρέφεται η «ατζέντα» της Δια Βίου Μάθησης είναι καταρχήν η απασχολησιμότητα, η επιχειρηματικότητα και η προσαρμοστικότητα. Η συρρίκνωση των θέσεων απασχόλησης, η μακροχρόνια ανεργία και η αύξηση της ημιαπασχόλησης συνθέτουν –μεταξύ άλλων- το νέο περιβάλλον της ευέλικτης αγοράς εργασίας, που επιτάσσει υψηλή εξειδίκευση, συνεχή μάθηση σε μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα και εργασιακή ευελιξία. Ως εκ τούτου, στα προτάγματα του ευρωπαϊκού –και όχι μόνο- εκπαιδευτικού λόγου, και ακόμη περισσότερο στα προτάγματα του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, περιλαμβάνονται έννοιες, όπως οι «δεξιότητες», οι «ικανότητες», η «κατάρτιση», η «πιστοποίηση της ποιότητας», τα «προσόντα» και η «παραγωγικότητα».

Ένας τόσο ευρύς και ουδετεροφανής ορισμός, αλλά και μια τόσο ανοιχτή ατζέντα δράσης, όπως αυτή της Δια Βίου Μάθησης καθιστά επιτακτική την αναζήτηση των ουσιαστικών προταγμάτων της, και τον τρόπο με τον οποίο αυτά «επηρεάζουν ή και προοικονομούν τις αναπτυσσόμενες δράσεις, αλλά και αναμένεται να επηρεάσουν τις εκπαιδευτικές δομές και τις δομές απασχόλησης» (Γράβαρης-Παπαδάκης, 2003).⁹

2.1 Η εκπαιδευτική πολιτική πριν τη Συνθήκη του Μάαστριχτ

Πριν τη δεκαετία του 1970 δεν υπήρχε, ιδιαίτερο ενδιαφέρον από τα κράτη-μέλη για μια κοινή εκπαιδευτική πολιτική. Στη συνέχεια, ωστόσο, η Ένωση στράφηκε και στην εκπαίδευση, αφού θεωρήθηκε ένα μέσο επίλυσης ορισμένων καίριων προβλημάτων. Ως εκ τούτου, τη δεκαετία του 1970 τα κράτη οδηγήθηκαν στη συνεργασία, συντονίζοντας αρχικά τις οικονομικές τους πολιτικές και κατόπιν και τις εκπαιδευτικές.

---

⁹ Διαθέσιμο στο:

<http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio2/praktika/gravaris.htm>

Τη δεκαετία του 1980, με τις εξελίξεις στον χώρο της τεχνολογίας, κατεβλήθη μεγαλύτερη προσπάθεια για την ανάπτυξη κοινών εκπαιδευτικών πολιτικών, καθώς επίσης και για μια κοινή πολιτική Δια Βίου Μάθησης, αφού η τελευταία αποτελεί μια εκπαιδευτική απάντηση στις ανάγκες του σύγχρονου μεταβαλλόμενου κόσμου. Παρότι, λοιπόν, οι περισσότερες πτυχές της εκπαιδευτικής πολιτικής στην ΕΕ τελούν ακόμη υπό τον έλεγχο των κρατών- μελών, η υιοθέτηση της Δια Βίου Μάθησης σε υπερ-εθνικό επίπεδο καταδεικνύει ότι τα κράτη- μέλη έχουν επίγνωση των αλλαγών στην πολιτική οικονομία των διεθνών σχέσεων, καθώς επίσης και της ανάγκης για μια μορφή εκπαίδευσης που θα συμβάλλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης (Murphy, 2005: 128-129).

Αναλυτικότερα, η εκπαίδευση δεν ήταν ανάμεσα στους τομείς που αποτέλεσαν τη βάση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αφού με την καθιέρωση της ΕΟΚ (1957), ο τομέας της οικονομίας αποτέλεσε τον κύριο στόχο της ευρωπαϊκής πολιτικής (Σιάκαρης, 2006: 25). Παρά, όμως, την ελλιπή ευρωπαϊκή δραστηριοποίηση αναφορικά με τα εκπαιδευτικά ζητήματα, η συνθήκη της Ρώμης εμπειρείχε ορισμένες διατάξεις στις οποίες βασίστηκαν οι μετέπειτα ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες. Από τα σχετικά άρθρα,¹⁰ ξεχωρίζει το άρθρο 57, με το οποίο προβλέπεται η έκδοση Οδηγιών για την αμοιβαία αναγνώριση διπλωμάτων και τίτλων επαγγελματικής ειδίκευσης (Σιάκαρης, 2006: 31). Πρόκειται για ένα καθοριστικό σημείο στην ευρωπαϊκή πολιτική που παρέχει τη δυνατότητα αναγνώρισης των προσόντων που έχουν αποκτηθεί σε κράτος- μέλος της Κοινότητας. Πράγματι, ακολούθησαν σχετικές Οδηγίες (48/1989/ΕΟΚ, 36/2005/ΕΚ)¹¹ για το εν λόγω ζήτημα, που κρίθηκαν καταλυτικές για την εξέλιξη της διαδικασίας της αναγνώρισης.

---

¹⁰ Στο άρθρο 56, γίνεται λόγος για οικονομική συμβολή της Κοινότητας στην επαγγελματική κατάρτιση και επανεκπαίδευση εκείνων των εργαζομένων των κρατών- μελών που θα αναγκάζονταν ν' αλλάξουν εργασία, εξαιτίας της μείωσης των θέσεων απασχόλησης, που δημιουργήθηκε από την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και των νέων μεθόδων οργάνωσης της παραγωγής (Ζμας, 2007: 72). Επίσης, με το άρθρο 48 ορίζεται ότι, στα πλαίσια της ελεύθερης μετακίνησης των εργαζομένων μεταξύ των χωρών της Κοινότητας, προβλέπεται η διασφάλιση της κατάλληλης εκπαίδευσης για τα παιδιά τους στη χώρα υποδοχής, ενώ με το άρθρο 118 προωθείται η συνεργασία μεταξύ των κρατών- μελών σε τομείς που αφορούν την επαγγελματική εκπαίδευση και επιμόρφωση (Σιάκαρης, 2006: 31).

¹¹ Οδηγία 48/1989 ΕΟΚ, διαθέσιμη στο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31989L0048&rid=3> και Οδηγία 36/2005, διαθέσιμη στο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0036&rid=1>

Όπως γίνεται αντιληπτό, αρκετά νωρίς δόθηκε έμφαση στην επαγγελματική κατάρτιση, την επανεκπαίδευση, την κινητικότητα και την ανάγκη για αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, τομείς που στα χρόνια που ακολούθησαν αποτέλεσαν βασικούς πυλώνες θεμελίωσης της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής (Παπαδάκης, Μπουζάκης, Πανδής, 2010: 247). Η έμφαση αυτή κατανοείται αν ληφθεί υπόψη ότι η επαγγελματική εκπαίδευση θεωρείται για την Κοινότητα βασική συνιστώσα της συγκρότησης του εργατικού δυναμικού, ενώ η αναγνώριση των προσόντων αναγκαία προϋπόθεση για την κινητικότητα των εργαζομένων.

Η Δια Βίου Μάθηση, επομένως, δεν αποτελεί ένα καινούριο φαινόμενο. Απεναντίας, οι απαρχές της εντοπίζονται στη δεκαετία του '50 και πιο συγκεκριμένα στην ευρέως διαδεδομένη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου.¹² Γενικότερα, κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1950 και 1960 η εκπαιδευτική πολιτική διακρίνεται από μια «λογική» σύνδεσης του εκπαιδευτικού συστήματος με τη βιομηχανική παραγωγή. Η πολιτική σχεδιασμού του εργατικού δυναμικού, συνιστώντας τη βασική αποστολή του εκπαιδευτικού θεσμού την εν λόγω περίοδο, αποτελεί το μέσο για την επιδίωξη τόσο της πλήρους απασχόλησης, όσο και της οικονομικής μεγέθυνσης (Γράβαρης, 2005: 28-29).

Στη συνέχεια, τη δεκαετία του 1970, και ειδικά μετά τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση (1977-1978), η οποία είχε μεγάλες επιπτώσεις για τις οικονομίες των ευρωπαϊκών χωρών, ξεκίνησαν οι προσπάθειες για συντονισμό των εκπαιδευτικών πολιτικών μεταξύ των κρατών-μελών (Murphy, 2005: 122). Την περίοδο αυτή, υπήρξε δραστηριοποίηση στην κατεύθυνση της κατάρτισης, καθώς *«η διεθνοποίηση της οικονομίας και η αύξηση του οικονομικού ανταγωνισμού [...] οδήγησαν στην αύξηση της ανεργίας»*, γεγονός που είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης για επαγγελματική κατάρτιση των ενηλίκων. Η απειλή που υπέστησαν τα κράτη- μέλη σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, τα οδήγησε στην εκδήλωση ενδιαφέροντος για τη

---

¹²Σύμφωνα με τον Παπαδάκη (2006: 41), η Δια Βίου Μάθηση βασίζεται στον *«συνδυασμό των θεωριών του ανθρώπινου κεφαλαίου (επένδυση στον άνθρωπο) και της πρόθεσης ευρείας αναδιανομής του κοινωνικού αγαθού της παιδείας (αντισταθμιστική προοπτική), μέσω της δόμησης ενός εναλλακτικού εκπαιδευτικού συστήματος «δεύτερης ευκαιρίας» (ειδικά στις σκανδιναβικές χώρες)»*. Σήμερα η Δια Βίου Εκπαίδευση λαμβάνεται υπόψη ως ένα *«πλαίσιο πολιτικών και δράσεων (εντός και εκτός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος), που αποσκοπούν στην παροχή «πολλαπλών ευκαιριών μάθησης», σε «όλους τους πολίτες», με «διαφορετικούς σκοπούς», από διαφορετικές πηγές/ ιδρύματα»*.

Δια Βίου Μάθηση (Παπαδάκης, Μπουζάκης, Πανδής, 2010: 248-250), εκχωρώντας ολοένα και περισσότερες αρμοδιότητες στην Κοινότητα.¹³

Μέχρι το 1986, μια σειρά Συμπερασμάτων και Ψηφισμάτων του Συμβουλίου Παιδείας αφορούσαν την κινητικότητα, αλλά και θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και μετάβασης των νέων στην αγορά εργασίας, (Σιάκαρης, 2006: 37-38). Στη λογική αυτή έλαβαν χώρα πολλά κοινοτικά προγράμματα, τα οποία αποτυπώνουν την ευρωπαϊκή δράση στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Το ενδιαφέρον επικεντρωνόταν στη δημιουργία μιας κουλτούρας συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και στην προώθηση -σε εθελοντική βάση φυσικά- πολιτικής για τη διευκόλυνση της κινητικότητας των φορέων της εκπαίδευσης, με την προοπτική να αυξηθεί και η κινητικότητα των μελλοντικά εργαζομένων. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι την περίοδο αυτή η ευρωπαϊκή συνεργασία αρχίζει σιγά σιγά να εδραιώνεται (Σιάκαρης, 2006: 39-41).

Συμπερασματικά, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, ο εκπαιδευτικός λόγος απέκτησε σταδιακά ιδιαίτερη σημασία στη χάραξη της ευρωπαϊκής πολιτικής, εξαιτίας των αλλαγών που παρατηρήθηκαν στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, αλλά και στις σχέσεις εργασίας και παραγωγής. Σ' αυτό το κλίμα, η κοινοτική πολιτική της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, αλλά και η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική γενικότερα, αναβαθμίστηκαν αισθητά από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 (Παπαδάκης, Μπουζάκης, Πανδής, 2010: 251-252).¹⁴

2.2 Η εκπαιδευτική πολιτική μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ

Μπροστά στις σύγχρονες παγκόσμιες προκλήσεις, λοιπόν, τα κράτη-μέλη της ΕΕ παρέμειναν προσηλωμένα στην κατεύθυνση του στόχου της ευρωπαϊκής ενοποίησης, ακολουθώντας την κοινή γραμμή πλεύσης της Ένωσης σε κρίσιμες πολιτικές, μεταξύ των οποίων και η εκπαίδευση. Η δεκαετία του 1990 υπήρξε η πλέον καθοριστική για την πορεία της εκπαιδευτικής πολιτικής, αφού με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ επιτεύχθηκε «η νομική αναβάθμιση της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής

---

¹³ Αναλυτικότερα βλ. Murphy, 2005: 123-126.

¹⁴ Βλ. επίσης Murphy, 2005: 116-117

πολιτικής», που έδωσε τη δυνατότητα στην ΕΕ να δραστηριοποιείται σε θέματα εκπαίδευσης (Ζμας, 2007: 80).

Πριν το 1992 η ΕΚ δεν διέθετε καμία νομοθετική εξουσία αναφορικά με την εκπαίδευση,¹⁵ ενώ η εκπαιδευτική πολιτική αποτελούσε αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών- μελών.¹⁶ Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1993), όμως, η κατάσταση άλλαξε.¹⁷ Παρότι η ευθύνη για την εκπαίδευση και κατάρτιση παρέμεινε στην αρμοδιότητα των κρατών, ετέθησαν ορισμένοι κοινοί στόχοι, τους οποίους η Ένωση ήταν υποχρεωμένη να προωθήσει σε υπερεθνική βάση (Παπαδάκης, Μπουζάκης, Πανδής, 2010: 252). Επιπλέον, εισήχθησαν ορισμένα καινούρια χαρακτηριστικά όσον αφορά την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική, η οποία απορρέει πλέον ευθέως από τις διατάξεις της Συνθήκης.¹⁸ Έτσι, η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική αποκτά ένα μόνιμο, περισσότερο σφαιρικό και συνεκτικό χαρακτήρα (Τσαούσης, 1998: 11).

---

¹⁵ Η Συνθήκη της Ρώμης υπογράμμιζε το ρόλο της Κοινότητας στην εφαρμογή των πρωτοβουλιών μόνο για την επαγγελματική κατάρτιση. Με τη συγκεκριμένη Συνθήκη, η κοινοτική πολιτική για την επαγγελματική κατάρτιση πήρε τη μορφή οδηγιών, κι έτσι τοποθετήθηκε υπό τη μερική αρμοδιότητα της ΕΚ. Η εξέλιξη αυτή ήταν λογική, αφού η επαγγελματική κατάρτιση συνδέθηκε άμεσα με την οικονομική ανάπτυξη. Το ζήτημα, ωστόσο, της εκπαίδευσης και του ρόλου της στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ήταν λιγότερο καθοριστικό (Murphy, 2005: 114-115).

¹⁶ «Οι νόμοι της εκπαίδευσης και τα ζητήματα που την αφορούν προς το παρόν δεν εμπίπτουν στις αρμοδιότητες της ΕΚ, αλλά παραμένουν...ζητήματα εθνικής αρμοδιότητας» (Murphy, 2005: 115).

¹⁷ Τα σημαντικότερα άρθρα της Συνθήκης του Μάαστριχτ είναι τα άρθρα 126 και 127, για την ποιότητα της εκπαίδευσης και για την επαγγελματική κατάρτιση αντίστοιχα (Murphy, 2005: 114).

¹⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 126 της ΣυνθΕΕ (άρθρο 165 της ΣΛΕΕ), «η Κοινότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού επιπέδου, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ των κρατών- μελών και, εάν αυτό απαιτείται, υποστηρίζοντας και συμπληρώνοντας τη δράση τους, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών- μελών για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος καθώς και την πολιτιστική και γλωσσική τους πολυμορφία», ενώ σύμφωνα με το άρθρο 127 (άρθρο 166 της ΣΛΕΕ) «η Κοινότητα εφαρμόζει πολιτική επαγγελματικής εκπαίδευσης, η οποία στηρίζει και συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών- μελών, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών- μελών για το περιεχόμενο και την οργάνωση της επαγγελματικής

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ η Δια Βίου Μάθηση αποτέλεσε προτεραιότητα της εκπαιδευτικής πολιτικής της ΕΕ, αφού λόγω του επιταχυνόμενου ρυθμού αλλαγής στη βιομηχανία, υπήρχε η ανάγκη για μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα και κινητικότητα του εργατικού δυναμικού, ώστε να διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας στις παγκόσμιες αγορές (Murphy, 2005: 117).¹⁹ Επίσης, αναγκαία κατέστη και η επίλυση του προβλήματος της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων μεταξύ εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας, αλλά και η αντιμετώπιση της ανελαστικότητας των παραδοσιακών συστημάτων μάθησης που δεν ευνοούσαν τις ευρωπαϊκές οικονομίες. Υπό αυτές τις συνθήκες, μια κοινή στρατηγική για την αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων έμοιαζε αναπόφευκτη. Έτσι, επελέγη η Δια Βίου Μάθηση, ώστε να λειτουργήσει εφεξής ως «ομπρέλα» των ευρωπαϊκών πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης (Παπαδάκης, 2006).

Το 1993 δημοσιεύεται η Λευκή Βίβλος για την «*Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα, Απασχόληση*», που συνέδεσε ρητά την εκπαίδευση με την οικονομική ανάπτυξη, ενώ το 1995 ακολουθεί η Λευκή Βίβλος με τίτλο «*Διδασκαλία και Μάθηση: Προς την Κοινωνία της Γνώσης*», ένα από τα πιο καθοριστικά κείμενα για την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική, με το οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή «*εγκαινιάζει ένα εκτεταμένο μεταρρυθμιστικό εγχείρημα*», που αναδιατάσσει τη σχέση εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης, με μείζονα παράμετρο την έμφαση στις δεξιότητες. Και τα δύο κείμενα τόνιζαν την ανάγκη για Δια Βίου Μάθηση.²⁰ Την επόμενη χρονιά (1996), στα πλαίσια της προσπάθειας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για προώθηση της Δια Βίου Μάθησης, εισήχθη το Ευρωπαϊκό Έτος Δια Βίου Μάθησης,

---

εκπαίδευσης (Τσαούσης, 1998, 27-28, Μούσης, 2013: 244). Για μια κριτική προσέγγιση των άρθρων βλ. Ζμα, 2007: 80-87.

¹⁹ «*Μόνο εκείνοι που μπορούν να συμβαδίσουν με τις ταχύτατες τεχνολογικές εξελίξεις, που ξέρουν αρκετές ξένες γλώσσες και είναι πρόθυμοι να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους θα διασφαλίσουν μια δουλειά, καθώς και τις ευκαιρίες να βελτιώσουν τη ζωή τους μακροπρόθεσμα*» (Murphy, 2005: 117).

²⁰ Στην παγκόσμια κοινωνία της γνώσης ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην πρόσκτηση βασικών γνώσεων και στην ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων, «*οι οποίες θα μπορούσαν να αποδειχθούν καθοριστικές για την επίτευξη της απασχολησιμότητας των εργαζομένων, για την οικονομική ανάπτυξη και τη συσσώρευση του πλούτου, αλλά και για την εθνική και παγκόσμια ευημερία*» (Καζαμίας, 2005: 97).

καθιερώνοντας τη Δια Βίου Μάθηση ως εστιακό σημείο της πολιτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην ΕΕ (Παπαδάκης, 2006: 65).²¹

Εν συνεχεία, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας (2000) ετέθη ο μείζον στρατηγικός στόχος για τη δεκαετία 2000-2010, ήτοι η δημιουργία *“της πλέον ανταγωνιστικής και δυναμικότερης οικονομίας της γνώσης παγκοσμίως”*. Παράλληλα, με τη Στρατηγική της Λισαβόνας ξεκίνησε και το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010», το οποίο αποτέλεσε το νέο πλαίσιο ανάπτυξης της ευρωπαϊκής πολιτικής για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη Δια βίου Μάθηση, καθώς και για τη διαχείριση ανθρώπινων πόρων, ενώ ταυτίστηκε και με ένα υπόδειγμα σχεδιασμού και παραγωγής πολιτικής (Παπαδάκης, Μπουζάκης, Πανδής, 2010: 257). Καθοριστική εξέλιξη, συνεπώς, η οποία διαπνέει την εν λόγω στρατηγική, αλλά και τη διάδοχό της, “Ευρώπη 2020”, είναι η μετάβαση σε μια οικονομία και σε μια κοινωνία βασισμένες στη γνώση (Πασιάς, 2006: 32).

Για την υλοποίηση του παραπάνω στόχου η εκπαίδευση και η κατάρτιση θεωρήθηκαν απαραίτητες προϋποθέσεις. Ειδικότερα, αναγνωρίστηκε η συμβολή της εκπαίδευσης στην ενίσχυση της απασχόλησης και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ τόσο η εκπαίδευση, όσο και η κατάρτιση συνδέθηκαν με την ανάπτυξη των αναγκών δεξιοτήτων για την κοινωνία της πληροφορίας (Πασιάς, 2006: 34). Η στοχευμένη μάλιστα δράση προς αυτά τα πεδία συνίστατο στην παροχή ευκαιριών στους εν δυνάμει ή ενεργεία εργαζόμενους για μια υψηλής ποιότητας Δια Βίου Μάθηση και στη διασφάλιση της απαραίτητης ευελιξίας και προσαρμοστικότητας, για την ανταπόκριση των εκπαιδευτικών συστημάτων στις ανάγκες της μεταβιομηχανικής οικονομίας (Παπαδάκης, 2006: 97).

---

²¹Βλ. επίσης Murphy, 2005: 117

---

3. Οι πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης και η αγορά εργασίας στην Ευρώπη: Οι προκλήσεις του μέλλοντος

Σε μια Ευρώπη που χαρακτηρίζεται από ταχείες τεχνολογικές και οικονομικές αλλαγές, που επιφέρουν την ολοένα και ταχύτερη «απαξίωση» των γνώσεων, αλλά και από έντονη δημογραφική γήρανση πληθυσμού,²² η Δια Βίου Μάθηση έχει καταστεί αναγκαιότητα. Η συνεχής ανανέωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των πολιτών κρίνεται καθοριστική για την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ στο διεθνές οικονομικό στερέωμα.²³

Ωστόσο, δεδομένου ότι η Ευρώπη χαρακτηρίζεται από μεγάλη πολυμορφία στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, η Δια Βίου Μάθηση δυσχεραίνεται, εξαιτίας της έλλειψης επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των φορέων παροχής και των αρμόδιων αρχών εκπαίδευσης και κατάρτισης από διαφορετικές χώρες. Οι εν λόγω περιορισμοί εμποδίζουν τους πολίτες να συνδυάζουν προσόντα που αποκτούν σε διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα, λειτουργώντας ανασταλτικά στη μετακίνηση τους στο εσωτερικό της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας, υπονομεύοντας, έτσι, την οικονομική ανάπτυξη της Ένωσης.

Για την αντιμετώπιση του εν λόγω προβλήματος και με στόχο την ενίσχυση της ευρωπαϊκής οικονομίας, η ΕΕ δραστηριοποιήθηκε προς την κατεύθυνση αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων που αποκτώνται σε κράτη- μέλη της Ένωσης, ενώ για την ευκολότερη και διαφανέστερη σύγκριση αυτών, προχώρησε στην ανάπτυξη πολλών σχετικών εργαλείων και το 2008 στη δημιουργία του

---

²²Με την κατάργηση των μέτρων πρόωρης συνταξιοδότησης, αναδύεται αυξημένη ανάγκη επιμόρφωσης των εργαζομένων και ανέργων ηλικίας άνω των 50 ετών.

²³ Η σημαντικότερη μεταβολή που έχει επέλθει στον χώρο της παραγωγικής διαδικασίας αφορά τον κεντρικό ρόλο που διαδραματίζει πλέον η γνώση στο πλαίσιο του διεθνούς οικονομικού ανταγωνισμού, όπου κυρίαρχη θέση κατέχει εκείνος που παράγει καινοτόμο γνώση και ελέγχει την επεξεργασία, διανομή, διαχείριση και αξιοποίησή της. Η γνώση αποτελεί, με άλλα λόγια, κινητήρια δύναμη για την οικονομική ανάπτυξη και πρόοδο, καθώς πλέον ο ανταγωνισμός εστιάζεται περισσότερο στη ροή των πληροφοριών, παρά στην κατασκευή και κατοχή υλικών αγαθών (Ζμας, 2007: 10).

Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, το οποίο συνοδεύτηκε από τη ραγδαία ανάπτυξη Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (NQF) σε ολόκληρη την Ευρώπη.²⁴

3.1 Η οικονομική κρίση και οι προοπτικές εκπαίδευσης και απασχόλησης

Η εκπαίδευση θεωρείται θεμελιώδης παράγοντας για την επίτευξη της οικονομικής ευημερίας της Ευρώπης, ώστε να καταστεί η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία στον κόσμο, βασισμένη στη γνώση και ικανή να διατηρήσει την οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες επαγγελματικές ευκαιρίες και ευρύτερη κοινωνική συνοχή.

Ήδη από το 2000, όπως προαναφέρθηκε, στη Λισαβόνα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έθετε τους φιλόδοξους στόχους που με ορίζοντα το 2010 θα οδηγούσαν την Ευρώπη σε πρωτόγνωρα επίπεδα ευημερίας, οικονομική ανάπτυξη, παραγωγικότητα, απασχόληση, ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου, επενδύσεις και οικονομική αειφορία και όλα αυτά σε συνάρτηση με την εκπαίδευση και την κατάρτιση των Ευρωπαίων πολιτών. Δυστυχώς οι στόχοι αυτοί δεν εκπληρώθηκαν, ενώ παράλληλα η Ευρώπη, εν μέσω κρίσεων, βρέθηκε να αντιμετωπίζει τεράστιες κοινωνικοοικονομικές και δημογραφικές προκλήσεις που σχετίζονται με τη γήρανση του πληθυσμού,²⁵ τον μεγάλο αριθμό ενηλίκων με χαμηλή ειδίκευση και τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, εντείνοντας φαινόμενα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.²⁶

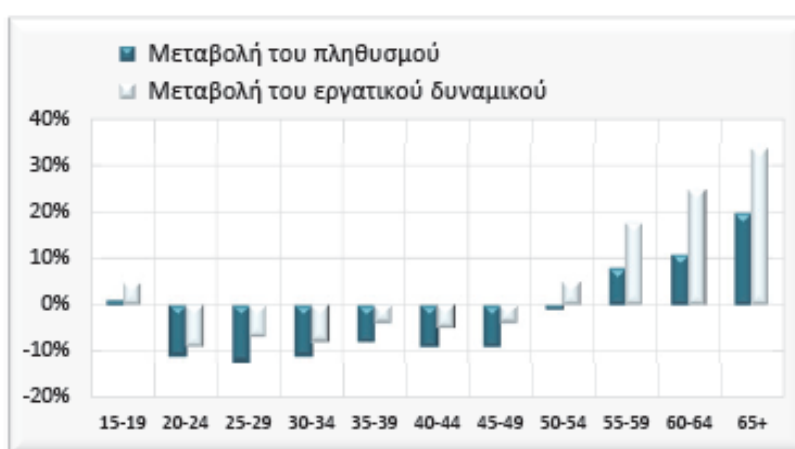
---

²⁴ Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2012, σε 35 χώρες (επρόκειτο για τα 27 τότε κράτη μέλη της ΕΕ, καθώς επίσης και για την Κροατία, την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, το Μαυροβούνιο, τη Νορβηγία, τη Σερβία και την Τουρκία, αφού η Ιρλανδία, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο διέθεταν ήδη πριν το 2005 τα δικά τους πλαίσια προσόντων) είχαν αναπτυχθεί 39 NQF (το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτει ξεχωριστά πλαίσια για την Αγγλία/Βόρεια Ιρλανδία, την Ουαλία και τη Σκωτία, ενώ το Βέλγιο αναπτύσσει ξεχωριστά πλαίσια για την περιοχή της Φλάνδρα και τις γαλλόφωνες και γερμανόφωνες κοινότητες), αριθμός που σήμερα εντοπίζεται σαφώς πολύ μεγαλύτερος. (Cedefop, 2012) Διαθέσιμο στο: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9071_el.pdf

²⁵ Ο αριθμός των νέων στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει μειωθεί σημαντικά από το 1990. Το 2009, οι νέοι κάτω των 30 ετών αντιπροσώπευαν περίπου το 35% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ. Η γήρανση του πληθυσμού, εξαιτίας των περιορισμένων γεννήσεων (κατά μέσο όρο 2 παιδιά ανά οικογένεια), σε συνδυασμό με τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και την

Πιο αναλυτικά, όπως καταδεικνύουν και τα στατιστικά στοιχεία του Cedefop, ο ενεργός πληθυσμός της Ευρώπης,²⁷ και κατ' επέκταση το εργατικό δυναμικό της γηραιάς ηπείρου, μεγαλώνουν ηλικιακά και τείνουν να μεγαλώσουν ακόμη περισσότερο μέχρι το 2025. Το γεγονός αυτό οφείλεται -μεταξύ άλλων- και στην κατάργηση των μέτρων πρόωρης συνταξιοδότησης, γεγονός που επιτάσσει και ενισχύει διαρκώς την ανάγκη επιμόρφωσης των εργαζομένων και ανέργων ηλικίας 50+ ετών, υπό το πρίσμα και της σημαντικής αύξησης του προσδόκιμου μέσου όρου ζωής.

Διάγραμμα 2: Αλλαγές στον ενεργό πληθυσμό και το εργατικό δυναμικό ανά ηλικιακή κατηγορία κατά το 2013-2025 στην ΕΕ.

Πηγή: Προγνώσεις του Cedefop για τις δεξιότητες (2015).

αύξηση του μέσου όρου ζωής, επιφέρει τη συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού, με επακόλουθη συνέπεια λιγότεροι εργαζόμενοι να συντηρούν έναν ολοένα μεγαλύτερο αριθμό συνταξιούχων και να χρηματοδοτούν το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας. Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό των εργαζομένων ηλικίας 55-64 ετών στην Ευρώπη είναι πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, ήτοι 46% έναντι 62%. (European Commission, 2010: 5)

²⁶ Η κρίση έχει επιφέρει ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά ανεργίας, καθιστώντας επισφαλές το μέλλον πολλών Ευρωπαίων και εντείνοντας φαινόμενα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Το γεγονός αυτό επιτάσσει την απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων και δεξιοτήτων, αφού, όπως υποστηρίζεται, έως το 2020 16 εκατομμύρια θέσεις εργασίας θα απαιτούν υψηλά προσόντα, ενώ αντίθετα, οι θέσεις εργασίας που απαιτούν ειδικευση χαμηλού επιπέδου θα μειωθούν κατά 12 εκατομμύρια. Ως εκ τούτου, η απόκτηση και η τελειοποίηση νέων δεξιοτήτων κρίνεται σημαντική για την ενσωμάτωση πρωτίστως στην αγορά εργασίας, αλλά και στον κοινωνικό ιστό. (European Commission, 2010: 9)

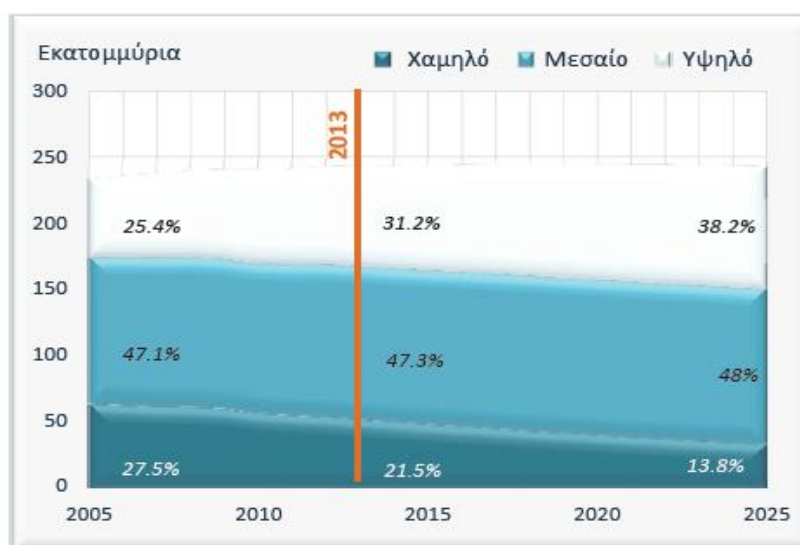
²⁷ Στις προγνώσεις του Cedefop ως ενεργός πληθυσμός νοούνται τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω (Cedefop, Ιούνιος 2015, Άνιση η ανάκαμψη της απασχόλησης στην Ευρώπη: 4).

Παράλληλα, «σύμφωνα με το τελευταίο πιθανό σενάριο της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat) για την εξέλιξη του πληθυσμού της ΕΕ (Europe 2013), η συμμετοχή στην αγορά εργασίας της ΕΕ αναμένεται να μειωθεί από 56,9% (2013) σε 55,5% μέχρι το 2025» (Cedefop, 2015: 5).

Εξίσου σημαντικό ενδιαφέρον με τις προοπτικές απασχόλησης διαθέτουν και οι προγνώσεις του Cedefop σχετικά με τις ανάγκες σε επαγγελματικά προσόντα του εργατικού δυναμικού. Έχει διαπιστωθεί η αυξανόμενη ανάγκη για βελτίωση του επιπέδου των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων, αλλά και των τυπικών προσόντων στην αγορά εργασίας. Η τάση σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι ο αριθμός των ατόμων με προσόντα μεσαίου και υψηλού επιπέδου να εξακολουθήσει να αυξάνεται, ενώ οι εργαζόμενοι με χαμηλά προσόντα θα μειωθούν ακόμη περισσότερο. Έτσι, οι νέοι εργαζόμενοι με την πάροδο των ετών θα διαθέτουν όλο και υψηλότερα προσόντα σε σχέση με τους εργαζόμενους που συνταξιοδοτούνται.

Πιο αναλυτικά, το ποσοστό του εργατικού δυναμικού με προσόντα υψηλού επιπέδου αναμένεται να αυξηθεί σε περίπου 38% το 2025, σε σύγκριση με 31,2% που ανερχόταν το 2013. Ελαφρά αύξηση αναμένεται και στο ποσοστό του εργατικού δυναμικού με προσόντα μεσαίου επιπέδου, ήτοι από 47,3% το 2013 σε περίπου 48% το 2025. Στον αντίποδα, το ποσοστό του εργατικού δυναμικού με προσόντα χαμηλού επιπέδου αναμένεται μέχρι το 2025 να μειωθεί αισθητά. Πρόκειται για μια μείωση που μεταφράζεται στο 7,5%, αφού από 21,5% (το 2013) εκτιμάται ότι θα πέσει σε επίπεδα κάτω του 14% (Cedefop, 2015: 5).

Διάγραμμα 3: Τάσεις στο εργατικό δυναμικό ανά επίπεδο προσόντων κατά το 2013-2025, στην ΕΕ σε εκατομμύρια.

Πηγή: Προγνώσεις του Cedefop για τις δεξιότητες (2015).

Όλες αυτές οι προκλήσεις πρέπει να αντιμετωπιστούν προκειμένου να βελτιωθεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των κοινωνικών συστημάτων της Ευρώπης, ενώ η εκπαίδευση και η κατάρτιση δεν μπορούν παρά να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της λύσης. Έτσι, η έμφαση στη Δια Βίου Μάθηση και στην ανάπτυξη ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών που θα στηρίξουν αυτή την ανάγκη αποτελούν ουσιαστικά μια απάντηση στη διαδικασία παγκοσμιοποίησης και στην αναδυόμενη επιτακτική ανάγκη της συνεχούς επικαιροποίησης, αλλά και πιστοποίησης των γνώσεων και των δεξιοτήτων.

3.2 Η Δια Βίου Μάθηση στην Ευρώπη με ορίζοντα το 2025

Η κοινωνία της γνώσης αναδεικνύεται σε κυρίαρχο αίτημα της νέας εποχής, καθώς είναι η δύναμη που κινεί τη διεθνή οικονομία στις μεταβιομηχανικές κοινωνίες του 21ου αιώνα.

Όπως γίνεται αντιληπτό, η νέα κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα καταδεικνύει τον πρωτεύοντα ρόλο της γνώσης ως βασικού συστατικού στοιχείου της προσωπικής εξέλιξης και κοινωνικής ανάπτυξης. Όλες οι δημογραφικές αλλαγές στη σύσταση του ενεργού πληθυσμού, καθώς και οι αλλαγές που επιτάσσουν οι νέες εξελίξεις στην αγορά εργασίας συντείνουν στο γεγονός ότι η Δια Βίου Μάθηση να διαδραματίζει ολοένα και καθοριστικότερο ρόλο στις πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης. Στην ίδια κατεύθυνση οδηγούν και οι επιταχυνόμενες αλλαγές στους τομείς της τεχνολογίας και της επιστήμης, που έχουν ως συνέπεια την ολοένα ταχύτερη απαξίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων, οι οποίες είχαν αποκτηθεί αρχικά, επηρεάζοντας δραστικά την εκπαίδευση.

Ταυτόχρονα, στο πλαίσιο αυτό αναδύεται και η ανάγκη για καθιέρωση μεθόδων και μέσων πιστοποίησης και αναγνώρισης κάθε μορφής μάθησης, συμπεριλαμβανομένης της μη τυπικής και άτυπης. Η επικύρωση των αποτελεσμάτων των ανεπίσημων και άτυπων μορφών μάθησης θα πρέπει, σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 28ης Μαΐου 2004 να προωθηθεί στη βάση κοινών ευρωπαϊκών αρχών για τον προσδιορισμό και την επικύρωση των ανεπίσημων και άτυπων μορφών μάθησης. Πρόκειται άλλωστε για μια ανάγκη που ενισχύεται –μεταξύ άλλων– και από τη σημαντική αύξηση, κατά τις τελευταίες

δεκαετίες, των εισροών στην Ε.Ε. ομάδων μεταναστών, γεγονός που δημιουργεί την ανάγκη πιστοποίησης κι αναγνώρισης των προσόντων τους, ως αποτελεσμάτων κάποιων μαθησιακών διαδικασιών (Ζαχείλας, 2012: 46).

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, το 2004, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και η Επιτροπή έκριναν επιτακτική την αναθεώρηση της ΣΤΛ, μέσω μιας σειράς μεταρρυθμίσεων, προκειμένου να ξεπεραστούν τα υπάρχοντα προβλήματα και να επιτευχθεί ο στόχος που αρχικά ετέθη. Έτσι, αποφασίστηκε ομόφωνα, μεταξύ των δράσεων που έπρεπε να αναληφθούν, να είναι και η οικοδόμηση μιας Ευρώπης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, η οποία θα «γιράσκει αεί διδασκόμενη», καταργώντας τα εθνικά σύνορα στην αναγνώριση των προσόντων και προσδίδοντας ουσιαστική αξία στις γνώσεις και τις δεξιότητες.

Στη λογική αυτή τονίστηκε η «ανάγκη να επιτευχθεί ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο, βασισμένο στα εθνικά πλαίσια, το οποίο θα αποτελεί κοινό σημείο αναφοράς για την αναγνώριση των προσόντων και των ικανοτήτων». Η αναγνώριση διπλωμάτων και πιστοποιητικών σε όλη την Ευρώπη θεωρήθηκε ουσιαστική για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας. Έτσι, τα κράτη- μέλη κλήθηκαν να λάβουν τα αναγκαία μέτρα, ώστε να αρθούν τα εμπόδια στην κινητικότητα και να παρέχεται η απαραίτητη οικονομική στήριξη, τόσο στο πλαίσιο των κοινοτικών προγραμμάτων, όσο και πέραν αυτών (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Επιτροπή, 2004: 5).

3.3 Η ανάγκη για «διαφάνεια» των προσόντων

Τα τελευταία χρόνια φαίνεται να αμφισβητείται κυριαρχία των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με το επιχείρημα ότι η διεθνοποίηση των αγορών και οι τεχνολογικές εξελίξεις απαιτούν ως ένα βαθμό σύγκλιση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και αυξημένη συνεργασία με την αγορά εργασίας. Σύμφωνα μ' αυτήν την άποψη, όλα τα προσόντα, τα οποία πιστοποιούνται με πτυχία, διπλώματα και διαφόρων ειδών πιστοποιητικά, θα πρέπει να μπορούν να χρησιμοποιούνται και πέρα από τα εθνικά σύνορα, δηλαδή να αναγνωρίζονται ακαδημαϊκά και να αξιοποιούνται πρακτικά χωρίς προβλήματα διεθνώς (Ζαχείλας, 2012: 63).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει επιδιώξει ρητά την ομογενοποίηση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, μιας και όποτε εκφράστηκαν τέτοιου είδους σκέψεις, αυτές προσέκρουσαν στη σθεναρή αντίσταση των κρατών-μελών.

Ωστόσο, έχει υιοθετήσει μια στάση συνεργασίας και παρεμβατισμού, που εδράζεται στην αρχή «ενότητα μέσα από την πολυμορφία», ενώ ταυτόχρονα αναγνωρίζει και επισημαίνει έντονα την ανάγκη για μεγαλύτερη «διαφάνεια» στα προσόντα. Έτσι, υιοθετώντας την παραπάνω έκφραση, η ΕΕ εμφανίζεται να αποδέχεται τον πλούτο των διαφορετικών εθνικών παραδόσεων, εξασφαλίζοντας παράλληλα την απαραίτητη συνεργασία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης για την επίτευξη μιας δυναμικής απάντησης στις προκλήσεις της κοινωνίας της γνώσης, μέσω της υλοποίησης των στόχων της Ένωσης περί αναγνώρισης και πιστοποίησης των προσόντων (Ζαχείλας, 2012: 62).

Αυτή η αμφιταλάντευση ανάμεσα αφενός μεν στο αίτημα των κρατών για εθνική αυτονομία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, αφετέρου δε στην ανάγκη για προσαρμογή στις ευρωπαϊκές/ διεθνείς εξελίξεις, επηρεάζει όλο και περισσότερο τον Ευρωπαϊκό διάλογο που σχετίζεται με θέματα συνεργασίας στη Δια Βίου Μάθηση.²⁸ Σε κάθε περίπτωση πάντως, η συζήτηση εστιάζεται στην κοινώς αποδεκτή ανάγκη για έμφαση στη διαφάνεια των προσόντων.

3.4 Επαγγελματικό προσόν: Ορισμός και σκοποθεσία

Όπως υπογραμμίστηκε και πρωτίτερα, η αναγνώριση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των πολιτών έχει ζωτική σημασία για την ατομική ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή της Κοινότητας, καθώς δύναται να διευκολύνει την υπερεθνική κινητικότητα των εργαζομένων και των εκπαιδευόμενων και να συμβάλλει στην κάλυψη των απαιτήσεων της προσφοράς και της ζήτησης στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας. Η συμμετοχή στη Δια Βίου Μάθηση, και η αξιοποίηση και αναγνώριση των προσόντων πρέπει να προωθηθούν τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο.²⁹

---

²⁸Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διαδικασία της Μπολόνιας για την ανώτατη εκπαίδευση και η διαδικασία της Κοπεγχάγης για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Στις διαδικασίες αυτές επιχειρείται να επιτευχθεί ένα “*modus vivendi*” που εδράζεται στην άποψη ότι «θα επιχειρήσουμε να αντιμετωπίσουμε κοινά προβλήματα με διαφορετικούς τρόπους» (Ζαχείλας, 2012: 63).

²⁹Βλ. τη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, 23 Απριλίου 2008.

Σύμφωνα με τη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (23 Απριλίου 2008) για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων «*ως επαγγελματικό προσόν νοείται το επίσημο αποτέλεσμα μιας διαδικασίας αξιολόγησης και επικύρωσης, το οποίο επιτυγχάνεται όταν ο αρμόδιος φορέας διαπιστώνει ότι ένα άτομο έχει επιτύχει μαθησιακά αποτελέσματα που ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες προδιαγραφές*».

Πιο αναλυτικά, ένα προσόν αποτυπώνει τι αναμένεται να γνωρίζει και να μπορεί να κάνει ο κάτοχός του, κατόπιν μιας μαθησιακής διαδικασίας, σύμφωνα με μια σειρά προτύπων, τα οποία ορίζουν τα απαιτούμενα μαθησιακά αποτελέσματα. «*Τα πρότυπα (standards) μπορούν να θεωρηθούν ως το σημείο αναφοράς, γύρω από το οποίο περιστρέφεται όλη η διαδικασία των προσόντων. Τα πρότυπα είναι, επίσης, σημαντικά για τη σχέση του προσόντος με τους μελλοντικούς χρήστες (για παράδειγμα στην αγορά εργασίας), καθώς ορίζουν το απαιτούμενο επίπεδο και προφίλ που πρέπει να επιτευχθούν*» (Ζαχείλας, 2012: 69).

Τέλος, η αναγνώριση των προσόντων πρέπει πάντα να βασίζεται σε αξιόπιστες και έγκυρες διαδικασίες αξιολόγησης και πιστοποίησης, καθώς ένα προσόν αποκτά τυπική «αξία» και ουσιαστική «δύναμη» από τη στιγμή που θα αποκτήσει την επίσημη αποτύπωση έγκρισης ή αναγνώρισης. Συνεπώς, η αναγνώριση μπορεί να θεωρηθεί το τελικό βήμα στη διαδικασία απόκτησης προσόντων και επιβεβαιώνει ότι η διαδικασία απόκτησης του προσόντος έχει διεξαχθεί κατάλληλα και το συγκεκριμένο προσόν δύναται να αποπνεύσει εμπιστοσύνη.³⁰

---

³⁰ Αναλυτικότερα βλ. Ζαχείλα, 2012: 62- 63.

---

4. Διαμορφώνοντας τη Δια Βίου Μάθηση στην Ευρώπη: Τα Ευρωπαϊκά Εργαλεία Δια Βίου Μάθησης

«Στόχος των ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών είναι να αναδεικνύουν κάθε είδος μάθησης, έτσι ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι, εργαζόμενοι και καταρτιζόμενοι, να παρουσιάζουν όλες τους τις δεξιότητες, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που έχουν αποκτήσει από την εργασιακή τους εμπειρία, και όχι μόνο τα τυπικά τους προσόντα».³¹

4.1 Η θέσπιση κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις ραγδαίες δημογραφικές και κοινωνικοοικονομικές αλλαγές που απειλούν τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού της Ευρώπης, καθιστώντας επισφαλές το μέλλον της Ένωσης, έχει εργαστεί από κοινού με τους κοινωνικούς εταίρους, προκειμένου να θεσπιστεί ένα πλαίσιο πολιτικής με στόχο τον εκσυγχρονισμό των ευρωπαϊκών συστημάτων της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Μία από τις σημαντικότερες εξελίξεις που έλαβε χώρα προς αυτή την κατεύθυνση ήταν η δημοσιοποίηση της Διακήρυξης της Κοπεγχάγης και η εκκίνηση της διαδικασίας της Κοπεγχάγης (2002), που αποτελούν προσπάθεια περαιτέρω συστηματοποίησης των πολιτικών κατάρτισης, με απώτερο στόχο την ποιοτική και ποσοτική βελτίωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (Παπαδάκης, 2006: 104).

Με αφετηρία τη διαδικασία της Κοπεγχάγης, λοιπόν, τα κράτη μέλη, μαζί με τους κοινωνικούς εταίρους, θέσπισαν, κατόπιν πρωτοβουλιών της Ένωσης, κοινά ευρωπαϊκά εργαλεία και αρχές, προκειμένου να συμπληρώσουν τις πολιτικές τους

---

³¹ Αναλυτικότερα βλ. Cedefop, Ιανουάριος 2014, Συνδέοντας τη μάθηση με την απασχόληση.

αναφορικά με τη Δια Βίου Μάθηση και να αναπτύξουν ένα πεδίο εθελοντικής συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ τους. Με την υιοθέτηση των εργαλείων αυτών, η Ευρώπη δύναται να ανταποκριθεί στις αυξημένες ανάγκες κινητικότητας των πολιτών που μαθαίνουν και εργάζονται εντός της Ένωσης.

Αναλυτικότερα, τα ευρωπαϊκά εργαλεία Δια Βίου Μάθησης έχουν στόχο να προσδώσουν ευελιξία στα εθνικά συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, αυξάνοντας τη διαφάνεια, και κάνοντας ευκολότερη την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, έτσι ώστε να μπορεί κανείς να περνάει εύκολα από ένα τμήμα του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης σε ένα άλλο, αλλά και από τη μια χώρα στην άλλη, με απώτερο στόχο την επίτευξη της κινητικότητας μεταξύ γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Τα ευρωπαϊκά εργαλεία και οι αρχές που έχουν αναπτυχθεί μέχρι σήμερα είναι:³²

- ✓ το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF)³³
- ✓ το Ευρωδιαβατήριο (Europass)
- ✓ το Ευρωπαϊκό Σύστημα Συσσώρευσης και Μεταφοράς Πιστωτικών Μονάδων για την Ανώτατη Εκπαίδευση (ECTS)
- ✓ το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ECVET)
- ✓ το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EQAVET)
- ✓ οι Ευρωπαϊκές αρχές για την πιστοποίηση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης
- ✓ το ESCO, η Ευρωπαϊκή κατηγοριοποίηση για τα επαγγέλματα, τις δεξιότητες, τις ικανότητες και τα προσόντα
- ✓ οι Ευρωπαϊκές οδηγίες για τη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό

---

³² Αναλυτικότερα βλ. –μεταξύ άλλων- το ενημερωτικό σημείωμα του Cedefop (2011: 2).

³³ Με αφορμή τη δημιουργία του EQF αναπτύχθηκαν σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες τα Εθνικά Πλαίσια Προσόντων (NQFs).

4.1.1 Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF)³⁴

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF), το οποίο θεσπίστηκε με σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Κοινοβουλίου το 2008, είναι το σημαντικότερο εργαλείο προώθησης των πολιτικών Δια Βίου Μάθησης, καθώς καθιστά ευκολότερη τη σύγκριση των τίτλων σπουδών από διαφορετικές χώρες.³⁵ Αποτελεί κοινό πλαίσιο αναφοράς για τα επαγγελματικά προσόντα και υποστηρίζει τη Δια Βίου Μάθηση και την κινητικότητα.

Περιλαμβάνει οκτώ επίπεδα και επιτρέπει τη σύγκριση των εθνικών επαγγελματικών προσόντων της γενικής, τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης τόσο μεταξύ τους, όσο και με τα προσόντα που ισχύουν σε άλλες χώρες. Βασίζεται στα μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία δείχνουν τι ακριβώς μπορεί να κάνει κανείς μετά το πέρας οποιασδήποτε περιόδου μάθησης. Η προσέγγιση αυτή είναι πιο ευέλικτη από την παραδοσιακή, που αποδίδει μεγαλύτερη σημασία στο πού παρασχέθηκε και στο πόσο διήρκεσε η μάθηση. Μετά τη δημιουργία του ακολούθησε η δημιουργία των Εθνικών Πλαισίων Επαγγελματικών Προσόντων (ΕΘΠΕΠ) και η σύνδεσή τους με το ΕΠΕΠ (EQF), μέσω της αντιστοίχισης των χορηγούμενων εθνικών τίτλων σπουδών με το ΕΠΕΠ (EQF).

4.1.2 Το Ευρωδιαβατήριο (Europass)³⁶

Ένα άκρως ευρέως διαδεδομένο ευρωπαϊκό εργαλείο για την προώθηση της Δια Βίου Μάθησης και τη διευκόλυνση της διαφάνειας των προσόντων στα πλαίσια

---

³⁴Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) συνιστά «ένα πλαίσιο συνεργασίας, ένα μέσο ενίσχυσης της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, στη βάση της εθελοντικής δέσμευσης, μεταξύ των εθνικών φορέων, αλλά και των διεθνών κλαδικών οργανισμών, που ασχολούνται με την εκπαίδευση και την κατάρτιση» (Ζαχείλας, 2012: 69).

³⁵ Μιας και αποτελεί το κεντρικό θέμα της παρούσας εργασίας, πρόκειται να αναλυθεί διεξοδικότερα και αποκλειστικά σε επόμενο κεφάλαιο.

³⁶Βλ. Cedefop (Μάιος, 2012), Ευρωδιαβατήριο 2005- 2020: Επιτυχίες και προοπτικές, καθώς επίσης και την επίσημη ιστοσελίδα <http://europass.cedefop.europa.eu/en/about>

της κινητικότητας είναι ο φάκελος «Eurorpass». Το Eurorpass συνιστά ένα είδος διαβατηρίου γνώσεων, το οποίο προβάλλει τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητες που αποκτώνται μέσω της εκπαίδευσης, της κατάρτισης ή της επαγγελματικής εμπειρίας, τόσο σε τυπικά όσο και σε άτυπα περιβάλλοντα, προάγοντας έτσι την κινητικότητα εργαζομένων και εκπαιδευόμενων εντός της Ένωσης. Έτσι, βοηθά τους ευρωπαίους πολίτες να παρουσιάζουν τις δεξιότητες και τα προσόντα τους με σαφήνεια στην αγορά εργασίας.

Το Eurorpass περιλαμβάνει πέντε έγγραφα. Τα δύο, το Βιογραφικό σημείωμα και το Διαβατήριο γλωσσών, συμπληρώνονται απευθείας από τους πολίτες. Αντίθετα, το έγγραφο Κινητικότητα, το Συμπλήρωμα πιστοποιητικού Eurorpass και το Παράρτημα διπλώματος, τα οποία καταγράφουν πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τη μάθηση σε μια διαφορετική ευρωπαϊκή χώρα και συνδέονται με ένα επαγγελματικό προσόν και με ένα δίπλωμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εκδίδονται από τις αρμόδιες αρχές.

Ο φάκελος «Eurorpass», κοινός για όλη την ΕΕ, αποτελείται, όπως προαναφέρθηκε, από πέντε (5) έγγραφα,³⁷ διαθέσιμα σε 27 γλώσσες, τα οποία έχουν κοινή μορφή για όλους τους πολίτες της Ένωσης και εξειδικεύονται ως εξής:

- ✓ **Eurorpass Βιογραφικό Σημείωμα (CV):** Αποτελεί τον κεντρικό άξονα του φακέλου Eurorpass, που δίνει τη δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο να παρουσιάσει με σαφή τρόπο τα επαγγελματικά προσόντα και τις ικανότητές του.
- ✓ **Eurorpass Διαβατήριο Γλωσσών (LP):** Επιτρέπει στον ενδιαφερόμενο να καταγράψει τις γλωσσικές του δεξιότητες.
- ✓ **Eurorpass Κινητικότητα (Mobility):** Καταγράφει και πιστοποιεί τις εργασιακές και εκπαιδευτικές εμπειρίες που έχουν αποκτηθεί σε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ✓ **Eurorpass Συμπλήρωμα Πιστοποιητικού (CS):** Χορηγείται στους κατόχους ενός διπλώματος ή πιστοποιητικού επαγγελματικής κατάρτισης. Πρόκειται περί συνοδευτικού εγγράφου που διασαφηνίζει τον τίτλο σπουδών και είναι κοινό για όλους τους κατόχους διπλώματος ή πιστοποιητικού της ίδιας ειδικότητας. Το

---

³⁷ Δύο από τα έγγραφα του Eurorpass, το Βιογραφικό σημείωμα (CV) και το Διαβατήριο γλωσσών, συμπληρώνονται απευθείας από τους πολίτες, ενώ τα υπόλοιπα τρία έγγραφα εκδίδονται από τις κατά τόπους αρμόδιες αρχές. (Cedefop, 2010)

http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9031_el.pdf

Europass Συμπλήρωμα Πιστοποιητικού παρέχει πληροφορίες για τον τίτλο σπουδών και τον καθιστά πιο κατανοητό, ιδιαίτερα στους εργοδότες, τα επιμελητήρια και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα άλλων χωρών.

- ✓ **Europass Παράρτημα Διπλώματος (DS):** Χορηγείται σε αποφοίτους ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (πανεπιστήμια και Α.Τ.Ε.Ι.). Το Παράρτημα Διπλώματος δεν αντικαθιστά το αρχικό πτυχίο, αλλά επισυνάπτεται σ' αυτό και συμβάλλει ώστε να γίνεται πιο κατανοητός ο τίτλος, το επίπεδο και το περιεχόμενο των σπουδών, ιδιαίτερα εκτός των συνόρων της χώρας προέλευσης.

Η επιτυχία του Ευρωδιαβατηρίου είναι εντυπωσιακή, αφού από τότε που δημιουργήθηκε (τον Φεβρουάριο του 2005) έως τα τέλη Μαρτίου 2012 καταγράφηκαν περισσότερες από 48,6 εκατομμύρια επισκέψεις στον διαδικτυακό του τόπο,³⁸ ενώ μέχρι το 2014 ο αριθμός ανερχόταν στα 75 εκατομμύρια. Μόνο το 2013, που ανακαινίστηκε, δέχθηκε 20,8 εκατομμύρια επισκέπτες, ενώ την ίδια χρονιά δημιουργήθηκαν 8,7 εκατομμύρια βιογραφικά σημειώματα.³⁹ Οι αριθμοί καταδεικνύουν την αναγνώριση της αξίας του Ευρωδιαβατηρίου από πλευράς εκπαιδευόμενων και εργαζόμενων σε όλη την Ευρώπη.

Μάλιστα, κατά την περίοδο 2013-15 το Ευρωδιαβατήριο συνδέθηκε στενότερα –μεταξύ άλλων- και με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF). Τα επίπεδα του EQF χρησιμοποιούνται στα βιογραφικά σημειώματα και τα συμπληρώματα πιστοποιητικών και διπλωμάτων του Ευρωδιαβατηρίου, ενώ οι σχετικές με την εργασία δεξιότητες και γνώσεις που αποκτά κανείς κατά την παραμονή του σε μια άλλη χώρα ή σε διάφορες περιστάσεις, αφού επικυρωθούν

---

³⁸ Κατά το ίδιο διάστημα συμπληρώθηκαν περίπου 38 εκατομμύρια βιογραφικά σημειώματα, ενώ υπολογίζεται ότι εκδόθηκαν πάνω από 300.000 έγγραφα κινητικότητας, τα οποία καταγράφουν εργασιακές και εκπαιδευτικές εμπειρίες που αποκτήθηκαν σε άλλες χώρες. Συμπληρώθηκαν επίσης περισσότερα από 1,2 εκατομμύρια διαβατήρια γλωσσών. (Cedefop, 2012) http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9069_el.pdf

³⁹ Αναλυτικότερα βλ. Cedefop, Ιανουάριος 2014, Συνδέοντας τη μάθηση με την απασχόληση.

μέσω του ECVET, θα καταγράφονται στο συμπλήρωμα πιστοποιητικού, στο έγγραφο κινητικότητας και στο νέο έγγραφο εργασιακής πείρας.⁴⁰

4.1.3 Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Συσσώρευσης και Μεταφοράς Πιστωτικών Μονάδων για την Ανώτατη Εκπαίδευση (ECTS)

Το ECTS είναι ένα σύστημα συσσώρευσης και μεταφοράς πιστωτικών μονάδων,⁴¹ που διευκολύνει την αναγνώριση και σύγκριση των προγραμμάτων σπουδών, συμβάλλοντας έτσι στην κινητικότητα των κατόχων ακαδημαϊκών τίτλων σπουδών και στη συνεργασία των ανώτατων ιδρυμάτων. Δημιουργήθηκε στα πλαίσια της διαδικασίας της Μπολόνια (1999), η οποία στοχεύει στη διαμόρφωση κοινού πλαισίου διάρθρωσης και λειτουργίας των εθνικών συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης, ικανού να διασφαλίζει τη συγκρισιμότητα και την αναγνωρισιμότητα των διπλωμάτων και των προγραμμάτων σπουδών και αποσκοπούσε -μεταξύ άλλων-⁴² και στη θέσπιση του ECTS.

Οι πιστωτικές μονάδες κατανέμονται σε τίτλους σπουδών ή ολοκληρωμένα προγράμματα σπουδών και εκφράζουν το «φόρτο εργασίας», το χρόνο δηλαδή που υπολογίζεται ότι χρειάζονται οι φοιτητές για να ολοκληρώσουν όλες τις μαθησιακές δραστηριότητες και να επιτύχουν τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα, ενώ μπορούν να συσσωρευτούν με σκοπό την απόκτηση τίτλων σπουδών. Οι πιστωτικές μονάδες που απονέμονται σε ένα πρόγραμμα μπορούν να μεταφερθούν σε άλλο,

---

⁴⁰ Αναλυτικότερα για τις προοπτικές σύνδεσης του Europass με τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά εργαλεία Δια Βίου Μάθησης βλ. το αντίστοιχο ενημερωτικό σημείωμα του Cedefop: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9069_el.pdf

⁴¹ Αναλυτικότερα βλ. http://ec.europa.eu/education/tools/docs/ects-guide_en.pdf

⁴² Περιλαμβάνει επίσης ένα σύστημα που θεμελιώνεται σε τρεις κύκλους σπουδών, ένα σύστημα ακαδημαϊκών τίτλων, οι οποίοι αναγνωρίζονται και συγκρίνονται εύκολα, την εφαρμογή κοινού Παραρτήματος Διπλώματος και τη συνεργασία σε θέματα διασφάλισης ποιότητας, –τα οποία αναλύονται παρακάτω-, την ευρωπαϊκή διάσταση στην ανώτατη εκπαίδευση, ήτοι την αύξηση του αριθμού των διδακτικών ενοτήτων, των μαθημάτων και των κλάδων, των οποίων το περιεχόμενο, ο προσανατολισμός ή η οργάνωση χαρακτηρίζονται από μια ευρωπαϊκή διάσταση. (Διακήρυξη της Μπολόνια, 1999)

http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/MDC/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf

που προσφέρει το ίδιο ή διαφορετικό ίδρυμα, εφόσον το ίδρυμα που χορηγεί τον τίτλο σπουδών αναγνωρίζει τα συνδεδεμένα με αυτές μαθησιακά αποτελέσματα. Ολοκληρώνοντας, το ECTS αποτελεί έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της διαδικασίας της Μπολόνια και οι περισσότερες χώρες που συμμετέχουν σε αυτή το έχουν υιοθετήσει θεσμικά.

4.1.4 Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ECVET)

Το ECVET αποτελεί βασικό μέρος της συνεργασίας στο χώρο της Ευρωπαϊκής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και είναι αποτέλεσμα πολύχρονης και στενής συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κρατών μελών και των κοινωνικών εταίρων. Αποτελεί ένα από τα λειτουργικά εργαλεία και συμπληρώνει το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων.

Το ECVET δίνει τη δυνατότητα να συνυπολογίζεται η κατάρτιση στο εξωτερικό, για την απόκτηση τίτλων σπουδών στη χώρα καταγωγής, αφούδιευκολύνει την επικύρωση, αναγνώριση και συγκέντρωση επαγγελματικών δεξιοτήτων και γνώσεων, που αποκτήθηκαν κατά την παραμονή σε άλλη χώρα, μέσω της μεταφοράς και της συγκέντρωσης πιστωτικών μονάδων, προκειμένου να αναγνωρισθεί ένα προσόν.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, ενισχύει τα επαγγελματικά προσόντα και προάγει τη γεωγραφική και την επαγγελματική κινητικότητα. Η φιλοσοφία πάνω στην οποία εδράζεται το ECVET θεωρεί δεδομένο ότι κάθε είδους μάθηση μπορεί να οδηγήσει σε επαγγελματικό προσόν και δεν κάνει διακρίσεις ως προς τον τρόπο με τον οποίο επιτεύχθηκε το μαθησιακό αποτέλεσμα. Έτσι, το ECVET επιτρέπει την απόκτηση ενός επαγγελματικού προσόντος με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, με ποικίλους χρονικούς ορίζοντες και σε διαφορετικές φάσεις της επαγγελματικής και ακαδημαϊκής πορείας.⁴³

---

⁴³Αναλυτικότερα βλ. Cedefop (Δεκέμβριος 2011), *Εν κινήσει: μάθηση και κινητικότητα συγκλίνουν*.

4.1.5 Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EQAVET)⁴⁴

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EQAVET) στοχεύει στην αύξηση της διαφάνειας και στην καλύτερη σύνδεση της επαγγελματικής κατάρτισης με την αγορά εργασίας, με απώτερο στόχο την επιτυχή μεταφορά επαγγελματικών προσόντων σε όλη την Ευρώπη.⁴⁵

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EQAVET) είναι μια πρωτοβουλία, στο πλαίσιο μιας σειράς πρωτοβουλιών που έχουν σχεδιαστεί για την ενθάρρυνση της κινητικότητας στην απασχόληση, η οποία καλλιεργεί την εμπιστοσύνη μεταξύ χωρών όσον αφορά την ποιότητα των τίτλων σπουδών. Βοηθάει τις χώρες να προωθούν και να παρακολουθούν τις βελτιώσεις των συστημάτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ).⁴⁶

---

⁴⁴ Βλ. και την επίσημη ιστοσελίδα του EQAVET <http://www.eqavet.eu/gns/policy-context/european-quality-assurance-reference-framework.aspx>

⁴⁵ «Το EQAVET είναι συμβατό με τα βασικά πρότυπα ποιότητας και περιλαμβάνει έναν κύκλο διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας που βασίζεται σε κριτήρια ποιότητας και ενδεικτικούς περιγραφείς και απευθύνεται τόσο στα συστήματα ΕΕΚ όσο και στους φορείς παροχής ΕΕΚ» (Cedefop, Δεκέμβριος 2011, Διαμορφώνοντας τη Δια Βίου Μάθηση: Η αξιοποίηση των κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών: 2).

⁴⁶ Αναλυτικότερα βλ. τη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (18 Ιουνίου 2009) για τη δημιουργία Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση.

4.1.6 Οι Ευρωπαϊκές αρχές για την πιστοποίηση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης

Με τη Σύσταση του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 2012 για την επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης, τα κράτη κλήθηκαν να θεσπίσουν, το αργότερο μέχρι το 2018, σύμφωνα με τις εθνικές τους συνθήκες και ιδιαιτερότητες, καθώς και με τον τρόπο που κρίνουν σκόπιμο, ρυθμίσεις για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης, ακολουθώντας ορισμένες κατευθυντήριες αρχές.⁴⁷

4.1.7 Η Ευρωπαϊκή ταξινόμηση δεξιοτήτων, ικανοτήτων και επαγγελματιών (ESCO)

Το ESCO συνιστά ένα ευρωπαϊκό σύστημα ταξινόμησης δεξιοτήτων/ικανοτήτων, προσόντων και επαγγελματιών, που φιλοδοξεί να περιγράψει τις δεξιότητες, ικανότητες και προσόντα, που χρειάζονται για αρκετές χιλιάδες επαγγελματιών. Το ESCO δημιουργήθηκε στη βάση της κοινής πολιτικής πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κρατών-μελών για «Νέες δεξιότητες για νέες δουλειές», προκειμένου να ενισχυθεί η ανάπτυξη δεξιοτήτων και η απασχολησιμότητα.

Αναμένεται μάλιστα να συμβάλει καθοριστικά στη διαδικασία εύρεσης εργασίας, καθώς διαθέτει ορισμένα καινοτόμα χαρακτηριστικά. Για παράδειγμα, το σύστημα ταξινόμησης ESCO δύναται να διευκολύνει την εύρεση εργασίας και στο εξωτερικό, καθώς είναι πολυγλωσσικό. Ως εκ τούτου, θα αποτελέσει πολύτιμο δομικό στοιχείο για δικτυακές πύλες εύρεσης εργασίας, εργαλεία επαγγελματικού προσανατολισμού και βάσεις δεδομένων σχετικά με ευκαιρίες μάθησης,

---

⁴⁷ Η επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης πρόκειται να μας απασχολήσει σε επόμενο κεφάλαιο, όπου και αναλύονται διεξοδικά οι αρχές και οι στόχοι της ΕΕ.

προσφέροντας απτά οφέλη σε όσους αναζητούν εργασία ή αλλαγή σταδιοδρομίας, καθώς επίσης και στους εκπαιδευόμενους και τους εργοδότες.⁴⁸

Κι αυτό γιατί, δεδομένου ότι όλα τα ευρωπαϊκά εργαλεία θα πρέπει να συνδέονται με την αγορά εργασίας, στην Ευρωπαϊκή πρότυπη ορολογία για τα επαγγέλματα, τις δεξιότητες και τα επαγγελματικά προσόντα (ESCO), η ορολογία του πλαισίου επαγγελματικών προσόντων σχετίζεται με την ορολογία της αγοράς εργασίας (επαγγέλματα). Αυτό θα επιτρέψει την αμεσότερη σύνδεση των επαγγελματικών προσόντων (μαθησιακών αποτελεσμάτων) με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

4.1.8 Οι Ευρωπαϊκές οδηγίες για τη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό

Η Δια Βίου Συμβουλευτική και ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός αναφέρονται σε μια σειρά από δραστηριότητες που δίνουν τη δυνατότητα στους πολίτες να προσδιορίζουν τις ικανότητες και τις δεξιότητές τους, ώστε να λαμβάνουν σημαντικές αποφάσεις που σχετίζονται με την εκπαιδευτική και την επαγγελματική τους πορεία. Η Δια Βίου Συμβουλευτική και ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός παρέχονται σε ποικίλες δομές, όπως στην εκπαίδευση, στην κατάρτιση, στην απασχόληση, στην κοινότητα, αλλά και ιδιωτικά.⁴⁹ Βασικός τους στόχος είναι η προαγωγή της ισότητας στην πρόσβαση, στη συμμετοχή και στα αποτελέσματα της Δια Βίου Μάθησης, καθώς και στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας.

---

⁴⁸Αναλυτικότερα βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Νοέμβριος 2012), Ευρωπαϊκή ταξινόμηση δεξιοτήτων, ικανοτήτων και επαγγελμάτων (ESCO), όπως επίσης και την επίσημη ιστοσελίδα του ESCO <https://ec.europa.eu/esco/portal/home>

⁴⁹Αναλυτικότερα βλ. Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Πολιτική στη δια βίου Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό (TheEuropeanLifelongGuidancePolicyNetwork- ELGPN) (2012), Ανάπτυξη Πολιτικής στη Δια Βίου Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό: Ευρωπαϊκός Οδηγός Καλών Πρακτικών.

4.2 Η αξιοποίηση των κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών

Τα εργαλεία και οι αρχές που προαναφέρθηκαν αποτελούν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των κρατών- μελών και της Ένωσης τόσο στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, όσο και στον τομέα της σύνδεσης αυτών με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Παρ' όλα αυτά, ο αντίκτυπος που δύνανται να έχουν εξαρτάται σαφώς από τη συνεπή εφαρμογή τους. Κι αυτό γιατί οι στόχοι, οι κατευθύνσεις και τα χρονοδιαγράμματα για τη θέσπιση και υλοποίησή τους συμφωνήθηκαν μεν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ευθύνη ωστόσο για την εφαρμογή τους εναπόκειται στα κράτη μέλη. Επιπροσθέτως, εξίσου σημαντικό ρόλο στο βαθμό άσκησης επιρροής από μέρους των συγκεκριμένων εργαλείων και αρχών δύναται να διαδραματίσει και ο τρόπος με τον οποίο αλληλεπιδρούν τα εργαλεία με τους άμεσα και έμμεσα ενδιαφερόμενους, αλλά και μεταξύ τους.

Η σωστή και συνεπής εφαρμογή των ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών αναμένεται να ενισχύσει τη διαφάνεια και την κατανόηση των επαγγελματικών προσόντων, να προαγάγει την κινητικότητα εκπαιδευόμενων και εργαζομένων και να ωφελήσει ποικιλοτρόπως τους πολίτες, παρέχοντας έναν συστηματικό και σαφή τρόπο επικύρωσης και τεκμηρίωσης των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων τους, καθιστώντας τες διαφανείς και συγκρίσιμες, αφού όλα τα εργαλεία και οι αρχές βασίζονται στα μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία καθιστούν ευκολότερα κατανοητό τι γνωρίζει, κατανοεί και μπορεί να κάνει ο κάτοχος ενός πιστοποιητικού ή ενός διπλώματος (Cedefop, 2011).⁵⁰

Η ανάπτυξη ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών έδωσε το έναυσμα για την έναρξη του διαλόγου μεταξύ πολλών ενδιαφερόμενων: κυβερνήσεων, κοινωνικών εταίρων, θεσμικών οργάνων, εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτικών φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Ως εκ τούτου, διαφαίνεται ήδη ο σχηματισμός μιας κοινής αντίληψης σχετικά με τα επαγγελματικά προσόντα και τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται. Ο διάλογος αυτός βελτίωσε, επίσης, τη σύνδεση των διαφορετικών τμημάτων των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται τα συστήματα άλλων χωρών μεταξύ τους, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να ενισχυθεί η συσχέτιση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας.

---

⁵⁰ Αναλυτικότερα βλ. Cedefop, Δεκέμβριος 2011, Διαμορφώνοντας τη Δια Βίου Μάθηση: Η αξιοποίηση των κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών.

4.3 Αλληλεπίδραση, συνοχή και συντονισμός των ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών⁵¹

Προκειμένου να υλοποιηθεί η ουσιαστική αξιοποίηση των ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών στο σύνολό τους, κρίνεται απαραίτητη η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Για να διασφαλιστεί, όμως, η αποτελεσματική αλληλεπίδραση των ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών, απαιτείται η συνεκτική ανάπτυξη και εφαρμογή τους.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτό μπορεί να απαιτεί την ενοποίηση των υφιστάμενων εργαλείων. Στη λογική αυτή προτείνεται ο σχηματισμός ενιαίου συστήματος ακαδημαϊκών μονάδων που θα ενοποιεί το ECVET και το Ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς διδακτικών μονάδων για την ανώτατη εκπαίδευση (ECTS). Κάτι τέτοιο, αν και εκ πρώτης όψεως εμφανίζεται ως ζήτημα τεχνικής φύσης, εγείρει εν μέρει σοβαρούς προβληματισμούς πολιτικού χαρακτήρα αναφορικά με την ισότιμη κοινωνική αναγνώριση των γενικών και των επαγγελματικών προσόντων, συνιστώντας τον προθάλαμο για μια ριζική αλλαγή νοοτροπίας σχετικά με τους δύο κλάδους (γενική και επαγγελματική εκπαίδευση).

Σε άλλες περιπτώσεις, ωστόσο, η αλληλεπίδραση συνίσταται στον προσδιορισμό και τη διασαφήνιση του ρόλου του κάθε εργαλείου σε σχέση με τα υπόλοιπα και τη χρήση κοινής ορολογίας, μιας και όλα τα εργαλεία υπηρετούν τη διαδικασία αναγνώρισης της μάθησης που αποκτήθηκε εντός, αλλά και εκτός του τυπικού πλαισίου των επίσημων εθνικών συστημάτων, με διαφορετικό, όμως, σκοπό το καθένα. Έτσι, από το 2012 τα εθνικά πιστοποιητικά και διπλώματα αναφέρουν το επίπεδο EQF στο οποίο αντιστοιχούν, ενώ τα έγγραφα του Ευρωδιαβατηρίου περιλαμβάνουν αναφορές στα αντίστοιχα επίπεδα του EQF.

Ολοκληρώνοντας, αξίζει να επισημανθεί ότι τα συστημικά εργαλεία, όπως το EQF και το EQAVET, λειτουργούν υποστηρικτικά προς τα συστήματα που χρησιμοποιούν οι πολίτες, όπως είναι το Europass, το ECVET και τα συστήματα επικύρωσης.

---

⁵¹Αναλυτικότερα βλ. Cedefop, Δεκέμβριος 2011, Διαμορφώνοντας τη Δια Βίου Μάθηση: Η αξιοποίηση των κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών.

4.4 Απαραίτητη η αλλαγή νοοτροπίας⁵²

Οι συνθήκες δείχνουν ευνοϊκές για την επιτυχή εφαρμογή των ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών, καθώς διαθέτουν ισχυρή πολιτική υποστήριξη και αποτελούν μέρος της στρατηγικής εκσυγχρονισμού της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Ωστόσο, θα πρέπει να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ του θεωρητικού πλαισίου των εν λόγω εργαλείων και της πρακτικής εφαρμογής τους εντός των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και επικύρωσης επαγγελματικών προσόντων.

Δεδομένου ότι οι χώρες συμμετέχουν στα ευρωπαϊκά εργαλεία οικειοθελώς, καθώς η εφαρμογή εργαλείων και αρχών στηρίζεται σε διαβουλεύσεις και σε συνεννόηση, και όχι σε ευρωπαϊκή νομοθετική ρύθμιση, η συνεργασία και η ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ των κρατών- μελών και της Ένωσης, αλλά και των κρατών μεταξύ τους, στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης κρίνεται απαραίτητη για να υπάρξει πρόοδος. Η πλήρης αξιοποίηση των ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών απαιτεί ανοιχτό πνεύμα, διάλογο και αποφασιστικότητα.

Αναμφισβήτητα, πολλές χώρες βασίζονται πλέον στα μαθησιακά αποτελέσματα για να προσδιορίζουν τα διάφορα επίπεδα των εθνικών πλαισίων επαγγελματικών προσόντων. Ωστόσο, η λογική των μαθησιακών αποτελεσμάτων πρέπει να εφαρμόζεται με συνοχή, ώστε τα τελευταία να ανταποκρίνονται σε πρότυπα, αναλυτικά προγράμματα σπουδών και μεθόδους αξιολόγησης, διδασκαλίας και μάθησης.

Η πλήρης υλοποίηση και η αποτελεσματική αλληλεπίδραση των ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών θα συμβάλει ουσιαστικά στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη, ενώ αναμένεται να προσφέρει τεράστιες δυνατότητες στους ευρωπαίους πολίτες, τόσο σε επίπεδο μάθησης όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο.

Ολοκληρώνοντας, το πρώτο μέρος της παρούσας εργασίας και αναλύοντας την πορεία διαμόρφωσης του ευρωπαϊκού περιβάλλοντος Δια Βίου Μάθησης, σε συνάρτηση με τις κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις και προκλήσεις, προκύπτει ότι η διαμόρφωση των κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών συνιστά αποτέλεσμα της μακροχρόνιας συνεργασίας των κρατών- μελών, με στόχο την ενίσχυση των

---

⁵² Αναλυτικότερα βλ. Cedefop (Δεκέμβριος 2011), Διαμορφώνοντας τη Δια Βίου Μάθηση: Η αξιοποίηση των κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών.

συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και την προώθηση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας της Ένωσης. Στην πραγματικότητα, επιχειρείται η εξισορρόπηση του δίπολου εκπαίδευσης και οικονομίας, με την οικοδόμηση όσο το δυνατόν μεγαλύτερης σύνδεσης μεταξύ εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας. Στη βάση αυτή στηρίχθηκε και η ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF).

---

5. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων(EQF)

«Μέσα σ' ένα περιβάλλον όπου τα σύνορα ανάμεσα σε κράτη γίνονται όλο και πιο δυσδιάκριτα η ανάγκη για συνεργασία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης καθίσταται επιτακτική, όπως επίσης και η δυνατότητα σύγκρισης των προσόντων, που θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη κινητικότητα σπουδαστών, δασκάλων αλλά και εργαζομένων»
(Ζαχείλας,2012: 45- 46).

5.1 Η φιλοσοφία και η δομή του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF)

Το 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η έμφαση στη Δια Βίου Μάθηση, αλλά και η μεγαλύτερη διαφάνεια των προσόντων πρέπει να αποτελέσουν τις θεμελιώδεις συνιστώσες για την προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης της Κοινότητας στις απαιτήσεις της κοινωνίας της γνώσης, αλλά και για τη βελτίωση του επιπέδου και της ποιότητας της απασχόλησης. Η άποψη αυτή τονίστηκε στη συνέχεια και από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης το 2002, το οποίο - ως στοιχείο της στρατηγικής για να καταστεί η Ευρωπαϊκή Εκπαίδευση και Κατάρτιση παγκόσμιο σημείο αναφοράς ποιότητας έως το 2010- ζήτησε τη θέσπιση μέτρων για να εξασφαλιστεί η διαφάνεια των προσόντων (Ζαχείλας, 2012: 50).⁵³

Έτσι, το 2004, στην κοινή έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010»⁵⁴ εκδηλώθηκε σαφής πρωτοβουλία για την ενίσχυση της διαφάνειας των

---

⁵³ «Το ψήφισμα του Συμβουλίου του 2002 σχετικά με τη δια βίου μάθηση κάλεσε τα κράτη μέλη να ενθαρρύνουν τη συνεργασία και να χτίσουν γέφυρες μεταξύ της τυπικής, της μη-τυπικής και της άτυπης μάθησης. Αυτό θεωρήθηκε προϋπόθεση για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου δια βίου μάθησης, προχωρώντας με βάση τα επιτεύγματα της διαδικασίας της Μπολόνιας στην ανώτατη εκπαίδευση αλλά και για την προώθηση παρόμοιων μέτρων στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης, μέσω της διαδικασίας της Κοπεγχάγης». (Ζαχείλας, 2012: 50).

⁵⁴ "There is a need to develop a European framework, based on national frameworks, to stand as a common reference for the recognition of qualifications and competences. The

επαγγελματικών προσόντων και τέθηκαν οι βάσεις για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF).

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF), όπως προκύπτει από την επίσημη σύσταση της δημιουργίας του, συνιστά το σημαντικότερο εργαλείο προώθησης των πολιτικών Δια Βίου Μάθησης, καθώς επίσης και ένα πλαίσιο συνεργασίας, στη βάση της εθελοντικής δέσμευσης, μεταξύ των εθνικών φορέων αλλά και των διεθνών κλαδικών οργανισμών, που ασχολούνται με την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Αποτελεί ένα κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς, το οποίο συνδέει τα διαφορετικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, λειτουργώντας ως «μηχανισμός μετάφρασης» για την ευκολότερη ανάγνωση και κατανόηση των προσόντων, ενώ έχει ως βασικό στόχο την προώθηση της κινητικότητας των εργαζομένων για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας (Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 2008). Δεδομένου, λοιπόν, ότι λαμβάνει υπόψη την ποικιλότητα των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και διευκολύνει τη σύγκριση των προσόντων μεταξύ διαφορετικών χωρών, θα μπορούσε να θεωρηθεί ένα πλαίσιο για πλαίσια ή συστήματα και συνεπώς μπορεί να περιγραφεί και ως «μετα-πλαίσιο».⁵⁵

Βασικό στοιχείο του EQF είναι ένα σύνολο 8 επιπέδων που αποτελούν το κοινό σημείο αναφοράς για τις αρχές εκπαίδευσης και κατάρτισης σε εθνικό και κλαδικό επίπεδο και καλύπτουν τη γενική εκπαίδευση και την εκπαίδευση ενηλίκων, την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και την ανώτατη εκπαίδευση. Ωστόσο, η θεώρηση του EQF ως μια κλίμακα με 8 επίπεδα δε σημαίνει ότι πρέπει να γίνεται διαχωρισμός στον ίδιο αριθμό επιπέδων σε κάθε εθνικό περιβάλλον. Τα εθνικά πλαίσια προσόντων μπορεί να περιλαμβάνουν περισσότερα ή λιγότερα επίπεδα, κάτι που εντοπίζεται σε αρκετές χώρες, μεταξύ των οποίων η Σκωτία, με 12 επίπεδα.⁵⁶

Τα 8 επίπεδα αναφοράς του EQF βασίζονται στα μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία νοούνται ως περιγραφή του τι γνωρίζει, κατανοεί και είναι ικανός να κάνει ο

---

recognition of diplomas and certificates everywhere in Europe is essential to the development of a European labour market and of European citizenship” (Council and Commission, 2004: 5) <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%206905%202004%20INIT>

⁵⁵ <http://ec.europa.eu/eqf/documents?id=81>

⁵⁶ Για το Πλαίσιο Προσόντων της Σκωτίας βλ. <http://scqf.org.uk/the-framework/>

εκπαιδευόμενος μετά την ολοκλήρωση μιας μαθησιακής διαδικασίας. Έτσι, στο EQF τα μαθησιακά αποτελέσματα ορίζονται βάσει ενός συνδυασμού γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Εξαιτίας της έντονης διαφορετικότητας μεταξύ των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη, δεν είναι δυνατή η σύγκριση των προσόντων με βάση τις εισροές, όπως η διάρκεια των σπουδών ή το εκπαιδευτικό ίδρυμα. Έτσι, το βάρος μετατοπίζεται στα μαθησιακά αποτελέσματα. Η μετατόπιση αυτή υποστηρίζει την καλύτερη αντιστοίχιση ανάμεσα στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και την παροχή εκπαίδευσης και κατάρτισης, διευκολύνοντας τη μεταφορά των επαγγελματικών προσόντων σε διαφορετικές χώρες και διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα.

Αυτό αντανακλά μια σημαντική αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο γίνονται αντιληπτές και περιγράφονται η εκπαίδευση, η κατάρτιση και η μάθηση. Η στροφή προς τα μαθησιακά αποτελέσματα εισάγει μια κοινή γλώσσα και καθιστά δυνατή τη σύγκριση προσόντων σύμφωνα με το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά τους και όχι σύμφωνα με τις διδακτικές μεθόδους και διαδικασίες μάθησης. Επιπλέον, η χρήση των μαθησιακών αποτελεσμάτων για την περιγραφή των επιπέδων των προσόντων θα διευκολύνει την επικύρωση της μάθησης που πραγματοποιείται έξω από το πλαίσιο των επίσημων ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, γεγονός που θεωρείται βασικό στοιχείο της δια βίου μάθησης.

Ολοκληρώνοντας, το EQF είναι πλήρως συμβατό με το πλαίσιο προσόντων για την Ανώτατη Εκπαίδευση που θέσπισε η Διαδικασία της Μπολόνια, αφού οι περιγραφικοί δείκτες του EQF στα επίπεδα 5-8 έχουν σαφή παραπομπή στους περιγραφικούς δείκτες της Ανώτατης Εκπαίδευσης.⁵⁷ Βασικός λόγος για το σχεδιασμό των ανώτερων επιπέδων του EQF με άμεση αναφορά στους περιγραφικούς δείκτες του Πλαισίου Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης είναι να αποφευχθεί η ανάπτυξη δύο απομονωμένων πλαισίων. Παρ' όλα αυτά, οι περιγραφικοί δείκτες των επιπέδων 6-8 του EQF είναι ευρύτεροι και πιο γενικόλογoi, αφού προσβλέπουν στον καθορισμό των επιπέδων κάθε μορφής μάθησης και όχι αποκλειστικά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, εντοπίζονται σαφείς ομοιότητες στα δύο πλαίσια, αφού έχουν σχεδιαστεί για τη βελτίωση της διαφάνειας αναφορικά με τα προσόντα στην Ευρώπη, φιλοδοξώντας να υποστηρίξουν τη δια βίου μάθηση και την κινητικότητα.

---

⁵⁷ Αναλυτικότερα για τη σχέση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων με το Πλαίσιο Προσόντων της Ανώτατης Εκπαίδευσης βλ. <http://ec.europa.eu/eqf/documents?id=81>

Κλείνοντας, κρίνεται σημαντικό να επισημανθεί ότι κατά την υλοποίηση του EQF, έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση από πλευράς ΕΕ για τη διασφάλιση της ποιότητας, ένα ζήτημα που σαφώς δεν είναι καινούριο, ωστόσο, η αναγκαιότητά του στα πλαίσια του EQF έχει ενταθεί. Έτσι, στη σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (2008: 15) παρατίθενται ορισμένες κοινές αρχές για τη διασφάλιση της ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, μεταξύ των οποίων η ανάγκη ν' αποτελέσουν οι διαδικασίες για τη διασφάλιση ποιότητας τη βάση του EQF, αφού πρωτίστως αποτελέσουν αναπόσπαστο μέρος της εσωτερικής διοίκησης των ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, μέσω τακτικής αξιολόγησης των ιδρυμάτων και των προγραμμάτων τους από εξωτερικούς φορείς.

5.2 Η πορεία δημιουργίας του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF)

Απ' όλες τις ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες και πολιτικές Δια Βίου Μάθησης που αναπτύχθηκαν και τέθηκαν σε εφαρμογή, το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) αποτελεί σίγουρα τη σημαντικότερη, αφού στοχεύει στο να γεφυρώσει τις ενμέρει διαφορετικές προσεγγίσεις, που παραδοσιακά διαχώριζαν την εκπαίδευση από την κατάρτιση, να προάγει τη διαφάνεια των τίτλων, δηλαδή του τι ακριβώς σημαίνει πρακτικά ο καθένας απ' αυτούς και, τέλος, να δώσει ώθηση στην επαγγελματική, αλλά και στην εκπαιδευτική κινητικότητα. Αυτή ακριβώς η έμφαση διαφαίνεται και σ' όλα τα κείμενα πολιτικής σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων ξεκίνησε το 2004, όταν στην κοινή έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010»⁵⁸ εκδηλώθηκε σαφής πρωτοβουλία για την ενίσχυση της διαφάνειας των επαγγελματικών προσόντων. Έτσι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με την υποστήριξη μιας Ομάδας Εμπειρογνομόνων

---

⁵⁸ "There is a need to develop a European framework, based on national frameworks, to stand as a common reference for the recognition of qualifications and competences. The recognition of diplomas and certificates everywhere in Europe is essential to the development of a European labour market and of European citizenship" (Council and Commission, 2004: 5) <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%206905%202004%20INIT>

του EQF, κατάρτισε ένα σχέδιο προτείνοντας ένα πλαίσιο 8 επιπέδων βασισμένο στα μαθησιακά αποτελέσματα, στόχος του οποίου είναι η διευκόλυνση της διαφάνειας,⁵⁹ σύγκρισης και μεταφοράς των προσόντων, που αποκτώνται σε διαφορετικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, η ενίσχυση της κινητικότητας των εργαζομένων και η υποστήριξη της δια βίου μάθησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιοποίησε το εν λόγω έγγραφο για διαβούλευση σε όλη την Ευρώπη, το δεύτερο εξάμηνο του 2005.

Στα πλαίσια της διαβούλευσης, πραγματοποιήθηκε στη Γλασκώβη (22-23 Σεπτεμβρίου 2005), συνδιάσκεψη με θέμα «*Τα Πλαίσια Προσόντων στην Ευρώπη: Μαθαίνοντας δια μέσου των συνόρων*». Η συνδιάσκεψη είχε σκοπό την ενημέρωση σχετικά με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων και την ανάδειξη των προκλήσεων και των ευκαιριών που το συνοδεύουν. Οι εκπρόσωποι εξέφρασαν ως επί το πλείστον τη στήριξή τους στο EQF, το οποίο, όμως, επιθυμούσαν να λειτουργήσει ως κοινό σημείο αναφοράς και κατ' επέκταση ως ουδέτερος «μηχανισμός μετάφρασης» των προσόντων, που θα υποστηρίζει τη διαφάνεια, τη μεταφορά και την αναγνώριση, και όχι ως μέσο που θα μπορούσε να επιβάλει ένα ενιαίο μοντέλο μάθησης, μέσω της προώθησης μεταρρυθμίσεων στα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών- μελών (Raffe, 2005).⁶⁰

Κάτι τέτοιο βέβαια είναι δυνατό να προκύψει και έμμεσα, ως αποτέλεσμα της διαδικασίας υιοθέτησης της προσέγγισης των μαθησιακών αποτελεσμάτων,⁶¹ η οποία έγινε γενικά αποδεκτή ως βάση για τη σύγκριση των προσόντων, κυρίως διότι δύναται να λειτουργήσει ως μέσο για την ενσωμάτωση της μη τυπικής και της άτυπης

---

⁵⁹ Η διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων ορίζεται ως ο βαθμός στον οποίο η αξία των επαγγελματικών προσόντων μπορεί να αναγνωριστεί και να συγκριθεί στην αγορά εργασίας, στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και στον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο.

⁶⁰ Raffe (2005), *Qualifications Frameworks in Europe: Learning across boundaries*, Report of the Glasgow Conference, 22-23 September 2005, διαθέσιμο στο: <http://collections.europarchive.org/tna/20080205132101/www.fco.gov.uk/Files/kfile/ConferenceReportfinal.pdf>

⁶¹ Γενικότερα υποστηρίζεται ότι τα Πλαίσια Προσόντων δύναται να επιφέρουν σημαντικές αλλαγές στα εκπαιδευτικά συστήματα. Συγκεκριμένα Raffe (2009) διακρίνει τρία είδη πλαισίων, “communications” frameworks, “transformational” frameworks και “reforming” frameworks. Αναλυτικότερα βλ. Raffe (2009) διαθέσιμο στο: <http://www.ces.ed.ac.uk/PDF%20Files/Brief048.pdf>

μάθησης. Υπήρξε, ωστόσο, προβληματισμός για την εφαρμογή της εν λόγω προσέγγισης στην πράξη και των συνεπειών της.

Απεναντίας, για το πλαίσιο των οκτώ επιπέδων εκφράστηκε μεγάλη υποστήριξη, ενώ η διασφάλιση της ποιότητας αναγνωρίστηκε ως απαραίτητη προϋπόθεση για την καλλιέργεια της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της αποτελεσματικής εφαρμογής του EQF.

Επιπλέον, οι ερωτηθέντες ζήτησαν μεγαλύτερη σαφήνεια στη σχέση του EQF με τη διαδικασία της Μπολόνια. Ορισμένοι ενδιαφερόμενοι, ειδικά τα πανεπιστήμια, εξέφρασαν την ανησυχία ότι το EQF μπορεί να λειτουργήσει παράλληλα, να είναι ασυμβίβαστο με τη διαδικασία της Μπολόνια ή ακόμα και να την αντικαταστήσει. Εκφράστηκε, λοιπόν, η άποψη ότι θα πρέπει να αξιοποιήσει τη διαδικασία της Μπολόνια και να συνδεθεί με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Ωστόσο, πολλοί αντιπρόσωποι υποστήριξαν ότι θα πρέπει να είναι ευρύτερο και να αναγνωρίζει τις ιδιαίτερες ανάγκες της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, καθώς και της μη τυπικής και άτυπης μάθησης, για την επικύρωση των οποίων θα πρέπει να αναπτυχθούν ειδικοί μηχανισμοί(Raffe, 2005).

Τέλος, υπήρξε προτροπή, ώστε κάθε χώρα που δεν είχε Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων να επιλέξει το μοντέλο εκείνο που καλύπτει τις δικές της ανάγκες και συνθήκες, με τις περισσότερες χώρες να δέχονται μια λογική αντιστοιχία με τα επίπεδα του EQF. Η υιοθέτηση βέβαια μιας προσέγγισης μαθησιακών αποτελεσμάτων τονίστηκε ότι ήταν βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική λειτουργία των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων(Raffe, 2005). Έτσι, με ορίζοντα το 2020, ζητείται η ανάληψη ενεργειών για να εξασφαλιστούν τόσο η εκπόνηση Εθνικών Πλαισίων Προσόντων τα οποία να βασίζονται σε μαθησιακά αποτελέσματα, όσο και η σύνδεσή τους με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων. Επιπλέον, επιδιώκεται η δημιουργία πιο ευέλικτων οδών μάθησης, που θα επιτρέπουν τη μετάβαση από τον έναν τομέα εκπαίδευσης και κατάρτισης στον άλλο, το μεγαλύτερο άνοιγμα προς τη μη τυπική και την άτυπη μάθηση, και τέλος η μεγαλύτερη διαφάνεια και αναγνώριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Με το πέρας της διαβούλευσης, ακολούθησε η Συνδιάσκεψη στη Βουδαπέστη (27-28 Φεβρουαρίου 2006),⁶² με σκοπό την παρουσίαση των απόψεων και

⁶²<http://www.international.ac.uk/media/1524592/ECC%20-%20EQF%20-%20Consultation%20to%20Recommendation%20-%20Budapest%20-%20Feb%202006.pdf>

ενστάσεων που διατυπώθηκαν σχετικά με την πρώτη πρόταση της Επιτροπής. Επρόκειτο για μια συνολική αποτίμηση της δημόσιας διαβούλευσης που πραγματοποιήθηκε, που συνοψίζεται στη θέση ότι προκειμένου να καταστεί το EQF λειτουργικό, απαιτείται ουσιαστική δέσμευση σε εθνικό επίπεδο, ώστε η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Πλαισίου να ακολουθηθεί από την ανάπτυξη των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων, τα οποία θα συνδέονται με το Ευρωπαϊκό. Αυτό θεωρήθηκε σημαντικό προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η διαδικασία συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο θεμελιώνεται σωστά και σε εθνικό επίπεδο.

Ολοκληρώνοντας, η ανταπόκριση στη διαβούλευση κατέδειξε ως επί το πλείστον την υποστήριξη των Ευρωπαίων ενδιαφερομένων για την πρόταση της Επιτροπής, η οποία μετά από ορισμένες τροποποιήσεις, υιοθέτησε το τελικό κείμενο στις 5 Σεπτεμβρίου του 2006.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι συζητήθηκε το ενδεχόμενο η Επιτροπή να προβεί σε ανακοίνωση σχετικά με το EQF. Ωστόσο, η ανακοίνωση της Επιτροπής δεν είναι νομική πράξη και η έκδοσή της δεν συνεπάγεται συμμετοχή των κρατών μελών ή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην εφαρμογή της. Επομένως, η δυνατότητα αυτή δεν δημιουργεί την αναγκαία πολιτική δέσμευση των κρατών μελών, και άρα δεν θα είχε πραγματικό αντίκτυπο ως προς την εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο. Απεναντίας, σε περίπτωση εφαρμογής του EQF με τη νομοθετική πράξη της απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, θα ακολουθούσαν αρχές και υποχρεώσεις για τα κράτη- μέλη, τα οποία κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης αρνήθηκαν οποιονδήποτε δεσμευτικό χαρακτήρα του πλαισίου, υποστηρίζοντας ότι θα έπρεπε να είναι εθελοντικό. Έτσι, αποφασίστηκε να ακολουθηθεί η νομοθετική πράξη της σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σύμφωνα με τα άρθρα 149 και 150 της Συνθήκης, καθώς το EQF περιλαμβάνει στοιχεία και προβλέπει στόχους τόσο για την εκπαίδευση όσο και για την επαγγελματική κατάρτιση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006: 479 τελικό).⁶³

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο διαπραγματεύτηκαν την πρόταση κατά τη διάρκεια του 2007, καταλήγοντας στην επίσημη υιοθέτηση του EQF το Φεβρουάριο του 2008. Η σύσταση, η οποία δε θίγει την οδηγία 2005/36/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με την αναγνώριση των

---

⁶³ Διαθέσιμο στο:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006PC0479&rid=2>

επαγγελματικών προσόντων των νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων,⁶⁴ τέθηκε επισήμως σε ισχύ τον Απρίλιο του 2008 και –αν και θεωρητικά πρόκειται για ένα εθελοντικό πλαίσιο- όριζε το 2010 ως την προτεινόμενη ημερομηνία-στόχο για το συσχέτισμό των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων με το EQF, και το 2012 για την εξασφάλιση από τις χώρες ότι τα επιμέρους πιστοποιητικά επαγγελματικών προσόντων θα αναφέρονται στο αντίστοιχο επίπεδο του EQF. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες είχαν αποφασίσει εξαρχής να αναπτύξουν Εθνικά Πλαίσια Προσόντων σε αντιστοιχία με το Ευρωπαϊκό.

---

⁶⁴Η παρούσα σύσταση δε θίγει την οδηγία 2005/36/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων των νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων. Τα πεδία εφαρμογής της οδηγίας 2005/36/EK και του EQF διαφέρουν ως προς το ότι το EQF δεν είναι εργαλείο για τη χορήγηση δικαιωμάτων στους διακινούμενους εργαζόμενους. Για τέτοιες περιπτώσεις, μόνο η οδηγία 2005/36/EK επιβάλλει νομικά δεσμευτικές υποχρεώσεις στις αρχές των κρατών- μελών (Recommendation of the European Parliament and of the Council, 2008: 7). Διαθέσιμο στο:

http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/news/EQF_EN.pdf

---

6. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) σημείο αναφοράς για τη δημιουργία Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (NQF)

Η ευρεία συναίνεση ως προς τη σημασία και την αξία ενός ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τα επαγγελματικά προσόντα οδήγησε στην ανάπτυξη Εθνικών Πλαισίων Επαγγελματικών Προσόντων (NQF) σε ολόκληρη την Ευρώπη.

6.1 Τα στάδια δημιουργίας των Εθνικών Πλαισίων Επαγγελματικών Προσόντων - ΕΘΠΕΠ (NQF) στην Ευρώπη

Η διαδικασία υλοποίησης των ΕΘΠΕΠ ακολούθησε τα παρακάτω στάδια:⁶⁵

- ✓ **Σχεδιασμός και ανάπτυξη.**⁶⁶ Το στάδιο αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό για τον καθορισμό του σκεπτικού, των στόχων πολιτικής και της δομής του NQF. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να τονιστεί μια λεπτομέρεια αναφορικά με τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των επιπέδων των ΕΘΠΕΠ. Η περιγραφή των επιπέδων βάσει μαθησιακών αποτελεσμάτων δεν είναι η ίδια σε όλες τις χώρες. Σε μελέτη του Cedefop παρατίθενται ποικίλες στρατηγικές που εντοπίζονται στα διάφορα κράτη. Ορισμένες χώρες, όπως για παράδειγμα η Εσθονία και η Πορτογαλία, χρησιμοποιούν απευθείας τους περιγραφείς επιπέδων του ΕΠΕΠ, καταρτίζοντας επεξηγηματικούς πίνακες ή οδηγούς με αναλυτική περιγραφή των επιπέδων. Άλλες χώρες πάλι, όπως η Δανία, η Φινλανδία, η Ουγγαρία, η Ισλανδία, η Νορβηγία, η Πολωνία, η Ρουμανία και η

---

⁶⁵ Αναλυτικότερα βλ. τα ενημερωτικά σημειώματα του Cedefop, 2012 και Cedefop, 2013. Διαθέσιμα στα: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9071_el.pdf και <http://www.cedefop.europa.eu/el/publications-and-resources/publications/9083>

⁶⁶ Μέχρι τα τέλη του 2013, οι περισσότερες από τις 36 χώρες είχαν συμφωνήσει τη γενική διάρθρωση των πλαισίων τους.

Σουηδία διεύρυναν τους περιγραφείς του ΕΠΕΠ, ώστε να αντικατοπτρίζουν καλύτερα τις πολυπλοκότητες των εθνικών τους συστημάτων.⁶⁷

- ✓ **Επίσημη θέσπιση.** Η διαδικασία θέσπισης διαφέρει από χώρα σε χώρα. Η επίσημη θέσπιση μπορεί να γίνει μέσω νόμου, διατάγματος, διοικητικής απόφασης ή επίσημης συμφωνίας, σε κάθε περίπτωση όμως αποτελεί σημαντικό παράγοντα, καθώς σε αρκετές χώρες, η απουσία ρητής εντολής έχει επιφέρει σημαντικές καθυστερήσεις στην εφαρμογή των NQF και τη συσχέτισή τους με το EQF.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να επισημανθεί ότι παρότι μια χώρα μπορεί να εφαρμόζει το οικείο ΕΘΠΕΠ χωρίς να θεσπίσει νομοθετικό πλαίσιο, λαμβάνοντας τις σχετικές αποφάσεις με συναινετικές διαδικασίες, για την πλήρη εφαρμογή των σχετικών ρυθμίσεων, και ένταξή τους στην εθνική έννομη τάξη, είναι προτιμότερη η θέσπιση νομοθετικού πλαισίου. Η διαδικασία αυτή λαμβάνει ποικίλες μορφές: ορισμένες χώρες τροποποιούν την ισχύουσα νομοθεσία, ενώ άλλες θεσπίζουν νέα. Ως τον Οκτώβριο του 2014 είχε αποσαφηνιστεί η νομική βάση 28 εθνικών πλαισίων. Τα πιο πρόσφατα από αυτά είναι τα νομικά πλαίσια της Κροατίας, της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, της Ρουμανίας και της Ελβετίας.

- ✓ **Πρώιμο στάδιο εφαρμογής.** Αρχίζει η εφαρμογή του NQF και τα ιδρύματα καλούνται να συμμορφωθούν με τις νέες δομές και μεθόδους. Οι δυνητικοί τελικοί χρήστες ενημερώνονται σχετικά με τους σκοπούς και τα οφέλη των NQF. Οι χώρες διευθετούν πρακτικά ζητήματα (καθορισμός ρόλων και αρμοδιοτήτων των ενδιαφερομένων) και αναπτύσσουν κριτήρια και διαδικασίες για την αντιστοίχιση των επαγγελματικών προσόντων με τα επίπεδα εθνικού πλαισίου. Συνολικά 11 χώρες – το Βέλγιο (Φλάνδρα), η Εσθονία, η Γερμανία, η Ισλανδία, η Λετονία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο,

---

⁶⁷Η «ικανότητα», για παράδειγμα, είναι όρος που ερμηνεύεται με πολλούς διαφορετικούς τρόπους: από τη γενική ικανότητα (Νορβηγία) έως την κοινωνική ικανότητα (Πολωνία) και την ικανότητα ως ολοκληρωμένη έννοια που περιλαμβάνει ένα εύρος γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων (Βέλγιο, Γερμανία και Κάτω Χώρες). Άλλες χώρες (Φινλανδία, Ισλανδία και Μάλτα) έχουν ενσωματώσει στους περιγραφείς των επιπέδων τους τις «βασικές ικανότητες» της ΕΕ. Cedefop, Νοέμβριος 2013: 3.

οι Κάτω Χώρες, η Νορβηγία, η Πολωνία και η Πορτογαλία – βρίσκονταν το 2013 σε αυτό το στάδιο.

- ✓ **Προχωρημένο στάδιο εφαρμογής.** Κατά τη διάρκεια αυτού του σταδίου, το οποίο είναι και το τελευταίο της όλης διαδικασίας, το NQF συνιστά πλέον σημαντικό και αναπόσπαστο μέρος του εθνικού συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης. Χρησιμοποιείται από τη δημόσια διοίκηση και τον ιδιωτικό τομέα και αποφέρει οφέλη στους τελικούς χρήστες, τα άτομα και τους εργοδότες. Μέχρι το 2013 τα πλαίσια 5 χώρων – της Δανίας, της Ιρλανδίας, της Γαλλίας, της Μάλτας και του Ηνωμένου Βασιλείου – εμφανίζονταν να εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία.

Ολοκληρώνοντας, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η εφαρμογή ενός ΕΘΠΕΠ προϋποθέτει χρόνο για την ανάπτυξη της κατανόησης των βασικών εννοιών του και την αλλαγής νοοτροπίας. Η συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων είναι σημαντική σε όλα τα στάδια προκειμένου να στεφθεί με επιτυχία η πορεία δημιουργίας του ΕΘΠΕΠ. Επιπλέον, η ανάπτυξη ΕΘΠΕΠ αποτελεί επαναληπτική διαδικασία, κατά την οποία το υφιστάμενο σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης και το ΕΘΠΕΠ υφίστανται τροποποιήσεις, ώστε να επιτευχθεί η σταδιακή ευθυγράμμισή τους. Τέλος, τα ΕΘΠΕΠ πρέπει να είναι αρκετά ευέλικτα ώστε να καλύπτουν διαφορετικά είδη μάθησης και να λειτουργούν κυρίως ως παράγοντες διευκόλυνσης και λιγότερο ως κινητήριες δυνάμεις αλλαγής.

6.2 Απήχηση σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο

Τα πρώτα βήματα για την κατάρτιση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων (ΕΠΕΠ-ΕQF) ξεκίνησαν, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, το φθινόπωρο του 2004. Τότε ελάχιστες χώρες είχαν αναπτύξει πλαίσια, κυρίως η Αυστραλία, η Ιρλανδία, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Έκτοτε, όμως, η διαδικασία θέσπισης πλαισίων προσόντων βάσει μαθησιακών αποτελεσμάτων έχει επεκταθεί εντυπωσιακά.

Τα Εθνικά Πλάγια Επαγγελματικών Προσόντων έχουν γίνει πια αναπόσπαστο τμήμα όλων σχεδόν των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων, αλλά και πολλών εκπαιδευτικών συστημάτων εκτός της ευρωπαϊκής ηπείρου, που σπεύδουν να καταρτίσουν και να εφαρμόσουν παρόμοια πλαίσια, με τα τελευταία να συνιστούν πια ένα παγκόσμιο φαινόμενο. Σύμφωνα μάλιστα με πρόσφατη κοινή

δημοσίευση του Cedefop, του ETF και της Unesco, 142 χώρες παγκοσμίως έχουν ήδη συγκροτήσει, ή αναπτύσσουν σήμερα, πλαίσια επαγγελματικών προσόντων.⁶⁸

Για να λειτουργήσει, όμως, αποτελεσματικά ένα πλαίσιο πρέπει να έχει προηγηθεί η θέσπιση όλων των απαιτούμενων διαδικασιών. Μεταξύ αυτών είναι η υπαγωγή των προσόντων σε επίπεδα, η πλήρης εφαρμογή των ρυθμίσεων διασφάλισης της ποιότητας και η ενσωμάτωση όλων των προσόντων, συμπεριλαμβανομένων και όσων αποκτώνται εκτός τυπικού συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ωστόσο, ορισμένες μόνο χώρες (Βέλγιο (γερμανόφωνη κοινότητα), Εσθονία, Γερμανία, Ισλανδία, Κροατία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μαυροβούνιο, Νορβηγία και Πορτογαλία) έχουν πετύχει να θέσουν σε ισχύ τις σχετικές ρυθμίσεις, καθιστώντας τα αντίστοιχα συστήματα επαγγελματικών προσόντων πλήρως λειτουργικά. (Cedefop, 2014).

Εντούτοις, παρά την αδυναμία επίτευξης της απόλυτης εναρμόνισης και λειτουργικότητας από πλευράς ολομέλειας των ευρωπαϊκών κρατών, πολλές χώρες της ΕΕ έχουν χρησιμοποιήσει τα πλαίσια προκειμένου να επιφέρουν μεταρρυθμίσεις στα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτιση. Συνολικά 36 χώρες συνεργάζονται σήμερα για τη δημιουργία και τη λειτουργία των ΕΘΠΕΠ (NQF) σε συμφωνία με το ΕΠΠ (EQF), τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ και η Ελβετία, η Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, το Μαυροβούνιο, η Νορβηγία, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Σερβία, και η Τουρκία.

Πιο αναλυτικά, έως τον Νοέμβριο του 2014, είχαν θεσπιστεί 28 ΕΘΠΕΠ, ενώ 29 είχαν ήδη θεσπίσει ή πρότειναν το πλαίσιο των 8 επιπέδων. Οι χώρες που είχαν αναπτύξει ολοκληρωμένα ΕΘΠΕΠ, τα οποία κάλυπταν όλους τους τύπους και τα πεδία επαγγελματικών προσόντων ήταν 33, ενώ 22 κατάφεραν να συνδέσουν τα πλαίσιά τους με αυτό της Μπολόνια. Ακόμη, 26 χώρες δημοσίευσαν εκθέσεις αντιστοίχισης, οι οποίες παρουσιάζουν τη σύνδεση των εθνικών τους πλαισίων προσόντων με το ΕΠΠ. Τέλος, μόνο 4 χώρες είχαν θεσπίσει ΕΘΠΕΠ περιορισμένης εμβέλειας, που κάλυπταν λίγους μόνο τύπους προσόντων. Παρά την καθυστέρηση σε σχέση με τους αρχικούς στόχους, η διαδικασία υπήρξε εν γένει επιτυχής, αφού όλες οι χώρες φαίνεται να επιδιώκουν ενεργά τη συμμόρφωσή τους προς τους στόχους

---

⁶⁸ Αναλυτικότερα βλ. Cedefop (Νοέμβριος, 2014), *Πλαίσια Επαγγελματικών Προσόντων: η επιρροή τους αυξάνεται, τα εμπόδια επιμένουν*.

που έθεσε η σύσταση για το ΕΠΕΠ και προς τις απαιτήσεις που προβλέπονται από τα κριτήρια της διαδικασίας αντιστοίχισης.⁶⁹

Ολοκληρώνοντας, τη σύντομη αυτή επισκόπηση σχετικά με την απήχηση που είχε και εξακολουθεί να έχει το ΕΠΕΠ (EQF) στη διαμόρφωση πολιτικών για την εκπαίδευση και την κατάρτιση, αξίζει να προστεθεί ένα ακόμη στοιχείο. Η Ουνέσκο αναγνωρίζει τον ρόλο των πλαισίων ως εργαλείων για την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας για την αναγνώριση των προσόντων. Βάσει απόφασης του Παγκόσμιου Φόρουμ της Σαγκάης του 2012 για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, η Ουνέσκο άρχισε από το 2013 να εξετάζει να καταστεί εφικτή, τεχνικώς και εννοιολογικώς, η παγκόσμια αντιστοίχιση των επιπέδων προσόντων. Το έργο αυτό βασίζεται στην πρόοδο που έχουν επιτύχει τα εθνικά πλαίσια προσόντων.⁷⁰

Επιλογικά, σήμερα, η συμβολή των πλαισίων προσόντων στην ενίσχυση της διαφάνειας και στην προώθηση της κοινής αναγνώρισης όλων των προσόντων είναι αισθητή και διευρυμένη, όχι όμως –ακόμα– άκρως καθοριστική. Διαφαίνεται, ωστόσο, η επιτακτική ανάγκη προσανατολισμού προς την κατεύθυνση αυτή.

6.3 Βασικές προϋποθέσεις για την επιτυχή εφαρμογή των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (NQF)

Για να επωφεληθούν τόσο οι χώρες όσο και οι πολίτες από τα Εθνικά Πλαίσια Επαγγελματικών Προσόντων (ΕΘΠΕΠ), οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να επικεντρωθούν σε τρία κομβικά ζητήματα, ήτοι την προβολή των εν λόγω εργαλείων στο ευρύ κοινό, την ενσωμάτωση καινοτόμων πολιτικών και τη σύνδεση με την

---

⁶⁹ Οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν μέσω της αντιστοίχισης ενισχύουν τη διαφάνεια των προσόντων σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι εκθέσεις αντιστοίχισης (4) καλύπτουν όλα τα επίπεδα και τους τύπους των προσόντων, δημοσιεύονται δε στην εθνική γλώσσα και στα αγγλικά. Για πολλές χώρες οι πληροφορίες αυτές δεν υπήρχαν πριν από τη θέσπιση του ΕΠΕΠ (Cedefop, 2014).

⁷⁰ Cedefop (Νοέμβριος, 2014), *Πλαίσια Επαγγελματικών Προσόντων: η επιρροή τους αυξάνεται, τα εμπόδια επιμένουν*.

αγορά εργασίας.⁷¹ Για να είναι γνωστό ένα ΕΘΠΕΠ και να βοηθάει τα άτομα να σχεδιάζουν την εκπαίδευση και κατάρτισή τους, πρέπει τα επίπεδα να αποτελούν σημείο αναφοράς σε όλα τα στάδια της εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι βάσεις δεδομένων για τα προσόντα να αντικατοπτρίζουν τα επίπεδα του πλαισίου, τα πρότυπα και τα προγράμματα να αναφέρονται στο πλαίσιο, οι σύμβουλοι να το χρησιμοποιούν ως εργαλείο, και τέλος, να καταστεί εφικτή η αναγνώριση των αποτελεσμάτων της εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω του σχετικού επιπέδου του ΕΘΠΕΠ (και του ΕΠΕΠ) (Cedefop, 2014).

Παρ' όλα αυτά, οι απλοί πολίτες ομολογουμένως δεγνωρίζουν πάντα την ύπαρξη των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων. Τα ΕΘΠΕΠ, όμως, μπορούν να γίνουν πλήρως λειτουργικά, μόνο εάν οι τελικοί χρήστες (εκπαιδευόμενοι, γονείς, διδακτικό προσωπικό, σύμβουλοι προσανατολισμού κ.λπ.) έχουν πλήρη επίγνωση των σχετικών ρυθμίσεων. Ωστόσο, οι περισσότερες χώρες, που θέσπισαν πρόσφατα ΕΘΠΕΠ, δεν έχουν επιτύχει ακόμη την ευρεία ενημέρωση του κοινού. Στον αντίποδα, τα ώριμα πλαίσια, όπως αυτό της Σκωτίας (SCQF) έχουν επιτύχει υψηλό βαθμό αναγνώρισης μεταξύ των χρηστών (Cedefop, 2014). Και σε άλλες χώρες, όμως, (π.χ. Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Γερμανία κ.ά.) έχουν γίνει βήματα για την ενημέρωση του κοινού με ποικίλους τρόπους, όπως για παράδειγμα, με αναγραφή των αντίστοιχων επιπέδων στα νέα πιστοποιητικά, διπλώματα, έγγραφα Eurorpass ή σε βάσεις δεδομένων για τίτλους σπουδών, γεγονός που αυξάνει την αξιοπιστία του πλαισίου.⁷²

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Δανία, η οποία θέσπισε ολοκληρωμένο πλαίσιο προσόντων οκτώ επιπέδων το 2009 και ολοκλήρωσε την αντιστοίχιση προς το ΕΠΕΠ το 2011, και μπορεί πλέον να θεωρηθεί ότι διαθέτει ένα λειτουργικό πλαίσιο, αφού το γνωρίζουν όλο και περισσότεροι ενδιαφερόμενοι. Μάλιστα, τον Ιανουάριο του 2013, η Δανία άρχισε να χορηγεί τίτλους επαγγελματικής εκπαίδευσης στους οποίους αναγράφονται ρητά τα αντίστοιχα επίπεδα του εθνικού και ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων. Το ΕΠΕΠ αποτελεί στη Δανία σημείο αναφοράς για τον σχεδιασμό των τίτλων, τόσο στην επαγγελματική όσο και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα επίπεδα του ΕΠΕΠ χρησιμοποιούνται επίσης για τη διαμόρφωση των εθνικών βάσεων δεδομένων σχετικά με τα επαγγελματικά

---

⁷¹Αναλυτικότερα βλ. Cedefop(2013), *Πλαίσια προσόντων στην Ευρώπη: δημιουργώντας τους σωστούς δεσμούς*.

⁷²Ο.π.

προσόντα, καθιστώντας την προσέγγιση με βάση τα μαθησιακά αποτελέσματα πιο κατανοητή. Μέχρι το 2013, οι ενδιαφερόμενοι είχαν ήδη εξοικειωθεί με το πλαίσιο, αφού το 70% των ερωτηθέντων δήλωναν ότι «το γνωρίζουν καλά».⁷³

Επιπλέον, η αξιοπιστία του ΕΠΕΠ εξαρτάται επίσης από την ανά τακτά χρονικά διαστήματα επικαιροποίηση των πληροφοριών σχετικά με το σύνολο των αλλαγών που αφορούν το πλαίσιο και τα προσόντα που αυτό καλύπτει. Για παράδειγμα, η Μάλτα προέβη σε δύο επικαιροποιήσεις από τη δημοσίευση της πρώτης της έκθεσης αντιστοίχισης το 2009 (Cedefop, 2014).

Εν συνεχεία, αν και η διαμόρφωση Εθνικών Πλαισίων Προσόντων ξεκίνησε κυρίως από τον κλάδο της εκπαίδευσης, προκειμένου τα ΕθΠΕΠ να τύχουν γενικής αποδοχής και να οδηγηθούν στην πλήρη και συντονισμένη λειτουργία τους, πρέπει να συνδεθούν με την αγορά εργασίας. Για να έχουν, δηλαδή, τα Εθνικά Πλαίσια Προσόντων τα αναμενόμενα αποτελέσματα – δηλαδή να βελτιώσουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, να καταργήσουν τα εμπόδια μεταξύ επιμέρους συστημάτων, και να οδηγήσουν σε ανανέωση των προγραμμάτων σπουδών και σε νέες μεθόδους αξιολόγησης – πρέπει, αναμφισβήτητα, να συνδυαστούν με άλλες πολιτικές, όπως την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης, τον επαγγελματικό προσανατολισμό, τη μεταρρύθμιση των προγραμμάτων σπουδών και τη μεταφορά διδακτικών μονάδων.⁷⁴ Κάτι τέτοιο δύναται να επιτευχθεί – μεταξύ άλλων – και μέσω της εφαρμογής της προσέγγισης των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Σε πολλές χώρες, βέβαια, αυτό προϋποθέτει εκτενείς συζητήσεις σχετικά με το πώς συνδέονται τα διάφορα προσόντα, καθώς και με την αξία τους.

Συνεπώς, τα ΕθΠΕΠ που βασίζονται σε μαθησιακά αποτελέσματα δύναται να συμβάλλουν στην ενίσχυση της διαφάνειας, καθώς αποσαφηνίζουν δεόντως τις γνώσεις του κατόχου κάποιου προσόντος. Ωστόσο, η περιγραφή των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων δυστυχώς δε φαίνεται να επαρκεί, καθώς, όπως αποκάλυψε έρευνα του ΟΟΣΑ για τη διεθνή αξιολόγηση των ικανοτήτων των ενηλίκων (PIAAC), τα μαθησιακά αποτελέσματα που επιτυγχάνονται σε συγκεκριμένο επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης, μπορεί να διαφέρουν τελικά αρκετά από τα επιδιωκόμενα, που είχαν αρχικά περιγραφεί. Για τον λόγο αυτό, ιδιαίτερη σημασία για την εδραίωση της εμπιστοσύνης στα προσόντα έχουν, πέρα από τα επιδιωκόμενα, και τα επιτευχθέντα μαθησιακά αποτελέσματα. Έτσι, για την περαιτέρω ανάπτυξη

---

⁷³Ο.Π.

⁷⁴Ο.Π.

των ΕΘΠΕΠ και την ενίσχυση της σχέσης τους με το ΕΠΕΠ, οι χώρες πρέπει να επιδιώξουν την άρση αυτής της απόκλισης (Cedefop, 2014).

Για να αναπτύξουν πλήρως το δυναμικό τους, τα ΕΘΠΕΠ πρέπει να έχουν μακροπρόθεσμο χαρακτήρα και να ενσωματωθούν πλήρως στις πολιτικές εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης. Σε κάθε περίπτωση, το ζητούμενο είναι να συνδυαστούν σωστά οι συναφείς πολιτικές και τα εργαλεία, ώστε να λειτουργούν ως ενιαίο σύνολο. Τα επαγγελματικά προσόντα δεν είναι ποτέ θέμα εκπαίδευσης και μόνο. Για τον λόγο αυτό και προκειμένου να επιτευχθεί η σύνδεση με την αγορά εργασίας που επισημάνθηκε παραπάνω, τονίζεται το άνοιγμα των ΕΘΠΕΠ προς τους εξωτερικούς τίτλους, μεταξύ άλλων και του ιδιωτικού τομέα, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη διαλόγου μεταξύ απασχόλησης και εκπαίδευσης (Cedefop, 2013).

Τα περισσότερα εθνικά πλαίσια προσόντων έχουν ως σημείο εκκίνησης τους τίτλους που ρυθμίζονται και χορηγούνται από κρατικές υπηρεσίες. Τελευταία, όμως, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται και στο ζήτημα των εξωτερικών τίτλων, εκείνων δηλαδή που χορηγούνται άτυπα από άλλους φορείς. Ως εκ τούτου, οι υθίνοντες των εθνικών πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης οφείλουν να κατοχυρώνουν τους συγκεκριμένους τίτλους και να εγγυηθούν την ένταξη των προσόντων που χορηγούνται από διεθνείς/πολυεθνικούς οργανισμούς, ενώσεις και επιχειρήσεις, ώστε να ελαχιστοποιηθεί η αβεβαιότητα όσον αφορά την αξία τους στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία εν γένει.

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη, το 1/3 των 36 ευρωπαϊκών χωρών που συνεργάζονται για το ΕΠΕΠ σκοπεύουν να συμπεριλάβουν στο εθνικό τους πλαίσιο προσόντων ένα ευρύτερο φάσμα πιστοποιητικών, διπλωμάτων και άλλων τίτλων. Μια τέτοια κίνηση θα οδηγήσει σε ακριβέστερη εικόνα των επαγγελματικών προσόντων και μπορεί να ενισχύσει τους δεσμούς μεταξύ αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, που παρέχεται συνήθως από τον δημόσιο τομέα, και συνεχιζόμενης κατάρτισης, που προσφέρεται από την αγορά εργασίας. Σε κάθε περίπτωση πάντως, εκφράζεται ομόφωνα η αναγκαιότητα διασφάλισης της ποιότητας αυτών των προσόντων (Cedefop, 2013).

---

7. Η Επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης Μάθησης

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων (ΕΠΕΠ) αποτελεί ομολογουμένως το μέσο για την προώθηση της Δια Βίου Μάθησης, αφού ενισχύει την κινητικότητα εργαζόμενων και εκπαιδευόμενων, έχοντας εξασφαλίσει την αναγνώριση κάθε είδους προσόντων, ακόμη και εκτός των εθνικών συνόρων. Η βελτίωση της διαφάνειας των προσόντων θα επιτρέψει, αφενός, στους πολίτες να σταθμίζουν τη σχετική αξία των προσόντων και, αφετέρου, στους εργοδότες να κρίνουν τα βασικά χαρακτηριστικά, το περιεχόμενο και τη συνάφεια των προσφερόμενων επαγγελματικών προσόντων στην αγορά εργασίας. Θα δώσει, επίσης, τη δυνατότητα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και στα ιδρύματα κατάρτισης να συγκρίνουν τα βασικά χαρακτηριστικά και το περιεχόμενο των προγραμμάτων σπουδών τους και να εξασφαλίζουν την ποιότητα των τελευταίων. Έτσι, το καινοτόμο αυτό εργαλείο θα προωθήσει τη μετάβαση από την επαγγελματική ζωή στην κατάρτιση και το αντίστροφο καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής. Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλλει και η επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

7.1 Η αναγκαιότητα αναγνώρισης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης

Σε αντίθεση με το σύστημα που εξασφαλίζει την ακαδημαϊκή αναγνώριση βάσει της διάρκειας των σπουδών, το ΕΠΕΠ καλύπτει όλο το σύνολο της μάθησης, και κυρίως της μάθησης που πραγματοποιείται εκτός του πλαισίου της επίσημης εκπαίδευσης και των ιδρυμάτων κατάρτισης, υποστηρίζοντας τη διακήρυξη του Συμβουλίου, της 12ης Μαΐου 2009, όπου αναφέρεται ότι η Δια βίου Μάθηση θα πρέπει να θεωρείται ως θεμελιώδης αρχή, καλύπτοντας κάθε είδους μάθηση, συμπεριλαμβανομένης και της μη τυπικής, αλλά και άτυπης μάθησης.

Στη λογική αυτή, τα Εθνικά Πλαίσια Προσόντων, ακολουθώντας τη φιλοσοφία του ΕΠΠ (EQF), προσφέρουν την ευκαιρία να ενταχθεί και η επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης στο γενικότερο σύστημα. Η εν λόγω επικύρωση επιτρέπει την απόκτηση τίτλων ανεξάρτητα από τον χρόνο και το περιβάλλον μάθησης, ενώ ενισχύει την ευελιξία του εθνικού συστήματος. Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη του συγκεκριμένου εγχειρήματος είναι να χρησιμοποιούνται οι ίδιες

προδιαγραφές επικύρωσης με εκείνες που αφορούν τους «κανονικούς» τίτλους προσόντων και να ορίζονται οι προδιαγραφές αυτές ως μαθησιακά αποτελέσματα. Η αξιοποίηση κοινών κριτηρίων, ήτοι των μαθησιακών αποτελεσμάτων, για την αξιολόγηση κάθε μορφής μάθησης, συνδέει αυτομάτως τις ρυθμίσεις για την επικύρωση με τα ΕΘΠΕΠ, αυξάνοντας τη σημασία των τελευταίων.

Η έμφαση αυτή αναφορικά με την επικύρωση όλων των μαθησιακών αποτελεσμάτων, συμπεριλαμβανομένων και όσων αποκτήθηκαν μέσω μη τυπικής και άτυπης μάθησης, εδράζεται στο επιχείρημα ότι η εν λόγω πρακτική μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της απασχολησιμότητας και της κινητικότητας εντός της Ένωσης, αλλά και να δώσει αυξημένα κίνητρα για δια βίου μάθηση, ιδίως στην περίπτωση ατόμων που μειονεκτούν κοινωνικοοικονομικά ή που δεν διαθέτουν σημαντική εξειδίκευση.

7.2 Η θεσμική κατοχύρωση της επικύρωσης

Με τη Σύσταση του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 2012 για την επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης,⁷⁵ τα κράτη κλήθηκαν να θεσπίσουν, το αργότερο μέχρι το 2018, σύμφωνα με τις εθνικές τους συνθήκες και ιδιαιτερότητες, καθώς και με τον τρόπο που κρίνουν σκόπιμο, ρυθμίσεις για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, δόθηκε το έναυσμα, ώστε να τεθούν οι βάσεις για τη θεσμική εδραίωση μιας νέας φιλοσοφίας περί αντίληψης της γνώσης και των προσόντων, η οποία, ωστόσο, δεν γεννήθηκε εν μία νυκτί. Απεναντίας, καλλιεργήθηκε σε βάθος χρόνου και συστηματικά από τους υθίνοντες χάραξης πολιτικής στον ευρωπαϊκό χώρο.

Ως εκ τούτου, όπως γίνεται αντιληπτό, δεν επρόκειτο για μια εξέλιξη άνευ προεργασίας, καθότι υπήρξε μια σειρά πρωτοβουλιών και διακηρύξεων στον ευρωπαϊκό χώρο, με επίκεντρο το ΕΠΠ (EQF), που τόνιζαν την ανάγκη για την αναγνώριση και την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης, με την υποστήριξη των Εθνικών Πλαισίων Επαγγελματικών Προσόντων, και στήριζαν την εφαρμογή των κοινών ευρωπαϊκών αρχών για τον προσδιορισμό και την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης, τη βελτίωση της σύνδεσης εκπαίδευσης και

---

⁷⁵ Η σύσταση είναι διαθέσιμη στο: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1387791163761&uri=CELEX:32012H1222\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1387791163761&uri=CELEX:32012H1222(01))

της κατάρτισης με την απασχόληση και τη δημιουργία σύζευξης μεταξύ τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

Η δημιουργία του ΕΠΠ υπήρξε αναμφισβήτητα καθοριστική προς την κατεύθυνση αυτή. Ανάλογη, όμως, εντοπίζεται – μεταξύ άλλων⁷⁶ και η συμβολή της σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2009, για τη θέσπιση Ευρωπαϊκού Συστήματος Πιστωτικών Μονάδων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ECVET), δεδομένου ότι στοχεύει στη μεταφορά, την αναγνώριση και τη συσσώρευση των μαθησιακών αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί στο πλαίσιο της τυπικής, αλλά και της μη τυπικής και άτυπης μάθησης. Εξίσου σημαντικό θεωρείται και το ανακοινωθέν της Βruges, τον Δεκέμβριο του 2010, όπου, οι αρμόδιοι για θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης Ευρωπαίοι Υπουργοί, οι ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δήλωσαν ότι οι συμμετέχουσες χώρες θα πρέπει να αρχίσουν να καταρτίζουν, το αργότερο το 2015, εθνικές διαδικασίες για την αναγνώριση και την επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης.

---

⁷⁶Το ανακοινωθέν της διάσκεψης των αρμόδιων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση Ευρωπαίων Υπουργών που πραγματοποιήθηκε στη Leuven και στη Louvain-la-Neuve, στις 28- 29 Απριλίου 2009, τονίζει ότι οι επιτυχείς πολιτικές για την δια βίου μάθηση θα πρέπει να περιλαμβάνουν βασικές αρχές και διαδικασίες για την αναγνώριση μαθησιακών κύκλων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί με βάση τα αποτελέσματά τους, ενώ στα συμπεράσματα του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2011, για τον εκσυγχρονισμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καλούνται τα κράτη μέλη να αναπτύξουν σαφείς διόδους μετάβασης από την επαγγελματική και άλλου είδους εκπαίδευση προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και μηχανισμούς αναγνώρισης προηγούμενης μάθησης και πείρας που αποκτήθηκαν εκτός του επίσημου πλαισίου εκπαίδευσης και κατάρτισης. Επίσης, το ψήφισμα του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2011, σχετικά με ένα ανανεωμένο ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την εκπαίδευση των ενηλίκων, καθορίζει ως έναν από τους τομείς προτεραιότητάς του, για την περίοδο 2012-14, την καθιέρωση πλήρως λειτουργικών συστημάτων για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης και για την προώθηση της χρήσης τους από ενήλικους κάθε ηλικίας και σε όλα τα επίπεδα επαγγελματικών προσόντων, καθώς και από επιχειρήσεις και άλλους οργανισμούς, ενώ το ψήφισμα του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με την προαγωγή της ενισχυμένης ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, καθώς και η Διακήρυξη της Κοπεγχάγης, της 30ής Νοεμβρίου 2002, ζητούν την ανάπτυξη μιας δέσμης κοινών αρχών όσον αφορά την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης. Αναλυτικότερα βλ. τη σύσταση, διαθέσιμη στο: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1387791163761&uri=CELEX:32012H1222\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1387791163761&uri=CELEX:32012H1222(01))

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, το Συμβούλιο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι σε μία περίοδο που η Ευρωπαϊκή Ένωση διέρχεται σοβαρή οικονομική κρίση η οποία εκτινάσσει την ανεργία, και ειδικότερα την ανεργία των νέων, και σε μία συγκυρία γήρανσης του πληθυσμού, η επικύρωση κάθε μορφής γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων μπορεί να παράσχει πολύτιμη συμβολή στη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς εργασίας, στην προώθηση της κινητικότητας και στην τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης.

7.3 Οι δεσμεύσεις των κρατών για την υλοποίηση της επικύρωσης

Σύμφωνα με τη Σύσταση του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 2012⁷⁷ για την επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης, τα κράτη κλήθηκαν να θεσπίσουν, σύμφωνα με τις εθνικές τους συνθήκες και ιδιαιτερότητες και με τον τρόπο που κρίνουν σκόπιμο, το αργότερο μέχρι το 2018, ρυθμίσεις για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης, ώστε να παρέχουν στα άτομα τη δυνατότητα να παρουσιάζουν επικυρωμένες όλες τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητες που έχουν αποκτήσει εκτός του συστήματος της τυπικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένων και των εμπειριών από την κινητικότητα εκτός των εθνικών συνόρων, ώστε να είναι σε θέση να αξιοποιούν όλες αυτές τις γνώσεις και τις δεξιότητες σε όλη τους τη σταδιοδρομία.

Επιπροσθέτως, στην ίδια Σύσταση, τονίζεται η ανάγκη η διαδικασία της επικύρωσης να συνοδεύεται από την απόκτηση επαγγελματικών προσόντων, με βάση τις επικυρωμένες εμπειρίες μη τυπικής και άτυπης μάθησης, *«με την επιφύλαξη τυχόν εφαρμοστέου ενωσιακού δικαίου, και ιδίως της οδηγίας 2005/36/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων»*, ενώ επισημαίνεται ότι στις εθνικές ρυθμίσεις επικύρωσης, τα κράτη μέλη μπορούν να δώσουν προτεραιότητα σε ορισμένους χώρους ή/και τομείς, ανάλογα με τις ανάγκες τους.

---

⁷⁷ Από την εν λόγω Σύσταση προκύπτουν όλες οι δεσμεύσεις των κρατών που αναλύονται στην παρούσα ενότητα. Αναλυτικότερα βλ. τη Σύσταση, διαθέσιμη στο: <http://www.cedefop.europa.eu/el/events-and-projects/projects/validation-non-formal-and-informal-learning>

Όσον αφορά τη διαδικασία της επικύρωσης, η Σύσταση καλεί τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν στις ρυθμίσεις τους τέσσερα βασικά στοιχεία, ώστε κάθε άτομο να επωφελείται από αυτά, είτε χωριστά είτε συνδυαστικά, ανάλογα με τις ανάγκες του. Τα στοιχεία αυτά είναι τα κάτωθι:

- ✓ **Προσδιορισμός των μαθησιακών αποτελεσμάτων** που επιτεύχθηκαν μέσω μη τυπικής και άτυπης μάθησης.
- ✓ **Καταγραφή των μαθησιακών αποτελεσμάτων** που έχει σημειώσει ένα άτομο μέσω μη τυπικής και άτυπης μάθησης.
- ✓ **Αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων** που έχει σημειώσει ένα άτομο μέσω μη τυπικής και άτυπης μάθησης.
- ✓ **Πιστοποίηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων** της αξιολόγησης που έχει σημειώσει ένα άτομο μέσω μη τυπικής και άτυπης μάθησης με τη μορφή επαγγελματικού προσόντος, πιστωτικών μονάδων που οδηγούν σε ένα επαγγελματικό προσόν ή με όποιο άλλο τρόπο κρίνεται σκόπιμο.

Καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία της επικύρωσης αναμένεται να διαδραματίσουν, σύμφωνα με τη Σύσταση, όλοι οι σχετικοί φορείς, όπως εργοδότες, συνδικαλιστικές οργανώσεις, επιμελητήρια, εθνικοί φορείς που συμμετέχουν στη διαδικασία αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων, υπηρεσίες απασχόλησης, οργανώσεις νεολαίας, διοργανωτές δραστηριοτήτων για νέους, πάροχοι εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Για τον λόγο αυτό, τα κράτη- μέλη ενθαρρύνονται να προωθούν τη συμμετοχή όλων των σχετικών φορέων. Προς επίτευξη του στόχου αυτού, οι χώρες πρέπει να κατανείμουν σαφέστερα τις αρμοδιότητες και να διασφαλίσουν τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων στα επιμέρους στάδια της διαδικασίας.

Η συμμετοχή αυτή δύναται να υλοποιηθεί με την αξιοποίηση από μέρους τους των ευρωπαϊκών εργαλείων. Πιο συγκεκριμένα, οι εργοδότες, οι οργανώσεις νεολαίας και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να προωθούν και να διευκολύνουν την ταυτοποίηση και την καταγραφή των μαθησιακών αποτελεσμάτων που αποκτήθηκαν κατά την εργασία ή στο πλαίσιο εθελοντικών δραστηριοτήτων, με τη χρήση σχετικών εργαλείων, όπως για παράδειγμα του Europass. Επίσης, οι πάροχοι εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει να διευκολύνουν την πρόσβαση στην τυπική εκπαίδευση και κατάρτιση, με βάση τα μαθησιακά αποτελέσματα που αποκτήθηκαν σε μη τυπικά και άτυπα πλαίσια και, αν κρίνεται δυνατό και σκόπιμο, με

τη χορήγηση απαλλαγών και/ή πιστωτικών μονάδων για σχετικά μαθησιακά αποτελέσματα που αποκτώνται σε αυτά τα πλαίσια.

7.4 Οι ευρωπαϊκές αρχές για την επικύρωση

Όπως κάθε έγκυρη και αξιόπιστη διαδικασία, έτσι και αυτή της επικύρωσης της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης, δε μπορεί παρά να ακολουθήσει ορισμένες αρχές, οι οποίες πρέπει να αντανακλώνονται στις ρυθμίσεις των κρατών μελών, συνυπολογίζοντας παράλληλα τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές ανάγκες. Οι εν λόγω αρχές συνοψίζονται παρακάτω:⁷⁸

- ✓ Οι ρυθμίσεις επικύρωσης οφείλουν να συνδέονται με τα Εθνικά Πλαίσια Επαγγελματικών Προσόντων και να ευθυγραμμίζονται με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων.
- ✓ Να βρίσκονται στη διάθεση ατόμων και οργανισμών πληροφορίες για τα οφέλη και τις δυνατότητες της επικύρωσης, καθώς και για τις σχετικές διαδικασίες.
- ✓ Οι άνεργοι και όσοι κινδυνεύουν να μείνουν άνεργοι έχουν τη δυνατότητα, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο και τις εθνικές ιδιαιτερότητες, να υπόκεινται σε «έλεγχο δεξιοτήτων» με σκοπό τον προσδιορισμό των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων τους, εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, ιδεωδώς δε εντός έξι μηνών από τον εντοπισμό της ανάγκης, δεδομένου ότι η επικύρωση μπορεί να εντείνει τη συμμετοχή τους στη δια βίου μάθηση και να διευκολύνει την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας.⁷⁹ Σε περίοδο υψηλής

---

⁷⁸Αναλυτικότερα βλ. <http://www.cedefop.europa.eu/node/11010>

⁷⁹Από το μητρώο του 2010 προέκυπτε ότι τα άτομα με χαμηλή εξειδίκευση αποτελούσαν την κύρια ομάδα-στόχο των πρωτοβουλιών επικύρωσης στην ΕΕ. Το πόρισμα αυτό επιβεβαιώθηκε το 2014. Σε ορισμένες χώρες, όπως η Γαλλία και η Νορβηγία, η επικύρωση προάγεται κυρίως με την αντιμετώπισή της ως ατομικό δικαίωμα. Στη Γαλλία, όσοι πληρούν τα κριτήρια εφαρμογής (τρία έτη σχετικής επαγγελματικής εμπειρίας) κατοχυρώνουν δικαίωμα επικύρωσης, αλλά δίνεται προτεραιότητα στους άνεργους (30% των χρηστών της διαδικασίας το 2012) και στα άτομα με χαμηλή εξειδίκευση (52%). Αντίθετα, σε χώρες όπως το Βέλγιο (Φλάνδρα) και η Λετονία, το σύστημα επικύρωσης εστιάζει στο σύνολό του στα άτομα που αντιμετωπίζουν τις πλέον πιεστικές ανάγκες. Σε άλλες χώρες, όπως η Ιρλανδία, παρατηρείται μια μεταστροφή: οι πρωτοβουλίες επικύρωσης απευθύνονται ολοένα και περισσότερο στα άτομα με χαμηλή εξειδίκευση και στους ανέργους (Cedefop, 2014).

ανεργίας και συρρίκνωσης των δαπανών του δημόσιου τομέα, η στόχευση των πρωτο-βουλιών επικύρωσης στα άτομα που αντιμετωπίζουν τις πλέον πιεστικές ανάγκες είναι εύλογη. Οι χώρες πρέπει στο εξής να εστιάσουν το ενδιαφέρον τους στην πραγματική αξιοποίηση των παρεχόμενων ευκαιριών από τα άτομα που ανήκουν στις ομάδες-στόχους.

- ✓ Η επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης να υποστηρίζεται από κατάλληλη καθοδήγηση και η παροχή συμβουλών να είναι άμεσα προσβάσιμη.
- ✓ Να εφαρμόζονται διαφανή μέτρα για τη διασφάλιση της ποιότητας, σύμφωνα με τα υφιστάμενα πλαίσια διασφάλισης της ποιότητας, τα οποία στηρίζουν αξιόπιστες, έγκυρες και πιστοποιήσιμες μεθοδολογίες και μέσα αξιολόγησης.
- ✓ Το προσωπικό που εμπλέκεται στη διαδικασία επικύρωσης σε όλους τους σχετικούς τομείς, να διαθέτει τις προβλεπόμενες ικανότητες.
- ✓ Τα επαγγελματικά προσόντα ή τα μερικώς αποκτηθέντα επαγγελματικά προσόντα που αποκτώνται με την επικύρωση εμπειριών μη τυπικής και άτυπης μάθησης να πληρούν τα συμφωνημένα πρότυπα που είναι ταυτόσημα ή ισοδύναμα με τα πρότυπα των επαγγελματικών προσόντων που αποκτώνται μέσω προγραμμάτων τυπικής εκπαίδευσης.
- ✓ Να προωθείται η χρήση εργαλείων της Ένωσης για τη διαφάνεια, όπως το πλαίσιο Europass και το Youthpass, προκειμένου να διευκολυνθεί η καταγραφή των μαθησιακών αποτελεσμάτων.
- ✓ Να υπάρχουν συνέργειες μεταξύ των ρυθμίσεων επικύρωσης και των συστημάτων πιστωτικών μονάδων που εφαρμόζονται στο σύστημα τυπικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, όπως το ECTS και το ECVET.

7.5 Οι τρέχουσες τάσεις στην Ευρώπη για την επικύρωση: Ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών και νόμιμων πλαισίων επικύρωσης⁸⁰

Όπως γίνεται αντιληπτό, η σύσταση του Συμβουλίου του 2012, η οποία ορίζει το 2018 ως στόχο για τη θέσπιση των εθνικών πλαισίων επικύρωσης, σηματοδοτεί την πολιτική βούληση των κρατών- μελών της ΕΕ να εδραιώσουν την επικύρωση, και αναμένεται να επηρεάσει σημαντικά τη διάρθρωση και εφαρμογή των εθνικών συστημάτων, αφού ουσιαστικά τα κράτη- μέλη συμφωνούν να θεσπίσουν ρυθμίσεις για την επικύρωση γνώσεων και δεξιοτήτων που έχουν αποκτηθεί εκτός επίσημου συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης. Αυτό θα σηματοδοτήσει καθοριστικές εξελίξεις, αφού τα άτομα θα μπορούν να αποκτούν ένα τυπικό προσόν και πέρα από τα πλαίσια της τυπικής μάθησης.

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναφερθεί ότι εντοπίζονται τρεις παράγοντες που συμβάλλουν στην επιτυχία των συστημάτων επικύρωσης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης: η ύπαρξη στρατηγικών και νομικών πλαισίων για την επικύρωση, η συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μελών και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την επικύρωση.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα στοιχεία του ευρωπαϊκού μητρώου για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης σε χώρες της Ευρώπης,⁸¹ που προήλθαν από την πέμπτη αναθεώρηση του μητρώου, η οποία αφορά 33 ευρωπαϊκές χώρες⁸²

---

⁸⁰ Αναλυτικότερα βλ. European Commission; Cedefop; ICF International (2014). European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Executive summary. Διαθέσιμο στο: <http://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/validation-non-formal-and-informal-learning/european-inventory>

⁸¹ Το ευρωπαϊκό μητρώο επικύρωσης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης αποτελεί μακράν την πληρέστερη πηγή πληροφοριών για την εξέλιξη των συστημάτων επικύρωσης όλων των μορφών μάθησης στην Ευρώπη.

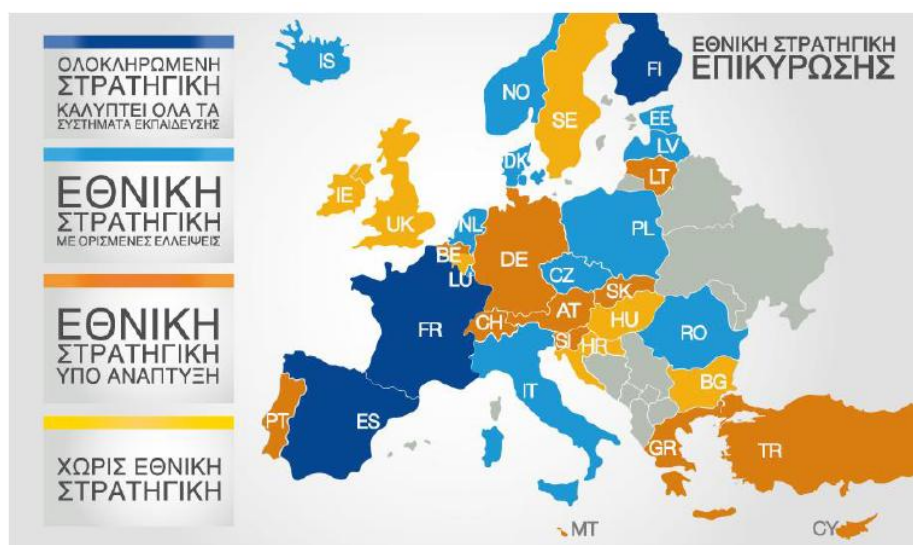
⁸² Πρόκειται για τις 28 χώρες μέλη της ΕΕ και τις χώρες της ΕΖΕΣ (Ελβετία, Ισλανδία, Λιχτενστάιν, και Νορβηγία, καθώς και μια υποψήφια προς ένταξη χώρα, την Τουρκία).

και διεξήχθη το 2014,⁸³ παρατηρείται μια αυξανόμενη τάση προς τη δημιουργία εθνικών στρατηγικών επικύρωσης, από το 2010, γεγονός που καταδεικνύει την ύπαρξη αυξημένης πολιτικής βούλησης για την κατάρτιση ολοκληρωμένων εθνικών στρατηγικών.

Ωστόσο, οι περισσότερες χώρες πρέπει να αναπτύξουν περαιτέρω ρυθμίσεις για την πρακτική εφαρμογή της επικύρωσης, αφού μόνο η Φινλανδία, η Γαλλία και η Ισπανία έχουν θεσπίσει ολοκληρωμένη στρατηγική που να καλύπτει όλα τα υποσυστήματα της εκπαίδευσης (επαγγελματική, γενική και ανώτερη εκπαίδευση), ενσωματώνοντας πλήρως την επικύρωση στα εθνικά συστήματα επαγγελματικών προσόντων.

Όπως φαίνεται και στους παρακάτω πίνακες, οι μισές από τις χώρες δηλώνουν ότι εξετάζουν τρόπους σύνδεσης των ΕΘΠΕΠ με την επικύρωση. Άλλες χώρες υποστηρίζουν ότι έχουν ήδη θεσπίσει την εν λόγω σύνδεση, τουλάχιστον για συγκεκριμένα προσόντα. Οι δράσεις που απορρέουν από τη σύσταση του Συμβουλίου για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης αναμένεται να συμβάλουν στην ενίσχυση αυτής της σύνδεσης, καθώς θα δώσουν στις χώρες την ώθηση που χρειάζονται.

Διάγραμμα 4: Ύπαρξη εθνικής στρατηγικής και νόμιμου πλαισίου για την επικύρωση.

Πηγή: Cedefop, 2014.

⁸³European Commission; Cedefop; ICF International (2014). European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Executive summary. Διαθέσιμο στο: <http://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/validation-non-formal-and-informal-learning/european-inventory>

Comprehensive strategy in place	Strategy in place but some elements missing
FI, FR, ES	CZ, DK, EE, IT, IS, LU, LV, NO, NL, PL, RO
AT, BE-Flanders, CH, CY, DE, EL, LI, LT, MT, PT, SI, SK,TR	BE-Wallonia, BG, HR, HU, IE, SE, UK- E&NI, UK-Scotland, UK-Wales
Strategy is in development	No strategy in place

Πηγή: European Commission; Cedefop; ICF International (2014). European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Executivesummary.

Η ύπαρξη στρατηγικής δε συνεπάγεται απαραίτητα τη θέσπιση και την εφαρμογή της επικύρωσης. Παρ' όλα αυτά, σαφώς και η ύπαρξη μιας ευρείας και συνεκτικής στρατηγικής μπορεί να κατευθύνει τις προσπάθειες προς τον επιδιωκόμενο στόχο. Σε κάθε περίπτωση, η ύπαρξη σχετικής στρατηγικής λογίζεται θετική, αφού υποδεικνύει την παρουσία ισχυρής πολιτικής βούλησης.

Όσον αφορά τώρα την ύπαρξη νόμιμου πλαισίου για την επικύρωση, η πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών (Αυστρία, Βουλγαρία, Δανία, Γερμανία, Ιταλία, Πολωνία, Ισπανία, Σλοβενία κ.ά.) διαθέτει πλήθος πλαισίων επικύρωσης που καλύπτουν επιμέρους τομείς της εκπαίδευσης. Εντούτοις, είναι κοινώς αποδεκτό ότι η κατοχή ενός νομικού πλαισίου έχει σαφή πλεονεκτήματα για τους χρήστες, καθώς παρέχει νομική κάλυψη και συνεπώς ασφάλεια και βεβαιότητα για τα ζητήματα που άπτονται της εν λόγω διαδικασίας, όπως για παράδειγμα σχετικά με τους κανόνες για την απονομή πιστωτικών μονάδων μέσω της επικύρωσης, δικαιώματα και υποχρεώσεις, ρύθμιση διαδικασιών και προσφυγών κ.λπ.

Όπως φαίνεται και παρακάτω, τρεις χώρες (Γαλλία, Μάλτα και Τουρκία) επέλεξαν τη θέσπιση ενιαίου νομικού πλαισίου. Άλλες χώρες πάλι ρυθμίζουν την επικύρωση εντός νομικών πλαισίων που συνδέονται, όμως, με άλλες πρωτοβουλίες.⁸⁴ Τέλος, μόλις επτά εθνικά συστήματα δε διαθέτουν κανένα νομικό πλαίσιο για την επικύρωση (Ελλάδα, Κροατία, Κύπρος, Λιθουανία, και Ηνωμένο Βασίλειο - Αγγλία, Ουαλία και Σκωτία). Ορισμένες, όμως, από αυτές, όπως η Ελλάδα και η Κροατία εργάζονται για τη θέσπιση τέτοιου πλαισίου (Cedefop, 2014).

⁸⁴Για παράδειγμα, στην Ισλανδία η επικύρωση καλύπτεται από το νομικό πλαίσιο για την εκπαίδευση των ενηλίκων, ενώ στην Ιρλανδία και στην Ουγγαρία από τη νομοθεσία για την ανώτερη εκπαίδευση και την εκπαίδευση ενηλίκων.

Πίνακας: Ύπαρξη νόμιμων πλαισίων για την επικύρωση.

Single legal framework for validation	Multiple frameworks in place covering different sectors
FR, MT, TR	AT, BE (Flanders & Wallonia), BG, CH, CZ, DK, FI, ES, EE, DE, IT, LT, LV, LU, NL, NO, PL, SE, SI
IS (Adult education), IE, HU (HE, Adult education), PT (HE and non-HE), RO, SK	CY, EL, HR, LI, UK (E&NI, Wales, Scotland)
Legal framework for other initiatives also covers validation	No legal framework covering validation

Πηγή: European Commission; Cedefop; ICF International (2014). European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014. Executivesummary.

Επιπροσθέτως, από τα διαθέσιμα στοιχεία⁸⁵ προκύπτει ότι, στις περισσότερες χώρες, η ζήτηση για επικύρωση αυξάνεται. Εξάιρεση αποτελούν οι χώρες που διαθέτουν επί μακρόν συστήματα επικύρωσης, όπως η Γαλλία και οι Κάτω Χώρες, όπου η ζήτηση παρουσιάζει τάσεις σταθεροποίησης. Ωστόσο, τα διαθέσιμα στοιχεία δεν είναι, κατά κανόνα, ικανοποιητικά. Για αρκετές χώρες – Αυστρία, Κροατία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία, Σουηδία και τα τέσσερα συστήματα του Ηνωμένου Βασιλείου– δεν είναι εφικτή η διατύπωση ασφαλών εκτιμήσεων σχετικά με τον αριθμό των αιτούντων επικύρωση. Οι περισσότερες από τις υπόλοιπες χώρες (με εξαίρεση τη Γαλλία) δεν δημοσιεύουν τον αριθμό των πιστοποιητικών που εκδίδουν για την πιστοποίηση προσόντων μέσω επικύρωσης ή το ποσοστό της συγκεκριμένης κατηγορίας πιστοποιητικών επί του συνόλου.

Στον αντίποδα, ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι δεκαεννέα εκθέσεις χωρών μαρτυρούν πως οι γνώσεις που αποκτώνται μέσω μη τυπικής και άτυπης μάθησης, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την απόκτηση προσόντος στο ΕΘΠΕΠ ή μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την πρόσβαση στην τυπική εκπαίδευση που καλύπτεται από το ΕΘΠΕΠ. Ωστόσο, αυτή η σύνδεση - μεταξύ επικύρωσης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης και του ΕΘΠΕΠ- δεν είναι η ίδια σε όλες τις χώρες. Σε κάποιες χώρες η σύνδεση αφορά συγκεκριμένα μόνο προσόντα, γεγονός που καταδεικνύει την ύπαρξη δυνατότητας για περαιτέρω σύνδεση μεταξύ ΕΘΠΕΠ και επικύρωσης, ενώ σε

⁸⁵Βλ. Cedefop (Νοέμβριος 2014), *Πόσο κοντά στην αναγνώριση όλων των μορφών μάθησης βρίσκεται η Ευρώπη;*

ένα άλλο μικρότερο ποσοστό χωρών, η σύνδεση είναι αρκετά αναπτυγμένη, σε σημείο που τα διάφορα προσόντα που εντοπίζονται στο ΕΘΠΕΠ να είναι εφικτό να αποκτηθούν μέσω της επικύρωσης.

Ολοκληρώνοντας, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την επικύρωση στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι διαφορετικές από αυτές που χρησιμοποιούνται για την επικύρωση στην αγορά εργασίας. Για παράδειγμα, η παραδοσιακή αξιολόγηση μέσω εξετάσεων είναι αυτή που κυριαρχεί, ενώ στον ιδιωτικό τομέα οι κλασικές μέθοδοι επικύρωσης είναι τα πιστοποιητικά, τα βιογραφικά και οι συνεντεύξεις. Συνεπώς, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται λιγότερο στην αγορά εργασίας, είναι αυτές που κυριαρχούν στις κρατικές πρωτοβουλίες επικύρωσης.

7.6 Προκλήσεις και προοπτικές της επικύρωσης⁸⁶

Η πολιτική βούληση για τη θέσπιση ρυθμίσεων επικύρωσης είναι αναμφισβήτητη και ήδη καταγράφεται σημαντική πρόοδος. Καθώς πλησιάζει η προθεσμία του 2018, το φετινό μητρώο επισημαίνει τα ζητήματα που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν έως τότε τα κράτη μέλη.

Ένα άκρως σημαντικό ζήτημα, το οποίο, όπως προαναφέρθηκε και σε προηγούμενο σημείο της παρούσας εργασίας, εγείρει σοβαρούς προβληματισμούς είναι το ζήτημα της ισότιμης αποδοχής των εν λόγω προσόντων από την κοινωνία και την αγορά εργασίας. Δηλαδή το κατά πόσον τα προσόντα που αποκτώνται μέσω της επικύρωσης θα θεωρούνται ισάξια με εκείνα που αποκτώνται μέσω της τυπικής εκπαίδευσης. Έχει παρατηρηθεί ότι ορισμένες χώρες δεν εφαρμόζουν τα ίδια πρότυπα και για τις δύο διαδικασίες απόκτησης προσόντων. Οι τύποι προσόντων που χορηγούνται μέσω επικύρωσης μπορεί να διαφέρουν από όσους χορηγούνται από το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα. Τέτοιες αποκλίσεις δεν ευνοούν την ισότιμη αποδοχή όλων των προσόντων, η οποία άλλωστε αποτελεί μέρος του σκεπτικού της επικύρωσης. Εντούτοις, μια άνευ σοβαρών κριτηρίων εξίσωση των δύο κατηγοριών θα προκαλούσε σύγχυση ως προς τον τρόπο θεώρησης των προσόντων και της

---

⁸⁶Cedefop (Νοέμβριος, 2014), *Πόσο κοντά στην αναγνώριση όλων των μορφών μάθησης βρίσκεται η Ευρώπη*;:3-4.

αξίας τους. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να τεθούν σοβαρές προϋποθέσεις για την προώθηση μιας ισότιμης αποδοχής.

Εν συνεχεία, εξίσου σοβαρό θεωρείται και το ζήτημα της ποιότητας. Καμία από τις χώρες που καλύπτει το μητρώο του 2014 δεν έχει θεσπίσει πλαίσιο διασφάλισης της ποιότητας αποκλειστικά για την επικύρωση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι εν λόγω ρυθμίσεις ανατίθενται στο αρμόδιο φορέα ή στο εκπαιδευτικό ίδρυμα που είναι αρμόδιο για τη χορήγηση των προσόντων μέσω επικύρωσης. Εναλλακτικά, η επικύρωση υπάγεται στα γενικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας που εφαρμόζονται στην επίσημη εκπαίδευση και κατάρτιση, ή στα αντίστοιχα συστήματα συγκεκριμένων τομέων της εκπαίδευσης.

Επιπλέον, καθώς η επικύρωση μπορεί να διενεργείται μέσω της εκπαίδευσης, της αγοράς εργασίας και του εθελοντισμού, καθίσταται δύσκολη η συλλογή στοιχείων για τους χρήστες. Τα στοιχεία που συλλέγονται από διάφορους φορείς σπάνια συγκεντρώνονται, δημοσιεύονται και αναλύονται από εθνικό φορέα. Η έλλειψη στοιχείων περιορίζει τις ευκαιρίες για αξιολόγηση και παρακολούθηση των δραστηριοτήτων επικύρωσης, όπως επισημαίνει το μητρώο του 2010. Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνουν πολλά για την συστηματική συλλογή αξιόπιστων στοιχείων που να αφορούν την ανταπόκριση στις πρωτοβουλίες επικύρωσης. Η συγκέντρωση πιο αξιόπιστων στοιχείων σχετικά με το ποιος έχει ανάγκη και ποιος χρησιμοποιεί την επικύρωση θα επέτρεπε και στις αρμόδιες αρχές να καταδείξουν στους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ότι η επικύρωση αποτελεί έναν οικονομικά αποδοτικό τρόπο απόκτησης προσόντων.

Όπως στην περίπτωση κάθε ευρωπαϊκού εργαλείου, έτσι και για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης, ισχύει το γεγονός ότι προκειμένου να εφαρμοστεί ευρέως στην πράξη και να καταστεί λειτουργική, χρειάζεται να κοινοποιηθεί στο ευρύ κοινό. Στις περισσότερες χώρες, το κοινό δεν έχει επαρκή επίγνωση του συστήματος επικύρωσης, παρότι οι πολίτες μπορεί να γνωρίζουν συγκεκριμένες ρυθμίσεις.⁸⁷ Το φαινόμενο αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι η ανάπτυξη του συστήματος επικύρωσης είναι ακόμη πολύ πρόσφατη, αλλά και στην ελλιπή ενημέρωση. Για τον λόγο αυτό, η διοργάνωση δραστηριοτήτων προβολής και καθοδήγησης είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη συμμετοχή των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού. Τα πιο ευάλωτα άτομα κατά κανόνα δεν γνωρίζουν τα οφέλη που συνεπάγεται η επικύρωση για την προσωπική και επαγγελματική τους εξέλιξη, και

---

⁸⁷ Η χαμηλότερη ευαισθητοποίηση καταγράφεται στην Ουγγαρία, την Ιταλία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία και η υψηλότερη στη Φινλανδία.

χρειάζονται σχετική ενημέρωση. Τα άτομα που αναμένεται να ωφεληθούν περισσότερο από την επικύρωση, όπως οι μετανάστριες, συνήθως ελάχιστα γνωρίζουν για τις παρεχόμενες δυνατότητες και έχουν λιγότερες ευκαιρίες πρόσβασης σε αυτές. Είναι συνεπώς αναγκαίο να βελτιωθούν οι υπηρεσίες συμβουλευτικής, ώστε να βοηθούν τους αναζητούντες αναγνώριση των προσόντων τους να προσανατολιστούν στο σύστημα επικύρωσης. Παράλληλα, οι αρμόδιοι σε επίπεδο κράτους, περιφέρειας και τομέα οφείλουν να σχεδιάζουν τις σχετικές ρυθμίσεις με γνώμονα τις ανάγκες των ομάδων τις οποίες στοχεύουν να εξυπηρετήσουν.

Ακόμη, οι ειδικές γνώσεις και οι δεξιότητες που θα πρέπει να διαθέτουν οι αρμόδιοι για την επικύρωση υπάλληλοι, ιδιαίτερα οι αξιολογητές, χρήζουν διεξοδικότερης συζήτησης.⁸⁸ Εξάλλου, οι επαγγελματίες του τομέα της επικύρωσης θα ήταν χρήσιμο να διαθέτουν το εκάστοτε αξιολογούμενο προσόν.

Ολοκληρώνοντας, οι τρέχουσες εξελίξεις και η ευρεία εφαρμογή των εθνικών πλαισίων επαγγελματικών προσόντων, αποτελούν ιδανική ευκαιρία για την καλλιέργεια μιας νοοτροπίας σχετικά με την αξία κάθε είδους μάθησης για την αγορά εργασίας, καθώς και για την ανάπτυξη προβληματισμού σχετικά με τον καλύτερο δυνατό τρόπο αξιοποίησής τους από τους πολίτες, προκειμένου να αποκτήσουν τυπικά προσόντα. Η σύνδεση μεταξύ εθνικών συστημάτων επαγγελματικών προσόντων και επικύρωσης δεν έχει ακόμη εξαντλήσει τις δυνατότητές της. Ωστόσο, η θέσπιση ισότιμων προτύπων για όλες τις μορφές μάθησης, ανεξαρτήτως του τρόπου απόκτησής της, καθώς και η θέση όλων των προσόντων στη βάση των μαθησιακών αποτελεσμάτων αναμένεται να βελτιώσουν σημαντικά τη θέση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία.

---

⁸⁸ Τονίζεται κατά κανόνα η υποχρεωτική επαγγελματική πείρα (Βέλγιο-Φλάνδρα και Βαλλονία, Βουλγαρία, Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Φινλανδία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Ισπανία, Τουρκία). Ορισμένες χώρες απαιτούν (επίσης) κατάρτιση (Φλάνδρα Βελγίου (τομέας αγοράς εργασίας), Βουλγαρία, Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Φινλανδία, Ελλάδα, Ισλανδία, Ιταλία, Πολωνία, Σλοβακία, Ισπανία, Ελβετία), ενώ ακόμη λιγότερες (Μάλτα) απαιτούν ειδικά προσόντα.

---

8. Απολογισμός: Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) εργαλείο σύγκλισης αντίρροπων δυνάμεων

Στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη κοινωνία, με τη διεθνοποίηση της οικονομίας και τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις, εντοπίζεται μια Ευρώπη να αποζητά μια κοινή βάση, πάνω στην οποία θα τεθούν τα θεμέλια για την οικοδόμηση μιας κοινής ταυτότητας των Ευρωπαίων πολιτών. Η βάση αυτή, όπως αναδείχθηκε και στην παρούσα εργασία, φαίνεται να είναι η εκπαίδευση, αφού η τελευταία συνιστά την κινητήρια δύναμη της κοινωνίας, είτε πρόκειται για την αναπαραγωγή του υφιστάμενου κοινωνικοοικονομικού και πολιτικού συστήματος, είτε πρόκειται για την ανατροπή του και τη χάραξη νέας πορείας στην ιστορία.

Στην προσπάθεια αυτή συγκρότησης μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσω του δυναμικού μηχανισμού της εκπαίδευσης, η Ένωση έρχεται αντιμέτωπη με μια εντυπωσιακή ποικιλομορφία εκπαιδευτικών συστημάτων, τα οποία στηρίζονται σε μακροχρόνιες εθνικές παραδόσεις, στοιχείο που τα ισχυροποιεί και τα καθιστά κάθε άλλο παρά ευέλικτα σε προσπάθειες μετασχηματισμού τους, καθώς πολλές από τις ευρωπαϊκές χώρες εμφανίζονται πεπεισμένες για τη λειτουργικότητα του εκπαιδευτικού τους συστήματος, απορρίπτοντας ενδεχόμενα ριζικών μεταρρυθμίσεων.

Εντούτοις, οι εξελίξεις στον διεθνή χώρο της οικονομίας είναι, όπως περιγράφηκε σε προηγούμενο σημείο της παρούσας εργασίας, καθοριστικές και δε μπορεί παρά να έχουν σοβαρό αντίκτυπο και στην ευρωπαϊκή ήπειρο, αφού η τελευταία συνιστά αναπόσπαστο τμήμα του παγκοσμιοποιημένου πλανήτη. Έτσι, ήταν αδύνατο να αφήσουν ανεπηρέαστη την Ένωση, η οποία από πολύ νωρίς φάνηκε να δραστηριοποιείται για την εύρεση λύσης περί εξόδου από την κρίση, στρέφοντας το ενδιαφέρον στην επίτευξη της μεγαλύτερης δυνατής σύγκλισης μεταξύ εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας. Συνεπώς, η αναγνώριση κάθε μορφής επαγγελματικών προσόντων και η ολοένα πιο επιτακτική ανάγκη για ένα κοινό ευρωπαϊκό μηχανισμό «μετάφρασης» αυτών, τοποθετήθηκε στο επίκεντρο της κοινοτικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι δε διαφαίνεται πρόθεση για ομοιογενοποίηση της εκπαίδευσης, καθώς τα ευρωπαϊκά κράτη εξέφραζαν την πρόθεσή τους για διατήρηση των εθνικών εκπαιδευτικών ιδιαιτεροτήτων, το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) θεωρήθηκε ένας πολύ εύστοχος τρόπος, προκειμένου να επιτευχθεί η αναγκαία ισορροπία μεταξύ της επιτακτικής ανάγκης περί κοινής «ανάγνωσης» των προσόντων από τη μια, και της επιθυμίας περί διατήρησης των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης από την άλλη. Κατ' αυτόν τον τρόπο, επιχειρείται από την Ένωση η σύγκλιση των παραδοσιακά αντίρροπων δυνάμεων της εκπαίδευσης και της αγοράς εργασίας.

Κατ' επέκταση, το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) είναι στην πραγματικότητα ένας πίνακας ο οποίος χρησιμεύει στη «μετάφραση» των προσόντων, μέσω της ταξινόμησης των πτυχίων και των διπλωμάτων σε επίπεδα. Αναμφισβήτητα, αποτελεί μια νέα προσέγγιση στην ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα των επαγγελματικών προσόντων. Η εισαγωγή μιας κλίμακας επιπέδων αναφοράς, βασισμένα στα μαθησιακά αποτελέσματα, που καλύπτει όλες τις μορφές και όλο το εύρος των επιπέδων επαγγελματικών προσόντων δεν έχει επιχειρηθεί προηγουμένα. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να επισημανθεί ότι το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) δε συνιστά ένα μέσο τεκμηρίωσης των γνώσεων/ ικανοτήτων/ δεξιοτήτων, αλλά ένα εργαλείο ευκολότερης ερμηνείας αυτών, στο πλαίσιο της ποικιλομορφίας των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, και μακροπρόθεσμα ένα εργαλείο αναφοράς για όλα τα επαγγελματικά προσόντα που απονέμονται στην Ευρώπη.

Έτσι, παρόλο που επεί του παρόντος τα προσόντα που κατατάσσονται στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) –και στα περισσότερα ΕΘΠΕΠ, συμπεριλαμβανομένου και του Ελληνικού Πλαισίου (HQF)- έχουν ως βάση τους τίτλους εκπαίδευσης που ρυθμίζονται και απονέμονται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, τα τελευταία χρόνια, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εκφράσει αυξημένο ενδιαφέρον για την αναγνώριση των προσόντων που αποκτώνται εκτός του επισήμου συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης, επιδιώκοντας την επικύρωση και την ένταξή τους στα Εθνικά Πλαίσια Επαγγελματικών Προσόντων, με απώτερο στόχο την επίτευξη μεγαλύτερης ευελιξίας στην αγορά εργασίας. Πρόκειται για ένα τολμηρό εγχείρημα, το οποίο προκειμένου να εδραιωθεί και να αποπνεύσει εμπιστοσύνη, απαιτεί –μεταξύ άλλων- την εξασφάλιση της μέγιστης δυνατής διαφάνειας και ποιότητας, καθώς και τη συνεργασία όλων των αρμόδιων φορέων, τόσο από τον δημόσιο τομέα, όσο και από άλλους φορείς. Σ' αυτό το κλίμα, φαίνεται ότι η μελλοντική επιτυχία των ΕΘΠΕΠ θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από το εάν θα

καταφέρουν να συμπεριλάβουν προσόντα και εκτός των δημόσιων φορέων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Στον πυρήνα αυτών των πρωτοβουλιών βρίσκεται η συστηματική ενθάρρυνση της χρήσης των μαθησιακών αποτελεσμάτων για τον ορισμό και την περιγραφή των προσόντων. Αυτή η στροφή προς τη λογική των μαθησιακών αποτελεσμάτων δίνει έμφαση στο τι πρέπει να είναι ικανός να κάνει κάποιος μετά την ολοκλήρωση της μαθησιακής διαδικασίας, ανεξάρτητα από τη διαδρομή που ακολούθησε για να φτάσει στον επιδιωκόμενο στόχο. Έτσι, τα μαθησιακά αποτελέσματα μπορούν να θεωρηθούν ως μια «γλώσσα» που θα διευκολύνει την από κοινού αναγνώριση όλων των προσόντων, προωθώντας τη διαδικασία επικύρωσής τους, κάτι το οποίο είναι εξαιρετικά σημαντικό για τη σύνδεση ανάμεσα στην αγορά εργασίας από τη μια και τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης από την άλλη.

Ενισχύοντας και προωθώντας τις παραπάνω πρωτοβουλίες της ΕΕ, διαφαίνεται η προοπτική αξιοποίησης κάθε πιθανής μαθησιακής εμπειρίας, αφού η μη τυπική μάθηση και άτυπη μάθηση, περιλαμβάνει όλες τις πιθανές μορφές κατάρτισης, σεμιναριακής επιμόρφωσης ή αυτομόρφωσης, είτε πραγματοποιούνται σε ένα οργανωμένο εκπαιδευτικό περιβάλλον, είτε όχι. Παρότι, λοιπόν, μπορεί να πρόκειται για επιμορφώσεις που δεν υπάγονται στο τυπικό και διαβαθμισμένο σύστημα εκπαίδευσης, εντοπίζεται –σε ευρωπαϊκό τουλάχιστον επίπεδο- πολιτική βούληση για την επικύρωσή τους, αφού αναγνωρίζεται ότι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη επαγγελματική ζωή των ατόμων, ασχέτως από το γεγονός ότι μπορεί να προσφέρουν γνώσεις και εμπειρίες που κατά κανόνα βρίσκονται έξω από το «βεληνεκές» του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Τα πλεονεκτήματα από τη συγκεκριμένη θεώρηση περί αναγνώρισης της αξίας κάθε μορφής γνώσης, αναμένεται να ευνοήσουν εκατομμύρια εργαζόμενους και μη, που αδυνατούν να πιστοποιήσουν ορισμένα προσόντα, τα οποία, παρόλο που μπορεί να διαθέτουν μια άτυπη αναγνώριση στον συγκεκριμένο επαγγελματικό χώρο που αποκτήθηκαν, δε χαίρουν αναγνώρισης σε ευρύτερο επίπεδο, αφού δε μπορούν να πιστοποιηθούν και να αποτελέσουν ένα επίσημο και αναγνωρισμένο μαθησιακό αποτέλεσμα το οποίο να μπορεί να λειτουργήσει ως προσόν στην ευρύτερη αγορά εργασίας. Ως εκ τούτου, το άτομο, αν και μπορεί να κατέχει το πεδίο γνώσεων, ικανοτήτων ή δεξιοτήτων που απαιτείται για μια συγκεκριμένη θέση εργασίας, αδυνατεί να το αποδείξει, επειδή δε διαθέτει την ανάλογη δημόσια και κοινά αποδεκτή πιστοποίηση αυτού που ξέρει και μπορεί να κάνει καλά. Το ίδιο συμβαίνει με κάποιον που λόγω των προσωπικών ή επαγγελματικών του δραστηριοτήτων,

κατέχει εμπειρικά ένα φορτίο γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων, το οποίο απέκτησε μέσω της ατομικής ενασχόλησης με μια συγκεκριμένη ασχολία. Ούτε στην περίπτωση αυτή μπορεί να αξιοποιήσει τα συγκεκριμένα προσόντα, αφού δεν είναι σε θέση να τα αποδείξει και να τα αναγνωρίσει δημόσια και με έγκριτο τρόπο.

Εύλογα προκύπτει, λοιπόν, ότι η πιστοποίηση κάθε μορφής επαγγελματικών προσόντων, ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο αυτά αποκτήθηκαν, αποτελεί ένα σημαντικό κεφάλαιο στην επαγγελματική ζωή των εργαζομένων, αφού με τον τρόπο αυτό αναγνωρίζεται και αξιοποιείται ο παράγοντας «ανθρώπινο κεφάλαιο» (ως το σύνολο των ικανοτήτων και δεξιοτήτων που έχει αποκτήσει κάποιος μέσα από την εργασιακή και βιωματική του εμπειρία), δεδομένο που αναγνωρίζεται ότι αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες ενίσχυσης της παραγωγικότητας και της ανάπτυξης των οργανισμών, των επιχειρήσεων και των οικονομιών εν γένει. Λαμβάνοντας αυτό ως πρόταγμα, και παρακολουθώντας τη μέχρι τώρα πορεία των ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών, με κυρίαρχο το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF), και τις πρωτοβουλίες περί επικύρωσης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της Δια Βίου Μάθησης έχει διανύσει έναν ικανοποιητικό δρόμο, δημιουργώντας προοπτικές για περαιτέρω εξελίξεις στο εσωτερικό των κρατών- μελών στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Έτσι, έως το 2020 περίοδο θα πρέπει να καθορισθεί ένα στρατηγικό πλαίσιο που θα καλύπτει τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στο σύνολό τους, με την προοπτική οικοδόμησης μιας ολοκληρωμένης Δια Βίου Μάθησης, η οποία θα πρέπει να θεωρείται ως θεμελιώδης αρχή στην οποία θα βασίζεται ολόκληρο το πλαίσιο, καλύπτοντας κάθε είδους μάθηση - τυπική, μη τυπική και άτυπη - σε όλα τα επίπεδα: από την προσχολική και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και την εκπαίδευση των ενηλίκων. Πάντως, οι ενδείξεις επί του παρόντος είναι ενθαρρυντικές, αφού η δυναμική αυτή της ευρωπαϊκής ρητορικής στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής των κρατών διαφαίνεται ήδη στην προσπάθεια υλοποίησης από μέρους τους των ΕΘΠΕΠ.

---

9. Η Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στην Ελλάδα: Η κατάσταση των πραγμάτων

9.1 Εισαγωγή στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα: Βασικά χαρακτηριστικά του σύγχρονου ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος

Στην Ελλάδα η εκπαίδευση συνιστά συνταγματικά κατοχυρωμένη ευθύνη της Πολιτείας και παρέχεται δωρεάν σε όλα τα επίπεδα του συστήματος, από το νηπιαγωγείο ως το Πανεπιστήμιο. Υπάρχουν, όμως, και σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στον ιδιωτικό τομέα. Ωστόσο, μόνο τα κρατικά πανεπιστήμια και ιδρύματα παρέχουν τριτοβάθμια εκπαίδευση και πτυχία, αφού δεν υπάρχουν μη κρατικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης. Τα ιδιωτικά σχολεία αναγνωρίζονται ως ισότιμα των αντίστοιχων δημοσίων, τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού κι Αθλητισμού και είναι πλήρως αυτοχρηματοδοτούμενα. Η γλώσσα που χρησιμοποιείται σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι η ελληνική. Ειδικά για τα μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης λειτουργούν μειονοτικά σχολεία, στα οποία η διδασκαλία των μαθημάτων γίνεται στην τουρκική και παράλληλα στην ελληνική γλώσσα.

Έν κατακλείδι, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι πολύ συγκεντρωτικό τόσο όσον αφορά την οργάνωση και διοίκηση, όσο και ως προς το περιεχόμενο των σπουδών. Υπάρχει για παράδειγμα ένα εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα, ενιαία ωρολόγια προγράμματα και εγκεκριμένα βιβλία, που είναι υποχρεωτικά και για τα ιδιωτικά σχολεία.

Το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα περιλαμβάνει 3 βαθμίδες:

- ✓ **Την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση**, η οποία συναποτελείται από την υποχρεωτική μονοετή φοίτηση στο Νηπιαγωγείο και την επίσης υποχρεωτική εξαετή φοίτηση στο Δημοτικό Σχολείο.
- ✓ **Τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση**, που περιλαμβάνει δύο κύκλους, εκ των οποίων ο πρώτος είναι υποχρεωτικός και αντιστοιχεί στο Γυμνάσιο τριετούς

φοίτησης, ενώ ο δεύτερος είναι προαιρετικός και αντιστοιχεί στο Λύκειο (Γενικό και Επαγγελματικό) επίσης τριετούς φοίτησης για τα Ημερήσια Λύκεια και τετραετούς για τα Εσπερινά, ή τις Επαγγελματικές Σχολές διάρκειας 2 ετών. Η φοίτηση στο Γυμνάσιο μαζί με την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση αποτελούν τη δεκάχρονη υποχρεωτική Εκπαίδευση στην Ελλάδα που εκτείνεται από ηλικία 5 έως 15 ετών. Τιμωρείται σύμφωνα με τον Ποινικό κώδικα, όποιος, μολονότι έχει την επιμέλεια ανήλικου μαθητή, παραλείπει την εγγραφή ή την εποπτεία του σ' ότι αφορά στη φοίτησή του.

- ✓ **Την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση**, η οποία περιλαμβάνει τον Πανεπιστημιακό Τομέα (Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία, Σχολή Καλών Τεχνών) και τον Τεχνολογικό Τομέα (Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης).

Στην τυπική εκπαίδευση εντάσσεται και η γενική τυπική εκπαίδευση ενηλίκων όπως είναι τα Σχολεία Δεύτερης ευκαιρίας (ΣΔΕ), τα οποία οδηγούν σε απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμένων σε εθνικό επίπεδο και παρέχουν στον κάτοχό τους τη δυνατότητα να συνεχίσει τις σπουδές του εντός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος. Η μη τυπική εκπαίδευση, σύμφωνα με το Νόμο 3879/2010, παρέχεται σε οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, και μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμένων σε εθνικό επίπεδο. Περιλαμβάνει την αρχική επαγγελματική κατάρτιση, τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και τη Γενική Εκπαίδευση Ενηλίκων. Παρέχεται, μεταξύ άλλων, στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ), στα Κέντρα Μεταλλουργικής Εκπαίδευσης (ΚΕΜΕ), στα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) (Ζαχείλας, 2010).

9.1.1 Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση: Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) και Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.)⁸⁹

Η εγγραφή στην Α΄ τάξη των Επαγγελματικών Λυκείων γίνεται χωρίς εξετάσεις με το Απολυτήριο Γυμνασίου. Στην Α΄ τάξη όλων των Επαγγελματικών Λυκείων διδάσκονται τα μαθήματα και των τριών κύκλων. Αντίθετα για την εγγραφή

---

⁸⁹ Αναλυτικότερα βλ. Ζαχείλας, 2010.

στη Β΄ και Γ΄ τάξη, όπου περιλαμβάνονται εκτός από τα μαθήματα γενικής παιδείας κοινά για όλους τους μαθητές, μαθήματα επαγγελματικών τομέων και ειδικοτήτων αντίστοιχα, ο κάθε μαθητής επιλέγει σχολείο με βάση τις προτιμήσεις του, δεδομένου ότι όλοι οι τομείς κι όλες οι ειδικότητες που προβλέπονται από το νόμο δεν διδάσκονται σ' όλες τις σχολικές μονάδες.

Στις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.) η φοίτηση διαρκεί δύο χρόνια (ηλικίες 16-18). Δεν υπάρχει οριοθέτηση περιοχής, δεδομένου ότι η λειτουργία των Ειδικοτήτων εξαρτάται από τις προτιμήσεις των μαθητών και τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες και ανάγκες κάθε περιοχής. Στην Α΄ τάξη των ΕΠΑ.Σ. εγγράφονται χωρίς εξετάσεις οι μαθητές που προάγονται στη Β΄ τάξη των Επαγγελματικών ή Γενικών Λυκείων. Στη Β΄ τάξη εγγράφονται οι προαγόμενοι στη Β΄ τάξη των ΕΠΑ.Σ., καθώς και οι κάτοχοι πτυχίου Α΄ Κύκλου Σπουδών ΤΕΕ στην ίδια ή σε συναφή ειδικότητα (Ν.3748/2009). Οι ΕΠΑ.Σ δίνουν τη δυνατότητα σ' όσους επιθυμούν να ακολουθήσουν, εντός του εκπαιδευτικού συστήματος και στο πλαίσιο της δωδεκάχρονης εκπαίδευσης, ανάλογες –συχνά όμως όχι ίδιες- ειδικότητες με εκείνες που προσφέρουν τα ΕΠΑ.Λ, καθώς και ειδικότητες που δεν απαιτούν θεωρητική υποστήριξη, αλλά επικεντρώνονται κυρίως στην πρακτική εξάσκηση, ώστε οι απόφοιτοί τους να εντάσσονται άμεσα στην αγορά εργασίας ως ειδικευμένοι τεχνίτες.

Ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) λειτουργεί τις ΕΠΑ.Σ Μαθητείας που ανήκουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κι επικεντρώνονται σε ειδικότητες με ζήτηση στην αγορά εργασίας. Απευθύνονται σε άτομα 16-23 ετών που διαθέτουν τουλάχιστον ενδεικτικό Α΄ Τάξης Γενικού ή Επαγγελματικού Λυκείου. Στις ΕΠΑ.Σ Μαθητείας του ΟΑΕΔ η εκπαίδευση συνοδεύεται από παράλληλη πρακτική άσκηση σε Ιδιωτικές και Δημόσιες επιχειρήσεις. Η εκπαίδευση διαρκεί 2 χρόνια (4 εξάμηνα) όπου η θεωρητική εκπαίδευση στην Εκπαιδευτική Μονάδα συμπληρώνεται με 4 ή 5 ημέρες την εβδομάδα πρακτική άσκηση. Στην Ελλάδα η μαθητεία ορίζεται ως εναλλακτικός τύπος κατάρτισης σε σχολείο ή στον εργασιακό χώρο. Ο μαθητευόμενος συνδέεται μέσω συμβολαίου με τον εργοδότη και πληρώνεται με μισθό. Ο εργοδότης αναλαμβάνει την ευθύνη να παράσχει στο μαθητευόμενο κατάρτιση η οποία οδηγεί σε συγκεκριμένο επάγγελμα.

Στους αποφοίτους των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.) χορηγείται τίτλος σπουδών ισότιμος με τον τίτλο των Γενικών Λυκείων. Στο απολυτήριο που εκδίδεται από τη σχολική μονάδα, απ' όπου αποφοίτησε ο μαθητής και δεν αλλάζει, αναγράφεται, εκτός από το βαθμό, ο τομέας, η ειδικότητα και οι βαθμοί ετήσιας

επίδοσης των μαθημάτων της τελευταίας τάξης. Στους αποφοίτους των Επαγγελματικών Σχολών (ΕΠΑ.Σ.) χορηγείται πτυχίο, στο οποίο αναγράφεται εκτός από το βαθμό και η ειδικότητα που παρακολούθησε ο μαθητής.

9.1.2 Μεταδευτεροβάθμια μη Ανώτατη Εκπαίδευση: Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (IEK)

Στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (IEK) μπορούν να φοιτήσουν ενήλικες, με ελάχιστο πιστοποιημένο τίτλο σπουδών το Απολυτήριο Γυμνασίου. Οι κύριοι φορείς παροχής αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) υπό την εποπτεία της ΓΓΔΒΜ.

Η επιλογή στα Δημόσια ΙΕΚ γίνεται με το σύστημα των μορίων, βάσει κριτηρίων, που συνιστούν ο βαθμός τίτλου σπουδών, η ηλικία, η ιδιότητα του πολύτεκνου γονέα, η προϋπηρεσία ή άλλα κοινωνικά κριτήρια. Κάθε Ινστιτούτο διαθέτει έναν ή περισσότερους τομείς ενώ κάθε τομέας προσφέρει ορισμένο αριθμό ειδικοτήτων.

9.2 Η θέση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στην Ελλάδα⁹⁰

Η ελληνική εκπαίδευση χαρακτηριζόταν ανέκαθεν από εντονότατη ζήτηση για γενική εκπαίδευση και κατ' επέκταση για πανεπιστημιακές ανώτατες σπουδές. Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση παραδοσιακά είχε μικρή απήχηση, κατάσταση που εξακολουθεί να παρατηρείται μέχρι σήμερα, με ελαφρώς χαλαρότερες ίσως τάσεις, αφού τα τελευταία χρόνια έχει υπάρξει αυξημένη προσπάθεια για την ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Παρόλα αυτά, η επαγγελματική εκπαίδευση εξακολουθεί να θεωρείται από τους νέους διέξοδος ανάγκης, παρά τις προσπάθειες της πολιτείας να την αναδείξει σε εναλλακτική λύση, ισότιμη προς τη γενική εκπαίδευση και παρά την ύπαρξη ερευνητικών στοιχείων που εμφανίζουν τους αποφοίτους της να συναντούν

---

⁹⁰ Όλο το άρθρο διαθέσιμο στο: <http://www.esos.gr/arthra/35465/ethniko-plaisio-prosonton-tha-oloklirothei-2017>

μικρότερες δυσκολίες στην εύρεση απασχόλησης συγκριτικά με τους απόφοιτους της γενικής εκπαίδευσης.

Συνεπώς, σε εθνικό επίπεδο έχουν εφαρμοστεί δράσεις που στοχεύουν στην αύξηση των ποσοστών συμμετοχής στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και στην αναβάθμιση των προσόντων. Ωστόσο, αν κι έχει σημειωθεί βελτίωση, υπάρχουν ακόμα σοβαρά θέματα προς επίλυση, αφού η αδυναμία του εθνικού συστήματος της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, να αποτελέσει ισχυρό πυλώνα του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας, καθιστά αδύνατη τη μείωση της υψηλής ανεργίας, ειδικότερα για τα άτομα με μεσαίες και χαμηλές δεξιότητες. Για τον λόγο αυτό είναι απαραίτητη μια ανεπτυγμένη και στοχευμένη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, η οποία να ανταποκρίνεται στις ποικίλες ανάγκες των κλάδων της ελληνικής οικονομίας, καθώς, σύμφωνα με ενδιαφέροντα στοιχεία, που έχει παρουσιάσει το Cedefop,⁹¹ λιγότεροι από έναν στους πέντε νέους στην χώρα μας επιλέγουν σήμερα την οδό της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης κατά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση τους, εν αντιθέσει με περισσότερους από έναν στους τρεις στην Ε.Ε., επιδεινώνοντας, έτσι, την αδυναμία πλήρωσης των αναγκών της εθνικής αγοράς εργασίας.

Βασική πτυχή του προβλήματος είναι το φαινόμενο της τοποθέτησης νέων ατόμων με υψηλές δεξιότητες σε θέσεις εργασίας που απαιτούν χαμηλότερα προσόντα, το λεγόμενο «*overqualification*». Αυτό συμβαίνει κυρίως λόγω της αυξανόμενης προσφοράς προσόντων των νεοεισερχόμενων αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ελληνική αγορά εργασίας σε συνδυασμό με την ελλιπή επένδυση σε καινοτόμους τομείς της οικονομίας. Το πρόβλημα αυτό επηρεάζει σήμερα περίπου τρεις στους δέκα νέους εργαζόμενους και σημείωσε αισθητή αύξηση κατά τα χρόνια της οικονομικής κρίσης. Ειδικότερα, εάν συνεχιστεί αυτή η τάση και ταυτοχρόνως δεν επενδύσουμε σε μια οικονομία, η οποία θα επενδύει σε κλάδους υψηλής παραγωγικότητας, οι προβλέψεις δείχνουν ότι ενδέχεται να αντιμετωπίσουμε διαχρονικά προβλήματα απορρόφησης αυτών των υψηλά καταρτισμένων νέων στην αγορά εργασίας.

Μία άλλη πτυχή του προβλήματος είναι το αποκαλούμενο «*skillmismatch*». Δηλαδή, παρά την ύπαρξη άνω του 1,3 εκατομμυρίων ανέργων στην Ελλάδα, ακόμα και το έτος 2013 περίπου ο ένας στους πέντε Έλληνες εργοδότες ισχυρίστηκε ότι

---

⁹¹ Αναλυτικότερα βλ. το σχετικό άρθρο διαθέσιμο στο:

<http://www.esos.gr/arthra/35465/ethniko-plaisio-prosonton-tha-oloklirothei-2017>

δυσκολεύεται να εντοπίσει εργατικό δυναμικό με τις σωστές δεξιότητες. Οι έρευνες υποδηλώνουν ότι μέρος των δυσκολιών αυτών προκύπτει επειδή οι επιχειρήσεις αναζητούν ένα μείγμα άριστων τεχνικών δεξιοτήτων, αλλά ταυτοχρόνως αυτές οι τεχνικές δεξιότητες πρέπει να συνδυάζονται και με τις λεγόμενες οριζόντιες δεξιότητες. Δηλαδή, την ικανότητα ομαδικής εργασίας, την προσαρμοστικότητα σε νέες τεχνολογίες και στις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς, την αυτονομία, τη χρήση νέων τεχνολογιών και καινοτομίας. Στην Ελλάδα, όμως, με τη δεδομένη σύσταση του ενεργού εργατικού δυναμικού σήμερα και του υψηλού αριθμού των ανέργων να είναι μακροχρόνια άνεργοι, η πιθανότητα εύρεσης κατάλληλου προσωπικού για τις επιχειρήσεις, καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερής. Ως γνωστόν, οι μακροχρόνια άνεργοι υποφέρουν από μια σημαντική απαξίωση των δεξιοτήτων τους και από μια γενικευμένη αποθάρρυνση και απομάκρυνση, όχι μόνο από την αγορά εργασίας, αλλά γενικότερα από τα οικονομικά και κοινωνικά δρώμενα.

Η Ελλάδα καλείται σήμερα να αντιμετωπίσει βαθιές διαχρονικές παθογένειες στην αγορά εργασίας και καλείται να τις αντιμετωπίσει ταχύτατα. Επικρατέστερη αυτών είναι, όπως μόλις αναδείχθηκε, η αδυναμία σύνδεσης των παρεχόμενων δεξιοτήτων με τις παρούσες, αλλά και τις μελλοντικές ανάγκες της αγοράς εργασίας. Για τον λόγο αυτό, είναι απαραίτητο να γίνουν σταθερά βήματα προς την ανάπτυξη εργαλείων διάγνωσης και κατανόησης των αναγκών της αγοράς εργασίας, ενώ παράλληλα η ανάγκη για παροχή υψηλής ποιότητας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την ελκυστικότητα και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, και κατ' επέκταση για την κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας και την ενίσχυση των ποσοστών απασχόλησης. Επίσης, σημαντική είναι και η ισχυροποίηση των θεσμών και των μηχανισμών εκείνων που δύναται να συντελέσουν στην αποτελεσματικότερη επικοινωνία μεταξύ των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και των λοιπών δυνάμεων της οικονομίας και της κοινωνίας.

Όλες αυτές οι αλλαγές «επιβάλλεται» να υλοποιηθούν, αφού –μεταξύ άλλων- προωθούνται έντονα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, γεγονός που τις καθιστά πρωταρχικό μέλημα των κρατών. Η χώρα μας καλείται, συνεπώς, και στη βάση των εθνικών προτεραιοτήτων, να λάβει μέτρα σε εθνικό επίπεδο για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από πλευράς ΕΕ και για τη συμβολή στην επίτευξη των σχετικών ευρωπαϊκών κριτηρίων αξιολόγησης. Προτείνεται, επίσης, κατά τη χάραξη εθνικών πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης να αντληθεί έμπνευση από την αμοιβαία αξιοποίηση διδαγμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Κυρίαρχο στοιχείο των αλλαγών που προτείνονται είναι η μετατόπιση του κέντρου βάρους από τις εισροές, που έχουν να κάνουν με τους φορείς, τα προγράμματα σπουδών και τις ακολουθούμενες μεθόδους, στις εκροές, τα αποτελέσματα δηλαδή της μαθησιακής διαδικασίας. Αυτή η στροφή φέρνει περισσότερο κοντά, δημιουργώντας στην πραγματικότητα γέφυρες συνεργασίας, τον κόσμο της εκπαίδευσης και κατάρτισης με τον κόσμο της αγοράς εργασίας. Τα ευρωπαϊκά εργαλεία και ειδικά η θέσπιση εθνικών πλαισίων προσόντων κατ' αντιστοιχία του Ευρωπαϊκού είναι η μέθοδος που θεωρείται ότι θα οδηγήσει τις χώρες περισσότερο αποτελεσματικά στην κατεύθυνση υλοποίησης των στόχων.

Συνοψίζοντας, θα μπορούσε να ειπωθεί ότιτο υψηλό ποσοστό ανεργίας, αλλά και η ταυτότητα των ανέργων, υποδηλώνουν την άμεση κι επιτακτική ανάγκη ενίσχυσης της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης του ενεργού πληθυσμού, αλλά και ανάπτυξης μιας εθνικής πολιτικής για την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση στην Ελλάδα, αφού εντοπίζεται μεγάλο χάσμα μεταξύ αυτής και των απαιτήσεων του κόσμου της αγοράς εργασίας. Ως εκ τούτου, παρότι η εκπαίδευση δεν θα πρέπει να σχεδιάζεται και να προσφέρεται αποκλειστικά με γνώμονα τη ζήτηση από την αγορά εργασίας είναι αυτονόητο ότι η σημερινή πραγματικότητα επιβάλλει τη συνεργασία, η οποία, όπως όλα δείχνουν, έχει μακρύ δρόμο να διανύσει.

---

10. Η Δια Βίου Μάθηση στην Ελλάδα

Οι αλλαγές που προωθούνται τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα και σχετίζονται με τη Δια Βίου Μάθηση έχουν αναμφίβολα αναφορές στα Ευρωπαϊκά Προγράμματα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010 και 2020». Η Ελλάδα έχει χαράξει πολιτικές, προσανατολισμένες σ' αυτές της ΕΕ στους τομείς της αρχικής εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της δια βίου εκπαίδευσης. Σ' αυτό το πλαίσιο το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μετονομάστηκε το 2009 σε Υπουργείο Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων,⁹² ενώ στις αρμοδιότητες του περιήλθαν, εκτός από τα θέματα παιδείας, τα θέματα που αφορούν στην έρευνα, στη δια βίου μάθηση, στην επαγγελματική κατάρτιση και στη σύνδεση αυτών με την αγορά εργασίας (Π.Δ.189/2009).

Με νέο θεσμικό πλαίσιο το οποίο προσπαθεί να αποτυπώσει με σαφήνεια τα χαρακτηριστικά της σύγχρονης Δια Βίου Μάθησης, ώστε αυτή να είναι αναπτυξιακή, ανθρωποκεντρική και κοινωνικά δίκαιη αναβαθμίστηκε η λειτουργία υπαρχόντων θεσμών εκπαίδευσης ενηλίκων και τεχνικο-επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ενώ παράλληλα διακηρύχτηκε η πρόθεση διασφάλισης της ποιότητας όλων των δομών όπως π.χ. η δυνατότητα διασύνδεσης και συνεργασίας. Καινοτόμο στοιχείο του νέου θεσμικού πλαισίου ήταν η πρόθεση δημιουργίας διαδικασιών πιστοποίησης προσανατολισμένων στα μαθησιακά αποτελέσματα.

Όπως ρητά ορίζεται με το άρθρο 1, παρ.1, σκοπός του νόμου είναι η ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης, μέσω της αναγνώρισης εναλλακτικών εκπαιδευτικών διαδρομών, της δικτύωσης των φορέων Δια βίου Μάθησης και της διασφάλισης της διαφάνειας και της ποιότητας, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η διασύνδεση της Δια βίου Μάθησης με την απασχόληση, η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας των ατόμων και γενικότερα η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Ειδικότερα, μεταξύ των στόχων που θέτει ο συγκεκριμένος νόμος είναι η θεσμοθέτηση προτύπων και μέσων για την ανάπτυξη και την ποιοτική αναβάθμιση της Δια βίου Μάθησης (αρ. 1, παρ. 3).

---

⁹²Η μετονομασία αυτή είχε διάρκεια μόνο 2,5 ετών, επειδή η Κυβέρνηση που σχηματίστηκε τον Ιούνιο του 2012 το μετονόμασε σε Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού.

10.1 Οι συνιστώσες και οι φορείς της Δια Βίου Μάθησης

Το σύστημα Δια βίου Μάθησης περιλαμβάνει, ως υποσυστήματα, τη μη τυπική εκπαίδευση (όπως ορίζεται από το άρθρο 2, παρ. 4, του ν.3879/2010), δηλαδή:τη γενική εκπαίδευση ενηλίκων,την αρχική επαγγελματική κατάρτιση και τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και τη συμβουλευτική και τον επαγγελματικό προσανατολισμό.Στο πλαίσιο των υποσυστημάτων αυτών, κάθε εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία και η παροχή συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού, βασίζονται σε τρεις συνιστώσες: στις εισροές, στις διαδικασίες και στις εκροές. Θεμελιώδες για την αποτελεσματική συλλειτουργία των συνιστωσών αυτών είναι η ανατροφοδότηση και η διαρκής βελτίωση, η οποία εξασφαλίζει την αειφορία του συστήματος και διαμορφώνεται βάσει του πλαισίου διασφάλισης της ποιότητας στη Δια Βίου Μάθηση - του πλαισίου π³- που περιγράφεται παρακάτω.

Με βάση τα οριζόμενα στο άρθρο 3 του ν. 3879/2010 και στην υποπαράγραφο Θ.3 του άρθρου 1 του ν. 4093/2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 - Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016» και με βάση τις ισχύουσες συγχωνεύσεις φορέων και οργανισμών αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας, η Δια Βίου Μάθηση διοικείται και παρέχεται από τους ακόλουθους φορείς:

A) Φορείς Διοίκησης της Δια Βίου Μάθησης

- ✓ Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης.
- ✓ Υπηρεσιακές μονάδες των Περιφερειών, που ασκούν αρμοδιότητες σε θέματα Δια Βίου Μάθησης.
- ✓ Υπηρεσιακές μονάδες των Δήμων, που ασκούν αρμοδιότητες σε θέματα Δια Βίου Μάθησης & Ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού.
- ✓ Το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Κ.Δ.Δ.Α.).

B) Φορείς παροχής υπηρεσιών Δια Βίου Μάθησης

- ✓ Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.).

- ✓ Τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης επιπέδου 2.
- ✓ Τα Κολλέγια και τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης επιπέδου 1.
- ✓ Οι λοιπές δημόσιες και ιδιωτικές σχολές επαγγελματικής κατάρτισης.
- ✓ Το Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ.).
- ✓ Οι φορείς παροχής υπηρεσιών γενικής (τυπικής και μη τυπικής) εκπαίδευσης ενηλίκων, στους οποίους περιλαμβάνονται κοινωνικοί, θρησκευτικοί και πολιτιστικοί φορείς, καθώς και δομές παροχής υπηρεσιών γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων, όπως τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (Σ.Δ.Ε.) και οι Σχολές Γονέων.
- ✓ Οι φορείς παροχής υπηρεσιών συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού και Τα Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση (Κ.Π.Α.) κατά το μέρος που παρέχουν υπηρεσίες δια βίου συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού.
- ✓ Οι φορείς του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα που παρέχουν μη τυπική εκπαίδευση στο ανθρώπινο δυναμικό του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως είναι το Ε.Κ.Δ.Δ.Α., καθώς και οι φορείς που συνιστώνται από τις επαγγελματικές ενώσεις και τα επιμελητήρια και παρέχουν μη τυπική εκπαίδευση στα μέλη τους.
- ✓ Οι φορείς παροχής υπηρεσιών Δια βίου Μάθησης, τους οποίους συνιστούν οι τριτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις εργαζομένων και εργοδοτών, που συνυπογράφουν την εθνική συλλογική σύμβαση εργασίας.
- ✓ Οι φορείς άτυπης μάθησης, δηλαδή οι φορείς κάθε μορφής που λειτουργούν σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο και παρέχουν υπηρεσίες Δια βίου Μάθησης, εφόσον αναγνωρίζονται ως φορείς άτυπης μάθησης των πολιτών και εγγράφονται στο σχετικό μητρώο που τηρεί η Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης.
- ✓ Στο Εθνικό Δίκτυο Δια Βίου Μάθησης ανήκουν, επίσης, οι φορείς και οι δομές του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος κατά το μέρος που παρέχουν υπηρεσίες ή εφαρμόζουν προγράμματα Δια βίου Μάθησης, όπως είναι τα Ιδρύματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης και τα Ινστιτούτα Δια Βίου Εκπαίδευσης των ιδρυμάτων αυτών, τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, καθώς και οι φορείς που οργανώνουν και υλοποιούν προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης, τα οποία χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους, ως προς τη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού πλαισίου των προγραμμάτων αυτών.

10.2 Η εφαρμογή των ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών στην Ελλάδα

Η Ελλάδα συμμετείχε ενεργά στις ευρωπαϊκές διεργασίες για την ανάπτυξη των κοινών εργαλείων και αρχών. Συμμετείχε στην Ομάδα εργασίας για την προετοιμασία του EQF (2005-2006) και του ECVET (2002-2007) ενώ είχε πολύ σημαντική επιτυχία στη διαδικασία προώθησης του Ευρωδιαβατηρίου (Europass) (Ζαχείλας, 2010).

10.2.1 Το Ευρωδιαβατήριο (Europass)

Το Εθνικό Κέντρο Europass λειτουργεί στην Ελλάδα από την 1η Μαΐου 2005 αρχικά στον ΟΕΕΚ ενώ σήμερα εκπροσωπείται από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.). Όπως είχε δηλώσει και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εγκαινιάζοντας το Εθνικό Κέντρο Ευρωδιαβατηρίου στις 24/11/2005, στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, «το Ευρωδιαβατήριο θα αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο για τους νέους της Ευρώπης που θέλουν να ασκήσουν ελεύθερα τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες σε οποιαδήποτε χώρα της ΕΕ», ενώ τόνισε «ότι το Ευρωδιαβατήριο θα βοηθήσει τους Έλληνες πολίτες στην αξιοποίηση ευκαιριών στον ευρωπαϊκό χώρο» Η συνέχεια ήταν ενθαρρυντική διότι το Europass έγινε γρήγορα γνωστό και απέκτησε σταθερά ανοδική πορεία γεγονός που αποδεικνύεται και από τα στατιστικά στοιχεία Ιουνίου 2012. (Ζαχείλας, 2010: 136).

10.2.2 Το Εθνικό Πλαίσιο Διασφάλισης της Ποιότητας (π3)

Η στρατηγική για τη Δια βίου Μάθηση, βάσει της οποίας προωθούνται οι μεταρρυθμίσεις σε αυτόν τον τομέα, στόχο έχει την ανάπτυξη της Δια βίου Μάθησης στην Ελλάδα τόσο με όρους ποσοτικούς όσο και ποιοτικούς. Η βελτίωση της ποιότητας και η διασφάλισή της έχει καταστεί βασικός πυλώνας της στρατηγικής για τη Δια βίου Μάθηση, όπως αντικατοπτρίζεται και στις διατάξεις του ν. 3879/2010.

Ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ) έχει οριστεί ως το Εθνικό Σημείο Αναφοράς

(NationalReferencePoint) για την Ελλάδα για το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EQAVET). Οι δράσεις του εστιάστηκαν στη συνδιαμόρφωση της αρχικής έκδοσης του Εθνικού Πλαισίου Διασφάλισης Ποιότητας στη δια βίου μάθηση (π3) και στην ανάπτυξη δεικτών για τον τομέα της Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης, τη συμμετοχή σε Ευρωπαϊκές συναντήσεις και τη διοργάνωση εκδηλώσεων προβολής και ενημέρωσης.

Αφορμή για την πιλοτική εφαρμογή του Εθνικού πλαισίου για τη διασφάλιση της ποιότητας (π3)⁹³ αποτέλεσε η ανάγκη να αρχίσει να καλλιεργείται στους φορείς διοίκησης και παροχής υπηρεσιών Δια βίου Μάθησης μια κουλτούρα μέτρησης, ανάλυσης και βελτίωσης, η οποία είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί η ποιότητα, πάντα και παντού. Η πιλοτική εφαρμογή του π3 στο επιτελικό επίπεδο των φορέων διοίκησης της Δια βίου Μάθησης, λόγω σημαντικών αλλαγών και καθυστερήσεων που προήλθαν από τη συγχώνευση των φορέων διοίκησης της Δια βίου Μάθησης (ΕΟΠΠ, ΕΚΕΠΙΣ, ΕΚΕΠ) δεν πραγματοποιήθηκε στα προκαθορισμένα χρονικά όρια. Γενικότερα, πολύ λίγα πράγματα έχουν γίνει στο θέμα της ποιότητας στη χώρα μας (Ζαχείλας, 2010).

10.2.3 Το ECVET

Η δημιουργία και η εφαρμογή του ECVET στην ελληνική πραγματικότητα, αποτελεί ένα υψηλής στρατηγικής αξίας ζήτημα. Είναι σαφές ότι το ECVET δεν αποτελεί ένα αυτόνομο ή αυθύπαρκτο εργαλείο εκπαιδευτικής πολιτικής το οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί μονομερώς για την προσαρμογή των εθνικών συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Αντίθετα, το εν λόγω εργαλείο, εντάσσεται σε μια δομημένη ενότητα πολιτικών και πρακτικών οι οποίες εφαρμόζονται προκειμένου να ενισχύσουν τη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου δράσης στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Στην περίπτωση της Ελλάδας ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π είναι ο βασικός θεσμικός κορμός του οποίου βασική αποστολή αποτελεί η εφαρμογή του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων. Στο πλαίσιο της θεσμικής του λειτουργίας ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π, σε συνεργασία με όλους τους κοινωνικούς εταίρους, τόσο σε εθνικό όσο και περιφερειακό επίπεδο εμπλέκεται σε μία ή περισσότερες από τις λειτουργίες οι οποίες σχετίζονται με την εφαρμογή του ECVET. Ειδικότερα όμως η θεσμική

⁹³ Αναλυτικότερα βλ. <http://www.gsae.edu.gr/en/feasts/435--1-7-2011>

εμπλοκή του εστιάζει: στην εκπόνηση προτύπων και μέσων για την αναγνώριση και πιστοποίηση προσόντων ανεξάρτητα της ακολουθούμενης μαθησιακής διαδρομής που έχει προηγηθεί στην εισήγηση για τη διαμόρφωση του σχετικού κανονιστικού πλαισίου υλοποίησης και εφαρμογής στην εκπόνηση ενός ενιαίου συστήματος πιστοποίησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων στη βάση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων. Ταυτόχρονα, είναι ευνόητο πως στην ελληνική περίπτωση, η εφαρμογή του ECVET δεν μπορεί να ιδωθεί ούτε αποσπασματικά, ούτε αδόμητα και ασυνάρτητα από τις ευρύτερες θεσμικές προσαρμογές. Με άλλα λόγια, η ανάπτυξη του Ελληνικού Εθνικού Πλαισίου Προσόντων (N.Q.F) αποτελεί το κρίσιμο εκείνο σημείο το οποίο θα συντελέσει στην προώθηση του ECVET στο πεδίο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και θα καθορίσει το μέλλον της επωφελούς και αποτελεσματικής εφαρμογής του.

---

11. Το Ελληνικό Πλαίσιο Προσόντων (HQF)

11.1 Η πορεία δημιουργίας του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF)

Ο στόχος του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF)⁹⁴ είναι να δημιουργηθεί ένα σύστημα ταξινόμησης των προσόντων που προέρχονται από την τυπική, μη τυπική και άτυπη μάθηση στην Ελλάδα. Αυτό, ωστόσο, θα γίνει σταδιακά. Ο πρωταρχικός στόχος είναι η κατηγοριοποίηση των προσόντων του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας. Σε μεταγενέστερο στάδιο αναμένεται να επιτευχθεί η ταξινόμηση των προσόντων που αποκτώνται μέσω της άτυπης μάθησης.

Ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ) είναι υπεύθυνος για την ανάπτυξη του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων και για την αντιστοίχισή του με το Ευρωπαϊκό, υπό την επίβλεψη και τον συντονισμό του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, και πιο συγκεκριμένα της Διεύθυνσης Ευρωπαϊκής Ένωσης της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου, που συντονίζει τα μέρη που εμπλέκονται στην όλη διαδικασία, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3879/2010 «Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και άλλες διατάξεις»⁹⁵ (GreeceEQFReferencingReport, 2014: 40).

---

⁹⁴ Όλες οι πληροφορίες για τη δημιουργία του HQF προέρχονται από την επίσημη έκθεση αντιστοίχισης του ΕΟΠΠΕΠ, Ιανουάριος, 2014 (GreeceEQFReferencingReport, 2014). Διαθέσιμη στο: http://www.swfm-qf.eu/main/wp-content/uploads/GREECE-REFERENCING-REPORT_January-2014.pdf

⁹⁵ Το έργο ονομάζεται "Ανάπτυξη του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων" και εμπίπτει στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού», που συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΚΤ) και από Εθνικούς Πόρους. Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης είναι η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (GreeceEQFReferencingReport, 2014: 5).

Σημείο εκκίνησης για τη δημιουργία του HQF υπήρξε η σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, στις 23 Απριλίου 2008. Η πρώτη συντονισμένη προσπάθεια για την ανάπτυξη του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων έγινε με την ίδρυση της Εθνικής Επιτροπής Δια Βίου Μάθησης τον Ιούνιο του 2008, η οποία συστάθηκε εκ νέου το Μάιο του 2009, όπως περιγράφεται και παρακάτω, στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας της Γενικής Γραμματείας Δια Βίου Μάθησης του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Το HQF έχει υποστεί μια κάπως μακρά διαδικασία ανάπτυξης, αποτελούμενη από τρεις διαδοχικές φάσεις (GreeceEQFReferencingReport, 2014: 4-5).

1η Φάση (2009-2010): Σχεδιασμός, δημόσια διαβούλευση και νομική κατοχύρωση. Το σημαντικότερο βήμα κατά την πρώτη φάση υλοποίησης του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF) ήταν ότι ετέθη η νομική βάση για την ανάπτυξή του, με τον νόμο 3879/2010 για την «Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης».⁹⁶

Επίσης, ιδρύθηκε η Εθνική Επιτροπή Δια Βίου Μάθησης, έλαβαν χώρα εργασίες σχετικά με τις βασικές αρχές (“basic principles”), τα προτεινόμενα επίπεδα (“suggested levels”) και τις γενικές περιγραφές των επιπέδων (“general descriptors”), διεξήχθη μια εξάμηνη δημόσια διαβούλευση (Μάρτιος 2010- Σεπτέμβριος 2010)

---

⁹⁶ Ο υπ’ αριθ. 3879/2010 νόμος εκθέτει μια σειρά από κριτήρια για το σχεδιασμό του HQF και διασαφηνίζει (άρθρο 2) ορισμένους βασικούς όρους του HQF, μεταξύ των οποίων: «Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων»: Το πλαίσιο κατάταξης προσόντων με τη μορφή μαθησιακών αποτελεσμάτων, σύμφωνα με ένα σύνολο κριτηρίων επίτευξης επιπέδων μάθησης. Στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων τα μαθησιακά αποτελέσματα κατηγοριοποιούνται σε γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, χωρίς να διασπάται ο ενιαίος χαρακτήρας της μάθησης. «Προσόν»: Το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας αξιολόγησης και επικύρωσης, ύστερα από διαπίστωση από τον αρμόδιο φορέα ότι ένα άτομο έχει επιτύχει μαθησιακά αποτελέσματα που ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες προδιαγραφές. «Περιγραφικοί δείκτες»: Οι δείκτες που προσδιορίζουν τα μαθησιακά αποτελέσματα (γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες) που αντιστοιχούν στα προσόντα ενός συγκεκριμένου επιπέδου. «Κλαδικό περιγραφικό δείκτες»: Οι εξειδικευμένοι κατά κλάδο περιγραφικοί δείκτες των επιπέδων του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, οι οποίοι προσδιορίζουν τα κλαδικά μαθησιακά αποτελέσματα που αντιστοιχούν στα προσόντα του συγκεκριμένου κλάδου. «Κλαδικό προσόν»: Το προσόν που απονέμεται ως αποτέλεσμα μιας διαδικασίας αξιολόγησης και επικύρωσης, ύστερα από διαπίστωση από τον αρμόδιο κλαδικό φορέα ότι ένα άτομο έχει επιτύχει μαθησιακά αποτελέσματα που ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες προδιαγραφές. Αν ο αρμόδιος κλαδικός φορέας έχει διεθνή υπόσταση, το προσόν ονομάζεται «διεθνές κλαδικό προσόν».

<http://dipe.pel.sch.gr/web/index.php/2013-02-04-23-31-51/2013-02-05-00-14-44/143-3879-2010-163>

μέσω διαδικτύου υπό την επίβλεψη του Υπουργείου Παιδείας, στα πλαίσια της οποίας δημοσιεύθηκε πληροφοριακό υλικό σε έντυπη μορφή, αλλά και στην ιστοσελίδα⁹⁷ του HQF για την ενημέρωση του κοινού, ενώ πραγματοποιήθηκαν και δέκα συναντήσεις, έξι ενημερωτικές εκδηλώσεις και τέσσερα σεμινάρια για το EQF και το HQF σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας (GreeceEQFReferencingReport, 2014: 6).

Η ανταπόκριση των ενδιαφερόμενων, φορέων παροχής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, κοινωνικών εταίρων, επαγγελματικών φορέων, αλλά και πολιτών, στη διαβούλευση υπήρξε αυξημένη. Μεταξύ των ζητημάτων που αναδείχθηκαν ήταν η ανάγκη για κατάταξη όλων των προσόντων, από κάθε είδος μάθησης, και η αξιοποίηση της προηγούμενης εμπειρίας από άλλες χώρες, ενώ έγινε πρόταση για περισσότερα επίπεδα ή υποεπίπεδα, ώστε να καταταχθούν όλοι οι τίτλοι που χορηγούνται στην Ελλάδα. Αυτή η αρχική διατύπωση υποθέσεων σχετικά με την ύπαρξη περισσότερων -από οχτώ- επιπέδων, θεωρήθηκε ότι εδύνατο να διευκολύνει την κατάταξη των κολεγίων, κάπου υψηλότερα από τα ΙΕΚ, χαμηλότερα, όμως, από τα ΑΕΙ- ΤΕΙ, ζήτημα που έμεινε αδιευκρίνιστο, αφού τα κολέγια παρέμειναν εν τέλει ακατάτακτα.

2η Φάση (2010-2013): Ανάπτυξη του HQF και διαδικασία αντιστοίχισης με το EQF. Η δεύτερη φάση της διαδικασίας περιελάμβανε τη δραστική ανάπτυξη του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων, που έλαβε χώρα σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4115/2013,⁹⁸ «Οργάνωση και λειτουργία Ιδρύματος Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης και Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και άλλες διατάξεις», καθώς και την αντιστοίχισή του με το Ευρωπαϊκό.

Αναλυτικότερα, ιδρύθηκε ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων (ΕΟΠΠ), με το άρθρο 11 του ν. 3879/2010, ο οποίος στη συνέχεια συγχωνεύτηκε με το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης (Ε.ΚΕ.ΠΙΣ.) και το Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΚΕΠ) και ιδρύθηκε ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΕΠΠ),⁹⁹ ενώ πραγματοποιήθηκε και η σύσταση Συμβουλευτικής Επιτροπής, η οποία, αποτελούμενη από εκπροσώπους του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, της

---

⁹⁷ www.nqf.gov.gr

⁹⁸ http://www.edulll.gr/wp-content/uploads/2011/03/NOMOS_4115_INEDIBIM_EOPPEP.pdf

⁹⁹ Αναλυτικότερα για τις αρμοδιότητες του ΕΟΠΠΕΠ και τα μέλη από τα οποία απαρτίζεται βλ. GreeceEQFReferencingReport, 2014: 40-41.

εκπαιδευτικής και ακαδημαϊκής κοινότητας, καθώς και από κοινωνικούς εταίρους και ειδικούς συμβούλους, υποστηρίζει τον ΕΟΠΠΕΠ στη διαδικασία ανάπτυξης του ΗQF.¹⁰⁰

Κατόπιν, ο ΕΟΠΠΕΠ, αφού είχε ήδη προηγηθεί η εγγραφή σε μια βάση δεδομένων όλων των πτυχίων, των τίτλων και των βεβαιώσεων που χορηγούνται στα πλαίσια του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος, σχεδίασε τη δομή του ΗQF και τον Μάρτιο του 2013, υπέβαλε την επίσημη πρόταση στη Συμβουλευτική Επιτροπή, η οποία την ενέκρινε. Στη συνέχεια, η πρόταση υπεβλήθη στο Υπουργείο Παιδείας και στις 10 Ιουλίου 2013, ο Υπουργός Παιδείας ανακοίνωσε επίσημα το ΗQF (GreeceEQFReferencingReport, 2014: 6). Έπειτα, αναγνωρίστηκαν όλα τα παλιά προσόντα και σχεδιάστηκαν μεθοδολογικά εργαλεία για την κατάταξη των προσόντων της τυπικής εκπαίδευσης στα επίπεδα του ΗQF. Από 30 Μαΐου 2013 μέχρι 30 Ιανουαρίου 2014 αναλύθηκαν, από ομάδες εργασίας, όλοι οι τύποι προσόντων που χορηγούνται από το ελληνικό τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα,¹⁰¹ και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε η κατάταξη των τίτλων σπουδών στα οχτώ επίπεδα του πλαισίου.¹⁰²

Επρόκειτο για μια διαδικασία που έλαβε τελικά χώρα κατόπιν μακρών και έντονων αντιπαραθέσεων, με επικρατέστερη αυτή μεταξύ των ανώτατων ιδρυμάτων, με αφορμή το αίτημα των πολυτεχνικών σχολών για κατάταξη των πτυχίων τους στο επίπεδο 7, γεγονός που θα σήμαινε την αυτόματη αναγνώριση αυτών ως μεταπτυχιακών τίτλων. Το θέμα προκάλεσε αντιδράσεις στους υπόλοιπους πανεπιστημιακούς κύκλους, ενώ ταυτόχρονα εκφράστηκαν έντονες και ανυποχώρητες αντιδράσεις και από πλευράς των ΤΕΙ, αφού τα πολυτεχνεία, ζητούσαν παράλληλα οι απόφοιτοι των ΤΕΙ να καταταχθούν σε κατώτερο επίπεδο, κάτι που τα Τεχνολογικά Ιδρύματα αρνούσαν να αποδεχθούν, δεδομένου ότι πλέον, κατόπιν νόμου (ν. 2916/2001), τοποθετούνται μαζί με τα πανεπιστήμια στην ανώτατη εκπαίδευση χωρίς διάκριση. Έτσι, όπως δήλωσαν επίσημα, θεωρούσαν αδιαπραγμάτευτη την ένταξη των αποφοίτων τους στο 6ο επίπεδο, σύμφωνα και με την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Εν τέλει, διασαφηνίστηκε ότι δεν ετίθετο ζήτημα περί διαχωρισμού των ανώτατων ιδρυμάτων σε ξεχωριστά επίπεδα.

---

¹⁰⁰ Αναλυτικότερα για το ρόλο της Συμβουλευτικής Επιτροπής βλ. GreeceEQFReferencingReport, 2014: 41-42.

¹⁰¹ Τα μέλη των ομάδων εργασίας ήταν εκπρόσωποι του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, του Υπουργείου Τουρισμού, του Υπουργείου Ναυτιλίας και Αιγαίου, του Υπουργείου Πολιτισμού, του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας και του ΕΟΠΠΕΠ.

¹⁰² Για την κατάταξη των τίτλων στο ΗQF βλ. GreeceReferencingReport, 2014: 10-11.

Όπως γίνεται αντιληπτό, οι αντιστάσεις των εμπλεκόμενων φορέων στη διαδικασία (εκπαιδευτική κοινότητα, κοινωνικοί εταίροι, επαγγελματικές ενώσεις κ.λπ.) δημιούργησαν ένα ιδιαίτερα «εκρηκτικό μίγμα» για την ευόδωση του στόχου. Εντούτοις, η κατάσταση στην πορεία εξομαλύνθηκε. Σε όρους εκπαιδευτικής πολιτικής αυτό σημαίνει ότι, η δημιουργία ενός τέτοιου εργαλείου περιλαμβάνει την ανάπτυξη μιας σειράς εξαντλητικών διαπραγματεύσεων, συγκρούσεων και αντιθέσεων, προκειμένου να βρεθεί μια κοινή συνισταμένη η οποία να εκφράζει τη διατήρηση ή μη ειδικών συμφερόντων, κεκτημένων επαγγελματικών δικαιωμάτων, ακαδημαϊκών προνομίων κ.ο.κ.

Αναφορικά με τα κολέγια, παρέμειναν, όπως προαναφέρθηκε, αδιαβάθμητα. Ωστόσο, η επιλογή αυτή δεν προβληματίζει τους ιδιοκτήτες κολεγίων, αφού, σύμφωνα με τον πρόεδρο του Συνδέσμου Ελληνικών Κολεγίων, οι απόφοιτοί τους, είναι κάτοχοι πτυχίων των πανεπιστημίων του Ηνωμένου Βασιλείου –αφού τα κολέγια δεν χορηγούν δικά τους πτυχία- κι ως εκ τούτου υπάγονται στο βρετανικό σύστημα κατάταξης. Έτσι, μαζί με το πτυχίο τους λαμβάνουν από το πανεπιστήμιο και μία βεβαίωση κατάταξης επιπέδου 6 ή 7 εάν πρόκειται για μεταπτυχιακό. Εφόσον, λοιπόν, υπάρχει ένα ευρωπαϊκό consensus αναφορικά με το επίπεδο των αποφοίτων κολεγίων, κι εφόσον οι απόφοιτοι λαμβάνουν τις αντίστοιχες πιστοποιήσεις επιπέδων από τα αρμόδια πανεπιστήμια, δεν θεωρούν ότι είναι αναγκαίο να μνημονευτούν ειδικά στο HQF.¹⁰³

Άλλωστε, το ΠΔ 36/2010, «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 36/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7^{ης} Σεπτεμβρίου 2005 σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων»¹⁰⁴ και η Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου «Ρυθμίσεις κατεπίγοντων θεμάτων του ν.

---

¹⁰³ Βλ. το άρθρο της Κοινά «Κολέγια, όπως... ΑΕΙ» στον Αγγελιοφόρο, 3/4/2014: 14. Διαθέσιμο στο: <http://www.agelioforos.gr/default.asp?pid=58&enid=1&dt=3/4/2014>

¹⁰⁴ Με το παρόν διάταγμα εναρμονίζεται η εθνική νομοθεσία προς την Οδηγία 36/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, σύμφωνα με την οποία αναγνωρίζονται, για την ανάληψη και την άσκηση νομοθετικά ρυθμιζόμενου επαγγέλματος, τα επαγγελματικά προσόντα που έχουν αποκτηθεί σε άλλα κράτη- μέλη της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της Νορβηγίας, της Ισλανδίας και του Λιχτενστάιν, και δίνουν στον κάτοχό τους το δικαίωμα να ασκεί αυτό το επάγγελμα, είτε πρόκειται για αυτοαπασχολούμενο, είτε για μισθωτό, συμπεριλαμβανομένων και των ασκούντων ελευθέρια επαγγέλματα, όπως ακριβώς και οι γηγενείς υπήκοοι, στην προκειμένη περίπτωση, όπως ακριβώς οι Έλληνες. Βλ. τα άρθρα 1, 2 και 4 του ΠΔ 38/2010.

4046/2012 και του ν. 4093/2012» (19 Νοεμβρίου 2012),¹⁰⁵ έχουν διαμορφώσει πια το αναγκαίο νομοθετικό πλαίσιο για την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων των αποφοίτων κολεγίων, που συνεργάζονται με ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, αφού με την ανωτέρω ΠΝΠ (άρθρο 7, παρ. 6) αναγνωρίζεται η επαγγελματική ισοδυναμία των τίτλων κολεγίων και των τίτλων ανώτατης εκπαίδευσης του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος.¹⁰⁶

Αφού διασαφηνίστηκαν όλα τα ζητήματα που εκκρεμούσαν και συστάθηκε η Επιτροπή Αντιστοίχισης,¹⁰⁷ ο ΕΟΠΠΕΠ δρομολόγησε την αντίστοιχη διαδικασία (Σεπτέμβριος 2013), για τη συσχέτιση των επιπέδων του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων με αυτά του Ευρωπαϊκού.¹⁰⁸ Η αντιστοίχιση ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 2014, με τη -θεωρητικά-¹⁰⁹ σύμφωνη γνώμη όλων των αρμόδιων φορέων,¹¹⁰

---

¹⁰⁵ Αξίζει ν' αναφερθεί ότι στον αρχικό ν. 4093/2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 –Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016» (άρθρο 1, παρ. Θ', υποπαρ. Θ7) -όπως και στον ν. 3848/2010 (άρθρο 45), με τον οποίο μάλιστα τα κολέγια είχαν μετονομαστεί σε Κέντρα Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης- αναφερόταν ξεκάθαρα ότι τα πτυχία που χορηγούν τα κολέγια δεν είναι ισότιμα με τα πτυχία του ελληνικού συστήματος τυπικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, αυτό άλλαξε άρδην με την Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου που ακολούθησε.

Διαθέσιμη στο: <http://www.minfin.gr/portal/el/resource/contentObject/id/28b63b20-0e60-4cb8-bde0-f82bee6d374f>

¹⁰⁶ Για την υλοποίηση της διαδικασίας της αναγνώρισης απαιτείται υποβολή αίτησης στο Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων (ΣΑΕΠ), το οποίο θεσπίστηκε για την εφαρμογή της Οδηγίας 36/2005, η οποία –μεταξύ άλλων- προβλέπει ότι είναι δυνατό το αρμόδιο Συμβούλιο να υποχρεώσει τους αιτούντες σε εξέταση κάποιων μαθημάτων ή σε πρακτική άσκηση, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας, εάν αυτό κριθεί αναγκαίο. Αναλυτικότερα βλ. την ΠΝΠ (άρθρο 7, παρ. 12). Ό.π.

¹⁰⁷ Αναλυτικότερα για την Επιτροπή Αντιστοίχισης βλ. GreeceEQFReferencingReport, 2014: 43.

¹⁰⁸ Αναλυτικότερα για τη διαδικασία αντιστοίχισης και τη συσχέτιση μεταξύ των επιπέδων των δύο πλαισίων βλ. ό.π. 43-46.

¹⁰⁹ Πρόκειται για θεωρητική ομοφωνία, αφού, όπως δηλώνει χαρακτηριστικά η αντιπροσωπεία του ΤΕΕ/ΤΑΚ σε πρόσφατη, επίσημη απόφασή της, «με τη διαβάθμιση αυτή αγνοείται η πενταετής διάρκεια σπουδών των πολυτεχνικών σχολών» και «αν και στο πλαίσιο αυτό δεν γίνεται καμία αναφορά στα ιδιωτικά κολλέγια, είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα ενταχθούν

συνάδοντας παράλληλα και με τα κριτήρια που ετέθησαν από το ευρωπαϊκό επίπεδο¹¹¹(GreeceEQFReferencingReport, 2014: 54).

Στο σημείο αυτό, αξίζει να επισημανθεί ότι μεταξύ των δέκα κριτηρίων για την αντιστοίχιση των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (NQF) με το EQF, ήταν η συμμετοχή στη διαδικασία της αντιστοίχισης «ειδικών» από το διεθνές στερέωμα ("internationalexperts"). Συγκεκριμένα, στην περίπτωση του HQF συμμετείχαν δύο ειδικοί, από τη Γερμανία και την Κροατία αντίστοιχα, με γνώσεις και εμπειρία σχετικά με το EQF. Και από την περίπτωση του EQF επιβεβαιώνεται ότι οι ομάδες τεχνοκρατών και η επιστημονική κοινότητα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο τόσο στη διαμόρφωση και το σχεδιασμό των εκπαιδευτικών πολιτικών της Ένωσης, όπως φάνηκε κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης, όσο και στην εφαρμογή αυτών, όπως αποτυπώνεται από το έβδομο κριτήριο της αντιστοίχισης.¹¹²

3η φάση (2014-2015): Κατάταξη των τίτλων σπουδών που απονέμονται από το άτυπο εκπαιδευτικό σύστημα στα επίπεδα του HQF. Για την τρίτη φάση, που ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο του 2015, ο στόχος ήταν η ενίσχυση της λειτουργικότητας του HQF, λαμβάνοντας υπόψη την ευρωπαϊκή συζήτηση σχετικά με την αναδιοργάνωση των εκπαιδευτικών συστημάτων και τη σχέση τους με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ειδικότερα, πολλά προσόντα που χορηγούνται στην Ελλάδα και έχουν πραγματική αξία στην ελληνική αγορά εργασίας, έπρεπε να ταξινομηθούν (GreeceEQFReferencingReport, 2014: 47-48). Για παράδειγμα,

---

στο ίδιο επίπεδο προσόντων» (Αντιπροσωπεία ΤΕΕ/ ΤΑΚ, Απόφαση 28^{ης} Απριλίου 2014. Διαθέσιμη στο: <http://www.amak.gr/index.php/ergasiaka/553-apofasi-tis-antiprosopias-tou-tee-tak-gia-ta-epaggelmatika-dikaiomata-ton-mixanikon>

¹¹⁰ Η τελική συμφωνία όλων των αρμόδιων φορέων αναφορικά με την κατάταξη των προσόντων συνιστά ένα από τα δέκα κριτήρια της αντιστοίχισης, που ετέθησαν από πλευράς ΕΕ. Ο.π. 54.

¹¹¹ Για τα κριτήρια αντιστοίχισης βλ. ό.π. 40-55.

¹¹² Η παρουσία τους στο χώρο της εκπαιδευτικής πολιτικής της ΕΕ δεν είναι καινούρια. Η επιστημονική κοινότητα απέκτησε σταδιακά ιδιαίτερο ρόλο, κυρίως μετά τη νομιμοποίηση της εκπαίδευσης στη Συνθήκη της ΕΚ (1993). Ειδικότερα, ο ρόλος των 'ειδικών' και των 'τεχνοκρατών' υπήρξε καθοριστικός στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας (Πρόγραμμα για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010), στη διαδικασία της Μπολόνια για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και στη διαδικασία της Κοπεγχάγης για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (Πασιάς, 2006: 21-22).

έπρεπε να αναγνωριστούν τίτλοι που έχουν χορηγηθεί και που αναφέρονται σε συγκεκριμένους οικονομικούς τομείς, όπως η γεωργία, η ναυτιλία και ο τουρισμός και να ακολουθήσει η ανάπτυξη μαθησιακών αποτελεσμάτων για τα συγκεκριμένα προσόντα, καθώς και η ταξινόμησή τους στα επίπεδα του HQF, με ταυτόχρονη αντιστοίχιση στο EQF (GreeceEQFReferencingReport, 2014: 56).

Γενικότερα, ένας από τους στόχους της φάσης αυτής ήταν και η κατηγοριοποίηση προσόντων που αποκτώνται μέσω της άτυπης μάθησης, Ένα βασικό θέμα που πρέπει να αντιμετωπιστεί για την επίτευξη της αναγνώρισης της άτυπης μάθησης, είναι η ανάπτυξη κατάλληλων μέτρων για τη διασφάλιση της ποιότητας των προσόντων, αλλά και νέες διαδικασίες για την αξιολόγηση από τα αρμόδια όργανα χορήγησης των προσόντων.Επιπλέον, στα σχέδια ήταν και η ανασυγκρότηση του μητρώου επαγγελματικών προσόντων (που ήδη λειτουργεί στον ΕΟΠΠΕΠ), ώστε να είναι συμβατό με το EQF Portal και ESCO Portal. Η ενημέρωση του μητρώου σύμφωνα με την έκθεση έπρεπε να ολοκληρωθεί τον Σεπτέμβριο του 2014 (GreeceEQFReferencingReport, 2014: 7).

11.2 Η δομή του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF)

Το HQF αποτελείται από 8 επίπεδα, που καλύπτουν όλο το φάσμα των προσόντων από την υποχρεωτική έως την ανώτατη εκπαίδευση. Παρακάτω παρατίθεται ο πίνακας των 8 επιπέδων, όπως αποτυπώθηκε στην ελληνική έκθεση αντιστοίχισης του 2014.¹¹³

Πίνακας: Τύποι προσόντων στο Ελληνικό Πλαίσιο Προσόντων.

Table: Qualification Types in the HQF

LEVEL	VET	GENERAL EDUCATION	HIGHER EDUCATION
1		PRIMARY SCHOOL CERTIFICATE (compulsory) (APOLYTIRIO DIMOTIKOU)	
2		LOWER SECONDARY SCHOOL CERTIFICATE (compulsory) (APOLYTIRIO GYMNASIOU)	
3	VOCATIONAL TRAINING SCHOOL (SEK) CERTIFICATE (post lower secondary level) (PTYCHIO EPAGGELMATIKIS EIDIKOTITAS EPIPEDOU 3- SEK) <i>*(VOCATIONAL TRAINING INSTITUTE (IEK) CERTIFICATE (Initial Vocational Training - post lower secondary level) (PISTOPOIITIKO EPAGELMATIKIS KATARTISIS EPIPEDOU 1 - I.E.K. EPIPEDOU 1)</i>		
4	VOCATIONAL SCHOOL (EPAS) CERTIFICATE (post lower secondary level) (PTYCHIO EPAS) VOCATIONAL UPPER SECONDARY SCHOOL (EPAL) 'DEGREE' (PTYCHIO EPAGGELMATIKIS EIDIKOTITAS EPIPEDOU 3-EPAL) VOCATIONAL UPPER SECONDARY SCHOOL (EPAL) CERTIFICATE (APOLYTIRIO EPAGGELMATIKOU LYKEIOU-EPAL)	GENERAL UPPER SECONDARY SCHOOL CERTIFICATE (APOLYTIRIO LYKEIOU)	

¹¹³ Για την αναλυτική ταξινόμηση των προσόντων με βάση τους τίτλους σπουδών ανά επίπεδο βλ. το επίσημο μητρώο ΕΠΠ, διαθέσιμο στο: <http://proson.eoppep.gr/el/Qualifications>

5	<p>VOCATIONAL UPPER SECONDARY SCHOOL 'DEGREE'** (VOCATIONAL UPPER SECONDARY SCHOOL 'DEGREE' / CERTIFICATE + APPRENTICESHIP CLASS) (PTYCHIO EPAGGELMATIKIS EIDIKOTITAS EPIPEDOU 4-EPAL)</p> <p>VOCATIONAL TRAINING DIPLOMA (Initial Vocational Training) (post secondary level) (DIPLOMA EPAGGELMATIKIS EIDIKOTITAS EPIPEDOU 4 - IEK)</p> <p><i>*(VOCATIONAL TRAINING DIPLOMA (DIPLOMA EPAGGELMATIKIS KATARTISIS EPIPEDOU METADEFTEROVATHMIAS EPAGGELMATIKIS KATARTISIS – I.E.K.)) (post secondary level)</i></p> <p>POST SECONDARY AND NOT HIGHER EDUCATION DIPLOMA OR "DEGREE" ** (DIPLOMA/PTYCHIO ANOTERAS SCHOLIS)</p>		
6			<p>BACHELOR DEGREE (PTYCHIO) UNIVERSITIES/TECHNOLOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS (TEI) – HIGHER EDUCATION</p>
7			<p>MASTER'S DEGREE (METAPTYCHIAKO DIPLOMA EIDIKEFSIS) UNIVERSITIES/TECHNOLOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS (TEI) – HIGHER EDUCATION</p>
8			<p>DOCTORATE (DIDAKTORIKO DIPLOMA) UNIVERSITIES</p>

Ακολουθώντας το μοντέλο του EQF, κάθε επίπεδο προσδιορίζεται από συγκεκριμένα μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία μεταφράζονται σε γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες.¹¹⁴ Κάθε επίπεδο διαθέτει περιγραφικούς δείκτες (“level descriptors”) που προσδιορίζουν τα μαθησιακά αποτελέσματα, με τη μορφή γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, που αναμένεται να έχουν επιτευχθεί για το εκάστοτε επίπεδο. Πρόκειται για σύντομες, γενικές περιγραφές, χωρίς αναφορές σε συγκεκριμένα είδη μάθησης. Παρακάτω παρατίθενται ενδεικτικά οι περιγραφικοί δείκτες των τριών πρώτων επιπέδων.¹¹⁵

¹¹⁴ Αναλυτικότερα για τα μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία συνιστούν ένα από τα δέκα κριτήρια της αντιστοίχισης που έθεσε η ΕΕ βλ. GreeceEQFReferencingReport, 2014: 46-47.

¹¹⁵ Για όλους τους περιγραφικούς δείκτες βλ. αναλυτικότερα GreeceEQFReferencingReport, 2014: 37-38, αλλά και στα ελληνικά το επίσημο μητρώο ΕΠΠ, διαθέσιμο στο: <http://proson.eoppep.gr/el/HQFLevels>

Πίνακας: Περιγραφικοί δείκτες επιπέδων.

2.5.5. HQF Level Descriptors

LEVEL	A learner achieving a qualification at a particular level
1	<ul style="list-style-type: none"> Has acquired basic general knowledge related to the working environment that may serve as input into lifelong learning paths Can apply basic knowledge and perform a specific range of simple tasks; has basic and recurring social skills. Can perform simple and repetitive tasks by applying basic knowledge and skills under direct supervision in a structured context.
2	<ul style="list-style-type: none"> Has acquired basic general knowledge related to a field of work or study that allow them to understand the procedures for implementing basic tasks and instructions Can apply basic knowledge and perform a variety of complex tasks in a field of work or study; has communication skills. Can perform tasks in a specific field of work or study under limited supervision and/or with some autonomy in a structured context.
3	<ul style="list-style-type: none"> Has acquired basic general knowledge that allows them to understand the relationship of theoretical knowledge and information with a field of work or study; understands the components and procedures appropriate to complex tasks and instructions. Can demonstrate broad cognitive and practical skill in successful execution of complex tasks both in intimate and non-intimate contexts; has communication skills and problem-solving capabilities through selecting and applying basic methodologies, tools, materials and information. Can perform tasks autonomously in a particular field of work or study; has the ability to adjust their behavior depending on the needs of problem solving; takes initiatives in specified fields of work or study and acts under supervision in implementing emergency procedures of quality control.

Πηγή:GreeceEQFReferencingReport, 2014: 37.

Μαθησιακά Αποτελέσματα			
Επίπεδο	Γνώσεις	Δεξιότητες	Ικανότητες
1	Αποκτή βασικές γενικές γνώσεις που σχετίζονται με το εργασιακό του περιβάλλον που μπορούν να του χρησιμεύσουν και ως είσοδος σε διαδρομές διά βίου μάθησης.	Μπορεί να εφαρμόσει βασικές γνώσεις και να εκτελέσει ένα συγκεκριμένο εύρος απλών εργασιών. Διαθέτει βασικές και επαναλαμβανόμενες κοινωνικές δεξιότητες.	Μπορεί να επιτελέσει απλές και επαναλαμβανόμενες εργασίες εφαρμόζοντας βασικές γνώσεις και δεξιότητες υπό άμεση επίβλεψη σε δομημένο πλαίσιο.
2	Αποκτή βασικές γενικές γνώσεις που σχετίζονται με ένα πεδίο εργασίας ή σπουδής που του επιτρέπουν να αντιλαμβάνεται τις διαδικασίες εφαρμογής βασικών καθηκόντων και οδηγιών	Μπορεί να εφαρμόσει βασικές γνώσεις και να εκτελέσει ένα εύρος σύνθετων εργασιών σε ένα πεδίο εργασίας ή σπουδής. Διαθέτει επικοινωνιακές δεξιότητες.	Μπορεί να επιτελέσει εργασίες σε ένα συγκεκριμένο πεδίο εργασίας ή σπουδής υπό περιορισμένη επίβλεψη ή/και με κάποια αυτονομία σε δομημένο πλαίσιο.
3	Αποκτή βασικές γενικές γνώσεις που του επιτρέπουν να κατανοεί τη σχέση της θεωρητικής γνώσης και πληροφορίας με ένα πεδίο εργασίας ή σπουδής. Κατανοεί τα στοιχεία και τις διαδικασίες εφαρμογής σύνθετων καθηκόντων και οδηγιών.	Μπορεί να επιδείξει εύρος ανεπτυγμένων γνωστικών και πρακτικών δεξιοτήτων στην επιτυχή εκτέλεση σύνθετων καθηκόντων τόσο σε οικεία όσο και σε μη οικεία πλαίσια. Διαθέτει επικοινωνιακές δεξιότητες και δυνατότητες επίλυσης προβλημάτων μέσω της επιλογής και εφαρμογής βασικών μεθόδων, εργαλείων, υλικών και πληροφοριών.	Μπορεί να επιτελέσει αυτόνομα εργασίες σε ένα συγκεκριμένο πεδίο εργασίας ή σπουδής. Έχει τη δυνατότητα να προσαρμόζει τη συμπεριφορά του ανάλογα με τις ανάγκες επίλυσης προβλημάτων. Παίρνει πρωτοβουλίες σε καθορισμένα πεδία εργασίας ή σπουδής και εποπτεύεται σε περιπτώσεις ανάγκης εφαρμογής διαδικασιών έλεγχου ποιότητας.

Οι περιγραφικοί δείκτες, σε συνδυασμό με τα οχτώ επίπεδα, συνιστούν τη βάση του πλαισίου, διότι σ' αυτούς βασίστηκε η αντιστοίχιση του Ελληνικού Πλαισίου με το Ευρωπαϊκό. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται ενδεικτικά τα δύο πρώτα επίπεδα, ώστε ν' αποτυπωθεί η διαδικασία της αντιστοίχισης του ΗQF με το EQF. Όπως φαίνεται η συσχέτιση των δύο πλαισίων βασίζεται στους περιγραφικούς δείκτες.

Πίνακας: Αντιστοίχιση του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων με το Ευρωπαϊκό.

HQF descriptors A learner achieving a qualification at a particular level....	level		EQF descriptors The learning outcomes relevant to each level are....
<ul style="list-style-type: none"> Has acquired basic general knowledge related to the working environment that may serve as input into lifelong learning paths Can apply basic knowledge and perform a specific range of simple tasks; has basic and recurring social skills. Can perform simple and repetitive tasks by applying basic knowledge and skills under direct supervision in a structured context. 	1	1	<ul style="list-style-type: none"> basic general knowledge basic skills required to carry out simple tasks work or study under direct supervision in a structured context
<ul style="list-style-type: none"> Has acquired basic general knowledge related to a field of work or study that allow them to understand the procedures for implementing basic tasks and instructions Can apply basic knowledge and perform a variety of complex tasks in a field of work or study; has communication skills. Can perform tasks in a specific field of work or study under limited supervision and/or with some autonomy in a structured context. 	2	2	<ul style="list-style-type: none"> basic factual knowledge of a field of work or study basic cognitive and practical skills required to use relevant information in order to carry out tasks and to solve routine problems using simple rules and tools work or study under supervision with some autonomy

Πηγή: GreeceEQFReferencingReport, 2014: 60.

Επίσης, τα προσόντα κατηγοριοποιούνται σε τύπους. Κάθε επίπεδο διακρίνεται από συγκεκριμένους τύπους προσόντων (QualificationTypes). Οι **τύποι προσόντων (QualificationTypes)** αντιπροσωπεύουν ομάδες τίτλων με κοινά χαρακτηριστικά που κατατάσσονται στο ίδιο επίπεδο. Η χρήση τους διευκολύνει τον διαχωρισμό των τίτλων που έχουν ταξινομηθεί στο ίδιο επίπεδο, άλλα ταυτόχρονα διαφοροποιούνται σημαντικά. Οι τύποι προσόντων είναι, δηλαδή, το όργανο που επιτρέπει την ταξινόμηση των ελληνικών προσόντων στα επίπεδα του ελληνικού πλαισίου προσόντων, και τη σύγκριση μεταξύ τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, είναι οι τίτλοι σπουδών στο επίπεδο 4. Το απολυτήριο του Γενικού Λυκείου, παρότι στο ίδιο επίπεδο με το απολυτήριο του ΕΠΑΛ, όπως φαίνεται και παρακάτω, διαφοροποιούνται αισθητά. Η διαφοροποίηση αυτή αποτυπώνεται λοιπόν και

εργαλειικά με τη χρήση των τύπων προσόντων QualificationTypes (GreeceEQFReferencingReport, 2014: 31-32).

Πίνακας: Τύποι προσόντων ανά επίπεδο.

Επίπεδο	Τίτλος
1	Απολυτήριο ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
2	Απολυτήριο ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
3	Πτυχίο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, ΕΠΙΠΕΔΟΥ 3 (ΣΕΚ)
3	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΠΙΠΕΔΟΥ 1 – ΙΕΚ (προσόντα αυτού του τύπου δεν χορηγούνται πλέον)
4	Πτυχίο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ (ΕΠΑ.Σ.)
4	Απολυτήριο ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
4	Απολυτήριο Επαγγελματικού Λυκείου (ΕΠΑ.Λ.)
4	Πτυχίο Επαγγελματικής Ειδικότητας – ΕΠΑ.Λ.
5	Πτυχίο Επαγγελματικής Ειδικότητας, Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, Επιπέδου 5 (ΕΠΑ.Λ.-Τάξη Μαθητείας)
5	Δίπλωμα ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, ΕΠΙΠΕΔΟΥ 5 – Ι.Ε.Κ.
5	Δίπλωμα ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ – Ι.Ε.Κ. (προσόντα αυτού του τύπου δεν χορηγούνται πλέον)
5	Δίπλωμα / Πτυχίο ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΣΧΟΛΩΝ
6	Πτυχίο / Δίπλωμα ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
7	Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδικευσης
8	Διδακτορικό Δίπλωμα

Πηγή: Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.¹¹⁶

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι τύποι προσόντων διαφοροποιούνται αισθητά από τους περιγραφείς επιπέδων, αφού επιτελούν διαφορετικές λειτουργίες. Ενώ, δηλαδή, οι περιγραφείς επιπέδων παρέχουν μισαχρετικά σύντομη περιγραφή και είναι γενικοί και ανεξάρτητοι από τον τομέα της μάθησης, οι τύποι προσόντων είναι σχετικά εκτενείς και λειτουργούν ενισχυτικά προς τους περιγραφείς επιπέδων. Πιο συγκεκριμένα, εμπλουτίζουν το περιεχόμενό τους, περιγράφοντας βασικά χαρακτηριστικά των τύπων προσόντων, όπως τον σκοπό, τη διαδικασία εκμάθησης, τις δυνατότητες μετάβασης σε άλλο επίπεδο, καθώς επίσης και τη σύνδεση με την αγορά εργασίας.

¹¹⁶ <http://proson.eoppep.gr/el/QualificationTypes>

Θα πρέπει, επίσης, ν' αναφερθεί ότι κάθε τύπος προσόντων συνοδεύεται από συγκεκριμένες **προδιαγραφές/ χαρακτηριστικά (Type Specifications)**¹¹⁷ που τον εξειδικεύουν και τον ξεχωρίζουν από τους υπόλοιπους, ακόμα και του ίδιου επιπέδου (GreeceEQFReferencingReport, 2014: 34-35). Αυτά τα χαρακτηριστικά(**Type Specifications**)είναι τα εξής:

- ✓ **Τίτλος (Title):** Αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη ονοματολογία που πρέπει να υιοθετηθεί για κάθε τύπο προσόντος. Π.χ. Πιστοποιητικό Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Απολυτήριο Γυμνασίου).
- ✓ **Επίπεδο (Level):** Αναφέρεται στο επίπεδο του τύπου προσόντος στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων. Π.χ. επίπεδο 2.
- ✓ **Φορέας χορήγησης (Awarding body):**¹¹⁸ Ο φορέας που έχει δικαίωμα από το νόμο για τον καθορισμό προτύπων για τα προσόντα ενός συγκεκριμένου τύπου και χορηγεί τα προσόντα στους μαθητές που αναγνωρίζεται ότι έχουν επιτύχει τα πρότυπα αυτά. Δηλαδή, ο φορέας είναι αυτός που εκδίδει τις πιστοποιήσεις (τα πιστοποιητικά, τα διπλώματα ή τους τίτλους) που αναγνωρίζουν επίσημα τα μαθησιακά αποτελέσματα (γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες) ενός ατόμου, έπειτα από μία διαδικασία αξιολόγησης και επικύρωσης. Π.χ. Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- ✓ **Σύντομη περιγραφή (Summary Descriptor):** Σύντομη περιγραφή του τύπου προσόντος που έχει ως στόχο να διευκολύνει την κατανόηση και τη χρήση του. Π.χ. οι κάτοχοι του συγκεκριμένου τύπου προσόντος έχουν αποκτήσει βασική, γενική εκπαίδευση, κοινωνικές δεξιότητες και ικανότητες συνεργασίας.
- ✓ **Όγκος (volume- αναφέρεται στη διάρκεια φοίτησης):** Λαμβάνοντας υπόψη ότι η κύρια λειτουργία των πλαισίων είναι η περιγραφή και η σύγκριση των προσόντων, είναι σημαντικό να είναι σε θέση να περιγράψουν την «ποσότητα» ή τον «όγκο» των μαθησιακών αποτελεσμάτων που συνδέονται με το είδος των προσόντων. Για το λόγο αυτό, πρέπει να υιοθετηθεί ένα

---

¹¹⁷ Για τα χαρακτηριστικά κάθε τύπου προσόντων βλ. το επίσημο μητρώο ΕΠΠ, διαθέσιμο στο: <http://proson.eoppep.gr/el/QualificationTypes> Επιλέγοντας κάποιο τύπο προσόντων εμφανίζονται όλα τα επιμέρους χαρακτηριστικά του.

¹¹⁸ Αναλυτικότερα για τους φορείς χορήγησης προσόντων στην Ελλάδα βλ. GreeceEQFReferencingReport, 2014: 36, καθώς επίσης και το επίσημο μητρώο του ΕΠΠ, διαθέσιμο στο: <http://proson.eoppep.gr/el/AwardingBodies>

σύστημα μέτρησης που θα διευκολύνει τον υπολογισμό των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Δεδομένου ότι δεν υφίσταται ένα τέτοιο σύστημα μέτρησης, το προτεινόμενο από το HQF σύστημα βασίζεται στην εκχώρηση 60 πιστωτικών μονάδων για ένα «μαθησιακό έτος» 1500 ωρών. Με αυτή την έννοια, μια πιστωτική μονάδα αντιπροσωπεύει 25 ώρες μαθησιακών αποτελεσμάτων. Η υιοθέτηση αυτού του συστήματος μέτρησης εξασφαλίζει ότι οι ελληνικοί τίτλοι θα μπορούν εύκολα να αναφέρονται σε άλλα εθνικά και διεθνή συστήματα μέτρησης, συμπεριλαμβανομένου του ευρωπαϊκού συστήματος μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων (ECTS), αλλά του ECVET. Επιπλέον, ένα τέτοιο σύστημα δύναται να διευκολύνει τη ταξινόμηση νέων προσόντων στο HQF. Π.χ. Στο παράδειγμα για το απολυτήριο Γυμνασίου, στο πεδίο «volume» αναγράφεται «3 χρόνια».

- ✓ **Σκοπός (Purpose):** “basic” αντιπροσωπεύει «βασικά προσόντα», “supplementary” συναντάται σε προσόντα που είναι «συμπληρωματικά» σε προηγούμενα προσόντα και τέλος “specialpurpose” που αφορά προσόντα «ειδικού σκοπού». Πρόκειται για προσόντα που αφορούν πολύ συγκεκριμένες πτυχές μαθησιακών αποτελεσμάτων Έχουν σχετικά χαμηλό όγκο σε σύγκριση με τα βασικά προσόντα.
- ✓ **Εκπαιδευτικός Τομέας (Education sector):** Ο τομέας του εκπαιδευτικού συστήματος που συνδέεται με το είδος του τίτλου. Στον *τομέα της εκπαίδευσης* η εξειδίκευση δείχνει επίσης ποιος τομέας του εκπαιδευτικού συστήματος είναι συνδεδεμένος με τον τύπο προσόντος του εκπαιδευτικού συστήματος, χρησιμοποιώντας τους ακόλουθους τομείς: "Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση", "Γενική Εκπαίδευση» και "Ανώτατη Εκπαίδευση". Ένας μικρός αριθμός τύπων προσόντων ανήκει σε μια ενδιάμεση κατηγορία που συνδυάζει την "Επαγγελματική Εκπαίδευση" και τη "Γενική Εκπαίδευση".
- ✓ **Μαθησιακά αποτελέσματα (Learning outcomes):** Κάθε τύπος προσόντων συνοδεύεται από τα αντίστοιχα μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία νοούνται ως το τι είναι σε θέση να γνωρίζει, να κατανοεί και να κάνει ο μαθητευόμενος μετά το τέλος της μαθησιακής διαδικασίας.
- ✓ **Σχέση με την απασχόληση (Employment relevance):** Παρέχει μια σύντομη περιγραφή των ευκαιριών απασχόλησης, οι οποίες σχετίζονται με τα προσόντα του κάθε τύπου.
- ✓ **Μεταβάσεις (Transitions):** Παρέχονται οι απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση σε προγράμματα που οδηγούν στην απόκτηση των

προσόντων αυτού του τύπου (συμπεριλαμβανομένης της προηγούμενης παρακολούθησης, όπου απαιτείται), καθώς και πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες περαιτέρω εξέλιξης των κατόχων των συγκεκριμένων προσόντων που μπορεί να οδηγήσουν είτε στο ίδιο επίπεδο ή σε υψηλότερο επίπεδο.

Πίνακας: Αναλυτική απεικόνιση ενός τύπου προσόντος.

Τύπος Προσόντος		
5	Δίπλωμα ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, ΕΠΙΠΕΔΟΥ 5 – Ι.Ε.Κ.	
Περιγραφή	Εκπαιδευτικός Τομέας	
<p>Ο τίτλος ανήκει στη μεταδευτεροβάθμια αρχική επαγγελματική κατάρτιση και παρέχεται μετά την ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Λύκειο). Εντάσσεται στη μη τυπική εκπαίδευση. Καλύπτει ένα φάσμα πολλών επαγγελματικών ειδικοτήτων. Η κατάρτιση περιλαμβάνει θεωρητικά, εργαστηριακά και μεικτά μαθήματα, στο πεδίο της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης. Προϋπόθεση για την απονομή του τίτλου είναι η επιτυχής συμμετοχή σε εξετάσεις πιστοποίησης αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης αποφοίτων ΙΕΚ. Η πρακτική άσκηση είναι υποχρεωτική, έχει διάρκεια 6 μηνών και προσμετράται στην απόκτηση άδειας άσκησης επαγγέλματος.</p>	<p>Αρχική επαγγελματική κατάρτιση (Μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική κατάρτιση)</p>	
Σχέση με την απασχόληση	Σκοπός	
<p>Οι κάτοχοι προσόντων που ανήκουν σε αυτόν τον τύπο (και σύμφωνα με την παρ. β' Οδηγίας 2005/36ΕΚ) δύνανται να απασχοληθούν είτε ως αυτοαπασχολούμενοι είτε με σχέση εξαρτημένης εργασίας σε τομείς του γνωστικού τους αντικείμενου, σύμφωνα με το εκάστοτε ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Σε διαγωνισμούς του δημόσιου τομέα, μοριοδοτούνται με 150 μονάδες επιπλέον.</p>	<p>Βασικός</p>	
Απαιτήσεις Πρόσβασης/Δυνατότητες εξέλιξης	Όγκος	
<p>Πρόσβαση σε τίτλους/προσόντα αυτού του τύπου έχουν οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και Σ.Ε.Κ. Οι κάτοχοι τίτλων/προσόντων αυτού του τύπου δεν έχουν πρόσβαση σε προγράμματα σπουδών ανώτερου επιπέδου.</p>	<p>5 εξάμηνα (4 + 1 εξάμηνο πρακτικής άσκησης ή μαθητείας)</p>	
	Φορείς Χορήγησης	
	<p>Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων & Επαγγελματικού Προσανατολισμού)</p>	
Μαθησιακά Αποτελέσματα		
Γνώσεις	Δεξιότητες	Ικανότητες
<ul style="list-style-type: none"> • Κατέχουν τις ειδικές αρχές και έννοιες, το περιεχόμενο και το επιστημονικό λεξιλόγιο της ειδικότητάς τους. • Αναλύουν πληροφορίες που τους επιτρέπουν να κατανοήσουν το πεδίο εργασίας τους. • Κατέχουν επαρκώς τις μεθόδους και τις διαδικασίες των νέων τεχνολογιών. • Γνωρίζουν τις απαιτήσεις υγιεινής και ασφάλειας και τις αντίστοιχες προβλεπόμενες ενέργειες, ανάλογα με την ειδικότητά τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Κατέχουν ευρύ φάσμα γνωστικών και πρακτικών δεξιοτήτων της ειδικότητάς τους. • Εφαρμόζουν με άνεση εξειδικευμένες τεχνικές στο πεδίο της ειδικότητάς τους. • Επιλύουν με δημιουργικό τρόπο προβλήματα που ανακύπτουν στο εργασιακό τους περιβάλλον. • Διαθέτουν επικοινωνιακές δεξιότητες σε εξειδικευμένο θεωρητικό και τεχνικό επίπεδο σε θέματα της ειδικότητάς τους. • Χειρίζονται επαρκώς τον απαιτούμενο τεχνολογικό εξοπλισμό ανάλογα με την ειδικότητά τους. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δρουν με αυτονομία στην εργασία τους και έχουν τη δυνατότητα επίβλεψης τρίτων, ανάλογα με την ειδικότητά τους και στο πλαίσιο των καθηκόντων τους. • Λειτουργούν αποτελεσματικά στο πλαίσιο ομαδικών εργασιών. • Ενεργούν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της ειδικότητάς τους και βάσει των κανόνων επαγγελματικής δεοντολογίας. • Αναπτύσσουν πρωτοβουλίες σε συγκεκριμένα πεδία της ειδικότητάς τους.

Ολοκληρώνοντας την επισκόπηση της δομής του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων, κρίνεται σημαντικό να επισημανθεί μία σχετικά πρόσφατη και ιδιαίτερα χρήσιμη εξέλιξη. Σύμφωνα με επίσημη έκθεση, οι ελληνικές αρχές μαζί με τον ΟΟΣΑ, αναμένεται να προβούν σε αναθεώρηση της έκθεσης αξιολόγησης του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων μέχρι τον Απρίλιο του 2016 σύμφωνα με τον νόμο 4336/2015. Αναλυτικότερα, έχοντας ήδη αναπτύξει τους τύπους προσόντων, όπως περιγράφηκε παραπάνω, η χώρα είναι τώρα σε μια διαδικασία που στόχο έχει να τοποθετήσει σε καθένα από αυτά τα προσόντα με ονομασίες.

Ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, είναι αρμόδιος για την ανάπτυξη μιας βάσης δεδομένων, η οποία περιλαμβάνει όλα τα προσόντα που αποκτώνται στα πλαίσια του ελληνικού συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένων και των προσόντων των ΙΕΚ, και τα οποία βρίσκονται ταξινομημένα στο Ελληνικό Πλαίσιο Προσόντων. Η εν λόγω βάση δεδομένων είναι γνωστή ως «Μητρώο ΕΠΠ» και περιλαμβάνει όλες τις σχετικές με το Ελληνικό Πλαίσιο Προσόντων πληροφορίες, ώστε να γίνει πλήρως κατανοητή η λειτουργία του, αλλά και η αντιστοιχισή του με το Ευρωπαϊκό.

Τέλος, προκειμένου να καταστεί ολοκληρωμένο και απόλυτα χρησικότο συγκεκριμένο εργαλείο, έχουν αποσταλεί σε όλους τους επίσημους φορείς του εκπαιδευτικού συστήματος μια σειρά αρχείων με πληροφορίες, που θα πρέπει να συμπληρωθούν. Παράλληλα, κάθε ίδρυμα οφείλει να ορίσει έναν αρμόδιο για την εν λόγω εργασία. Στο μέλλον, σε συνεργασία με τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. κάθε ίδρυμα θα είναι σε θέση να ανανεώνει τις αναρτημένες και σχετικές με τα προσόντα πληροφορίες. Προς το παρόν, ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. έχει συμπεριλάβει ήδη στο Μητρώο προσόντων 610 εξατομικευμένα προσόντα, όπως αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα.¹¹⁹

---

¹¹⁹ Σχετικές πληροφορίες είναι διαθέσιμες στο: <http://proson.eoppep.gr>
[117]

Πίνακας: Εξατομικευμένα προσόντα ανά τύπο προσόντων και επίπεδο.

Table 1. Individual qualifications already included by type and level (HQF)

Level in HQF	Qualification Type	Individual
Level 1	Primary School Certificate	1
Level 2	Lower Secondary School Certificate	1
Level 3	Vocational Training School (SEK) – Specialty Certificate	-
	Vocational training institute (IEK) certificate	20
Level 4	Vocational School (EPA.S) Certificate	34
	General Upper Secondary School Certificate	1
	Vocational Upper Secondary School Certificate	1
	Vocational Upper Secondary School “Degree” (EPA.L)	19
Level 5	Vocational upper secondary school “degree” and apprenticeship class	-
	Vocational training diploma (IEK)	185
	Post secondary and not higher education diploma or ‘degree’	3
Level 6	Bachelor degree	188
Level 7	Master’s degree	124
Level 8	Doctorate	33
Total	All types	610

Source: EOPPEP data

Πηγή: Μητρώο προσόντων Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.

11.3 Η επιρροή του υπερεθνικού μορφώματος της ΕΕ και η δράση των ομάδων συμφερόντων κατά τη διαμόρφωση του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (ΗΟF): Η περίπτωση των πολυτεχνείων και των κολεγίων

Όπως αναδείχθηκε και στην παρούσα εργασία, η άσκηση εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής δέχεται πλέον ισχυρότερες -απ' ό,τι στο παρελθόν- πιέσεις για αναδόμηση των εκπαιδευτικών συστημάτων, καθώς οι πρωτοβουλίες της ΕΕ υπερβαίνουν συχνά τα αντίστοιχα εκπαιδευτικά ενδιαφέροντα των κρατών- μελών, ενώ ο εκπαιδευτικός της λόγος χαρακτηρίζεται από την πολιτική της «συγκλίνουσας στοχοθέτησης», ασκώντας καταλυτική επίδραση στη διαμόρφωση της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής, αφού η τελευταία προσανατολίζεται προς συγκεκριμένους στόχους, τους οποίους καλείται να υλοποιήσει σε καθορισμένα χρονικά διαστήματα (Ζμας, 2007: 23). Χαρακτηριστικό παράδειγμα, συνιστά το γεγονός ότι τα κράτη- μέλη της ΕΕ κλήθηκαν να δημιουργήσουν τα Εθνικά Πλαίσια Προσόντων, ακολουθώντας ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Γίνεται αντιληπτό ότι η θέσπιση κοινών στόχων, η κοινή ορολογία και η αμοιβαία αξιολόγηση οικοδομούν σταδιακά μια κοινή ευρωπαϊκή ατζέντα σε τομείς πολιτικής για τους οποίους στο παρελθόν αποφαίνονταν αποκλειστικά τα κράτη.

Στο ελληνικό κοινωνικοπολιτικό σύστημα, στην περίπτωση που επικείμενες μεταρρυθμίσεις βρίσκονται προ των πυλών, εντείνονται οι πιέσεις από πλευράς επιμέρους ομάδων συμφερόντων, οργανωμένες ή μη, προς τις κυβερνήσεις, για την προώθηση των εκάστοτε συμφερόντων τους, κάτι που, στην περίπτωση του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων, έγινε ιδιαίτερα εμφανές όταν, κατά τη διάρκεια ταξινόμησης των πτυχίων και των τίτλων σπουδών, εκδηλώθηκαν πιέσεις από τα πολυτεχνεία, ώστε οι απόφοιτοί τους να καταταχθούν στο επίπεδο 7 της οκτάβαθμης κλίμακας.

Η εκπαιδευτική πολιτική, επομένως, φαίνεται να χαράσσεται σε τρία επίπεδα, στο τοπικό, το εθνικό και το υπερεθνικό, των οποίων οι στόχοι συχνά αποκλίνουν μεταξύ τους. Σε αυτό το πολυπαραγοντικό πεδίο διαμόρφωσης της εκπαιδευτικής πολιτικής, τα κράτη, παρά τις διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα, που παραμένουν αξιοσημείωτες, δεν ασκούν ανεξάρτητη εκπαιδευτική πολιτική. Απεναντίας, δέχονται καταλυτικές επιρροές -άμεσες και έμμεσες- που ενίοτε δημιουργούν ισχυρές αμφιβολίες αναφορικά με το αν διατηρούν ακόμα τον οργανωτικό έλεγχο των εκπαιδευτικών τους συστημάτων. Το γεγονός αυτό

επιβεβαιώνεται περίτρανα στην περίπτωση του ΗQF και της αναγνώριση των προσόντων των αποφοίτων κολεγίων, όπου η Ελλάδα έχει νομοθετήσει,¹²⁰ κατόπιν πίεσης από το ευρωπαϊκό επίπεδο, για καίρια ζητήματα που αναμένεται να επηρεάσουν καταλυτικά την εξέλιξη του εκπαιδευτικού θεσμού στη χώρα.

Παρότι, λοιπόν, εξαρχής μπορεί να διαφαίνεται η διατήρηση κάποιου βαθμού ελέγχου από πλευράς του εθνικού επιπέδου στην περίπτωση διαμόρφωσης του ΗQF, δεδομένης της τελικής απόφασής του να μην συμπεριλάβει –ακόμα- τα κολέγια στην οκτάβαθμη κατάταξη, ωστόσο, με μία προσεκτικότερη προσέγγιση του ζητήματος γίνεται αντιληπτό ότι η αυτονομία του στη λήψη των αποφάσεων τίθεται εν αμφιβόλω, αφού παρά τις μακροχρόνιες –αν λάβουμε υπόψη την Οδηγία 48/1989- αντιστάσεις, καλείται τελικά να προσαρμοστεί με τα ευρωπαϊκά δεδομένα (Οδηγία 36/2005), τα οποία δεν είναι σε θέση να αγνοήσει, καθώς συνιστούν επίσημη νομοθετική πράξη της ΕΕ δεσμεύοντας όλα τα κράτη- μέλη.

Εν τέλει, τα κολέγια δεν συμπεριελήφθησαν στην οκτάβαθμη ταξινόμηση του EQF, όχι λόγω των αντιδράσεων που προεκλήθησαν –που ήταν αναμφισβήτητα έντονες-, αλλά διότι κάτι τέτοιο θα αντέβαινε στο ισχύον συνταγματικό πλαίσιο (άρθρο 16 του Συντάγματος), σύμφωνα με το οποίο όφειλαν να διενεργήσουν οι αρμόδιοι φορείς. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι στην ΠΝΠ του ν. 4093/2012 (άρθρο 7 για τα κολέγια), γίνεται λόγος για «επαγγελματική ισοδυναμία» και σπουδές που οδηγούν σε «*πρώτο πτυχίο (bachelor) τουλάχιστον τριετούς διάρκειας φοίτησης ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών [...]*» την ίδια στιγμή που τα κολέγια χαρακτηρίζονται ως «*πάροχοι υπηρεσιών μη τυπικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης και κατάρτισης*». Εν ολίγοις, ο νομοθέτης δεν είναι σε θέση να κάνει ακόμα λόγο για ανώτατα ιδρύματα, λόγω συνταγματικού κωλύματος, παρότι αναγνωρίζει την επαγγελματική –προς το παρόν- ισοδυναμία των πτυχίων. Τι μέλλει γενέσθαι; Αναμένεται ίσως και μια «ακαδημαϊκή ισοδυναμία»;

---

¹²⁰ΠΔ 38/2010, Ν. 4093/2012, που προαναφέρθηκαν.

12.Απολογισμός του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF)

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που διαθέτει, επηρεάζει όπως είναι αναμενόμενο τη διαμόρφωση του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF) και συνεπώς τον τρόπο περιγραφής και αντιστοίχισης των προσόντων. Όπως, όμως, αναγγέλλεται και στον νόμο για τη Δια Βίου Μάθηση, το Ελληνικό Πλαίσιο στοχεύει να γίνει ένα «ολοκληρωμένο πλαίσιο που θα καλύπτει όλα τα μέρη και τα επίπεδα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης», ενώ παράλληλα αναγνωρίζεται ότι στόχος της Δια Βίου Μάθησης είναι η αναγνώριση εναλλακτικών εκπαιδευτικών διαδρομών, ώστε να επιτυγχάνεται η διασύνδεση της μάθησης με την απασχόληση. Η παραπάνω αναφορά αποτυπώνει και την πολυπλοκότητα του εγχειρήματος, αφού προϋποθέτει τη συμμετοχή και τη συνεργασία πολλών και διαφορετικών φορέων για την ολοκληρωτική ανάπτυξη και εφαρμογή του πλαισίου, κάτι που, λαμβάνοντας υπόψη τον βαθμό συντονισμού και ομοφωνίας που απαιτεί, σίγουρα θεωρείται πρόκληση για τα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας,

Άλλες προκλήσεις για το μέλλον του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων είναι, σύμφωνα με τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., η συσχέτιση του Ελληνικού Πλαισίου με τα διεθνή κλαδικά προσόντα, καθώς και με τα προσόντα που αποκτώνται μέσω προγραμμάτων από πανεπιστήμια του εξωτερικού και τα οποία συνεργάζονται στην Ελλάδα με ιδιωτικούς φορείς.

Παρ' όλα αυτά, στόχος του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, είναι να προωθήσει τη Δια Βίου Μάθηση, βελτιώνοντας την πρόσβαση στη μάθηση και τη δυνατότητα εξέλιξης των προσόντων και περιορίζοντας τα αδιέξοδα που υπάρχουν στην εκπαίδευση για τους πολίτες. Ακόμα, στόχος του είναι να στηρίξει τις διαδικασίες για την πιστοποίηση και τη διασφάλιση της ποιότητας, στοιχεία πολύ σημαντικά για την αναγνώριση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης.

Ανασταλτικά προς την επίτευξη των στόχων του, ωστόσο, φαίνεται να λειτουργεί το γεγονός ότι, συγκριτικά με άλλες χώρες της Ευρώπης, η Ελλάδα δε διαθέτει ισχυρή παράδοση στη χρήση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, τα οποία αναμένεται να ορίζουν και να περιγράφουν τα επαγγελματικά προσόντα. Έτσι, η μετατόπιση των διαδικασιών επικύρωσης προς αυτά, με όλες τις αλλαγές που αυτό

συνεπάγεται στις υπάρχουσες δομές και διαδικασίες, θεωρείται μεγάλη πρόκληση για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Σε γενικές γραμμές, πάντως, φαίνεται να τρέφονται υψηλές προσδοκίες απέναντι στο νέο αυτό εργαλείο, καθώς θεωρείται ότι είναι σε θέση να στηρίξει μια καθοριστική μεταρρύθμιση στα συστήματα εκπαίδευση και κατάρτισης της χώρας, συμβάλλοντας, έτσι, σημαντικά στην επίτευξη μεγαλύτερης σύνδεσης με την αγορά εργασίας. Αδιαμφισβήτητα, η λειτουργικότητα και κατ' επέκταση η επιτυχία του, θα φανούν σε βάθος χρόνου, με κριτήριο –μεταξύ άλλων- την εκτεταμένη και πρακτική εφαρμογή του.

Πάντως στην ελληνική βιβλιογραφία έχουν εντοπισθεί και απόψεις που προβάλλουν έναν γενικότερο σκεπτικισμό για το Ελληνικό Πλαίσιο Προσόντων. Έτσι, για παράδειγμα, εμφανίζεται ένας προβληματισμός σε ό,τι αφορά το μικρό χρονικό διάστημα που δόθηκε για την ανάπτυξη των διαδικασιών και των συνεργασιών των φορέων(Φωτόπουλος και Γούλας, 2010). Εκφράζεται η πεποίθηση ότι τέτοιες ενέργειες θα πρέπει ν' αναπτύσσονται σε βάθος χρόνου, εξασφαλίζοντας παράλληλα ευρύτερη κοινωνική συναίνεση.

Αδιαμφισβήτητα, σε κάθε περίπτωση, αρωγός υψίστης σημαντικότητας σε κάθε μεταρρυθμιστικό εγχείρημα αποτελεί η ειλικρινής κοινωνική συναίνεση και η συνεννόηση των κοινωνικών εταίρων, αλλά και γενικότερα όλων των εμπλεκόμενων φορέων, κάτι που φυσικά ισχύει τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ως εκ τούτου, βασική προϋπόθεση για την επιτυχία της διαδικασίας της συνεχούς ανάπτυξης, βελτίωσης και εδραίωσης τόσο του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων (HQF), όσο και του Ευρωπαϊκού (EQF), διαδραματίζει η αμοιβαία εμπιστοσύνη, καθότι αν δεν υπάρξει ένα ισχυρό «κοινωνικό συμβόλαιο» δεν είναι εύκολο να ευδοκιμήσουν τα αναγκαία προαπαιτούμενα της διαδικασίας, όπως η διαφάνεια, η αξιοπιστία, η εγκυρότητα και ο δημόσιος έλεγχος.

Ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός αποτελεί, όπως αναφέρθηκε και στις βασικές προϋποθέσεις για την επιτυχία των ΕθΠΕΠ, η διάχυση της πληροφορίας σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού. Όλες οι ομάδες του πληθυσμού, είναι αναγκαίο να πληροφορηθούν σχετικά με τον σκοπό και τον τρόπο λειτουργίας του συγκεκριμένου εργαλείου, αφού άλλωστε προορίζεται για την ευκολότερη εξυπηρέτησή τους. Σε αυτό το εγχείρημα όμως, σημαντική είναι η ευθύνη των οργάνων της πολιτείας, της εκπαιδευτικής κοινότητας καθώς και των κοινωνικών εταίρων, οι οποίοι οφείλουν να ευαισθητοποιήσουν και να ενημερώσουν τα ευρύτερα κοινωνικά στρώματα του ενεργού πληθυσμού.

Κατ' αυτόν τον τρόπο αυτό θα καταστεί σαφές ότι η δημιουργία του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, δεν αποτελεί ένα «*τεχνοκρατικό project*» το οποίο απευθύνεται σε λίγους, αλλά μια συναινετική και δημόσια διαδικασία αναγνώρισης, στάθμισης και ελέγχου των προσόντων των εργαζομένων, προκειμένου να ισχυροποιείται η επαγγελματική τους προοπτική και η δυνατότητα κινητικότητας καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου. Δε μπορούμε, άλλωστε, να παραβλέψουμε το γεγονός ότι η αμάθεια –ή ακόμη χειρότερα η ημιμάθεια- συνιστά εφιαλτήριο για προκαταλήψεις και επιφυλάξεις απέναντι σε οποιοδήποτε καινούριο μεταρρυθμιστικό σχέδιο προτείνεται. Σ' αυτή τη λογική, αναμφισβήτητα, μια μεγάλη μερίδα της αντίδρασης απέναντι στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων, οφείλεται στην έλλειψη ενημέρωσης, στη μη κατανόηση των στόχων και στην απουσία μιας επικοινωνιακής στρατηγικής, η οποία να συμβάλει στην αποδυνάμωση των στερεοτύπων που αποτελούν τροχοπέδη στις εξελίξεις.

Επιπλέον, θα ήταν σοβαρή παράλειψη να μη γίνει λόγος περί της ανάγκης για διατήρηση του ολιστικού χαρακτήρα της μαθησιακής διαδικασίας. Ως εκ τούτου, επισημαίνεται ο κίνδυνος να δοθεί μονομερής έμφαση στα μαθησιακά αποτελέσματα και στις εκροές και να υποτιμηθούν η εκπαιδευτική διαδικασία και οι εισροές, όπως το περιβάλλον, η φιλοσοφία της μάθησης, η κουλτούρα, οι αξίες και οι στάσεις, παράγοντες σημαντικοί για την ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος.

Παράλληλα, αν και στην κοινωνία της γνώσης και της Δια Βίου Μάθησης, η αέναη απόκτηση προσόντων για την ενίσχυση των βιογραφικών στο πλαίσιο της αγοράς εργασίας καθίσταται επιτακτική, μια τέτοια αλόγιστη πρακτική, εγκυμονεί έναν εξαιρετικό κίνδυνο ο οποίος μπορεί να λειτουργήσει καταστροφικά για την κοινωνία των εργαζομένων και κυρίως για τη νέα γενιά. Η άκριτη τάση για απόκτηση πιστοποιητικών, χωρίς μάλιστα αυτά να οδηγούν σε μία συγκεκριμένη επαγγελματική προοπτική, ελλοχεύει τον κίνδυνο αφανισμού της ουσιαστικής αξίας και του σκοπού της μάθησης, ήτοι την πολύπλευρη ανάπτυξη και ολοκλήρωση του ατόμου, και του συνακόλουθου υποβιβασμού της σε μια διαδικασία απόκτησης προσόντων χωρίς αντίκρισμα και περιεχόμενο.

Ακόμη, όμως, κι αν η διαδικασία της επικύρωσης καταφέρει να συνδεθεί με την απόκτηση επαγγελματικών δικαιωμάτων, και πάλι ανακύπτουν έντονοι προβληματισμοί, αφού θεωρείται ότι υπάρχει ο κίνδυνος να αναδυθούν φαινόμενα διαφθοράς, αναξιοκρατίας ή ευνοιοκρατίας, που μπορεί να απαξιώσουν τον θεσμό και να οδηγήσουν στη βαθμιαία αποδυνάμωσή του. Γι' αυτό τονίζεται η ανάγκη «*μιας δημόσιας θεσμικής θωράκισης*» των διαδικασιών πιστοποίησης, ώστε αυτές να μην μετατραπούν «*σε άναρχο πεδίο ασύδοτης ιδιωτικής κερδοφορίας*».

Είναι σαφές ότι η μάθηση θα πρέπει να αποτελέσει το αναπτυξιακό εργαλείο για την ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής. Αυτό, όμως, που θα πρέπει να αποφευχθεί, είναι η υποβάθμιση της μάθησης, μέσω της υποταγής της στις ανάγκες αποκλειστικά της αγοράς, απομακρύνοντας τον άνθρωπο από την ουσία της μαθησιακής διαδικασίας. Με άλλα λόγια, η μάθηση σε όλες τις εκδοχές οφείλει να διατηρήσει τον ανθρωποκεντρικό και ολιστικό της χαρακτήρα, προσφέροντας στους πολίτες τα αναγκαία εφόδια για να οικοδομήσουν την υπόσταση και το χαρακτήρα τους στα πλαίσια του κοινωνικού και πολιτικού ιστού, και όχι να αποτελέσουν ένα τεχνικά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό, χωρίς ανθρωπιστική παιδεία.

Συνεπώς, τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης καλούνται να ισορροπήσουν ανάμεσα αφενός στην ανάγκη για ανάπτυξη ενός έγκριτου συστήματος πιστοποίησης και αναγνώρισης των αποτελεσμάτων κάθε μορφής μάθησης, και, αφετέρου, στη διατήρηση του ουσιαστικού περιεχομένου της μάθησης, με τρόπο που να ενισχύεται η ανθρώπινη δράση και δημιουργικότητα. Για να συμβεί, όμως, αυτό δεν πρέπει να διαρραγεί ο ολιστικός χαρακτήρας της μάθησης. Αυτό σημαίνει ότι, είτε σε πρακτικό είτε σε θεωρητικό επίπεδο, η μάθηση απαιτείται να σμιλεύεται στην ενότητά της με σκοπό την ολοκλήρωση και την αυτοπραγμάτωση του ατόμου.

Ολοκληρώνοντας, είναι σίγουρο ότι σε μια τέτοιας έκτασης προσπάθεια, θα εντοπισθούν πολλά σημεία, στα οποία θα χρειασθεί να υπάρξουν περαιτέρω συζητήσεις, διορθωτικές παρεμβάσεις και επαναπροσδιορισμοί. Ωστόσο, προτάσσοντας με υπευθυνότητα τον παράγοντα «ανθρώπινο κεφάλαιο» κάθε αλλαγή δύναται να αποδειχθεί δυναμική και συμφέρουσα για την κοινωνική πρόοδο και ανάπτυξη.

Αντί επιλόγου

Το επικρατέστερο επιχείρημα στη σύγχρονη ευρωπαϊκή ρητορική αναφορικά με τον σκοπό του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων - και κατ' επέκταση των ΕΘΠΕΠ- εδράζεται στη δυνατότητα υποστήριξης και ενίσχυσης της κινητικότητας, μέσω της κοινής αναγνώρισης και ιεραρχικής ταξινόμησης των προσόντων των εργαζομένων. Η κινητικότητα στα επίσημα κείμενα του ευρωπαϊκού λόγου μεταφράζεται ως η δυνατότητα μετακίνησης των εργαζομένων μέσα στην αγορά εργασίας, με τρόπο που να βελτιώνεται η θέση τους στην πυραμίδα των επαγγελματιών. Με βάση αυτή τη συλλογιστική, οι εργαζόμενοι που έχουν τη δυνατότητα πιστοποίησης των προσόντων τους, θα μπορούν να αλλάζουν ευκολότερα επάγγελμα είτε επειδή το επιθυμούν, είτε επειδή οι αλλαγές και οι μεταβολές στον εργασιακό τους χώρο το επιβάλλουν, αντιμετωπίζοντας με περισσότερα εφόδια μια ενδεχόμενη κρίση στον επαγγελματικό τομέα.

Με άλλα λόγια, η «μετάφραση» των ήδη πιστοποιημένων προσόντων, με τη χρήση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (EQF), και η πιστοποίηση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, που προκύπτουν από τη μη τυπική ή την άτυπη μάθηση, με την προώθηση της διαδικασίας της επικύρωσης, μέσω πάντα της λογικής της αναγνώρισης των μαθησιακών αποτελεσμάτων, δύναται να συμβάλουν στη διευκόλυνση της κινητικότητας των εργαζομένων, και κατ' επέκταση στην αντιμετώπιση της ανεργίας, με τρόπο που να βελτιώνονται, ενδεχομένως, ακόμη και οι δυνατότητες επαγγελματικής ανέλιξης των ατόμων. Με τον τρόπο αυτό, θεωρείται ότι διευκολύνονται οι μετακινήσεις στη σφαίρα της απασχόλησης, αφού τα επιμέρους προσόντα θα μπορούν πια να μεταφράζονται σε μία κοινή «ευρωπαϊκή γλώσσα», η οποία θα γίνεται κατανοητή απ' όλους.

Άκρως σημαντικό, στη νέα αυτή θεώρηση της γνώσης, είναι το στοιχείο της «ευελιξίας» που εμφανίζεται στον τρόπο απόκτησης των γνώσεων, των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων, αφού το ενδιαφέρον μετατοπίζεται στο μαθησιακό αποτέλεσμα, χωρίς να ενδιαφέρει ο τρόπος με τον οποίο αυτό αποκτήθηκε. Έτσι, φαίνεται να εξισώνονται μαθησιακά αποτελέσματα που προέρχονται από διαφορετικά περιβάλλοντα μάθησης, ήτοι από τα τυπικά συστήματα εκπαίδευσης, από συστήματα μη τυπικής μάθησης, ακόμα και από άτυπη και εμπειρική μάθηση. Κατ' αυτόν τον τρόπο, λοιπόν, χιλιάδες άτομα –εργαζόμενοι και μη- που κατέχουν ορισμένα προσόντα, είτε μέσω της επαγγελματικής τους εμπειρίας, είτε μέσω της

προσωπικής τους εμπειρίας, τα οποία πριν δεν ήταν σε θέση να αποδείξουν, τώρα, μέσω της επικύρωσης, έχουν την ευκαιρία να τα πιστοποιήσουν και να δηλώσουν την αξία τους, μέσω της κατάταξής τους στην κλίμακα των ΕΘΠΕΠ, και φυσικά του Ευρωπαϊκού.

Συνεπώς, γίνεται κατανοητό ότι η νέα αυτή προσέγγιση συνιστά μια βαθιά τομή στην ιστορία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, που μελλοντικά, με την ορθή και συνεπή πρακτική υλοποίησή της, αναμένεται να επηρεάσει δραστικά και τις πολιτικές απασχόλησης. Επιπροσθέτως, δύναται να συμβάλει στην άμβλυση των κοινωνικών ανισοτήτων, παρέχοντας ευκαιρίες για πραγμάτωση ανοδικής επαγγελματικής κινητικότητας και κατ' επέκταση και κοινωνικής. Ως εκ τούτου, το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων, εκφρασμένο μέσα από τα ΕΘΠΕΠ στα επιμέρους κράτη, σε συνδυασμό πάντα με τη διαδικασία της επικύρωσης, αποτελεί ένα εργαλείο το οποίο μακροπρόθεσμα μπορεί να συμβάλει στην αναχαίτιση της ανεργίας, της φτώχειας, αλλά και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Εγείρονται, ωστόσο, σοβαροί προβληματισμοί αναφορικά με την υλοποίηση της παραπάνω δυνατότητας στην πράξη. Το επικρατέστερο αντεπιχείρημα που προβάλλεται είναι κατά πόσο είναι εφικτή μια τέτοιου είδους κοινωνική κινητικότητα, με μοναδική προϋπόθεση την αναγνώριση, πιστοποίηση και κατάταξη κάποιων μαθησιακών αποτελεσμάτων.¹²¹ Τίθεται, δηλαδή, το ερώτημα εάν αρκεί αποκλειστικά η διαδικασία της πιστοποίησης για την άμβλυση των ανισοτήτων και την αντιμετώπιση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Είναι σαφές ότι για να λειτουργήσει αποτελεσματικά η διαδικασία της πιστοποίησης, θα πρέπει να συνδυαστεί και να συνδεθεί συνεκτικά με τη θεσμική καθιέρωση ισχυρών και αξιόπιστων κανόνων λειτουργίας των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων. Αυτό πρακτικά συνεπάγεται την καθιέρωση και τη θωράκιση συγκεκριμένων αρχών όπως για παράδειγμα: δημόσιος έλεγχος του συστήματος

---

¹²¹Αναλυτικότερα βλ. Φωτόπουλος, Ν. και Γούλας, Χ. (2010), *Η πιστοποίηση και αναγνώριση προσόντων στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής: Μια κριτική διερεύνηση δυνατοτήτων, ορίων και προοπτικών εν όψει της δημιουργίας του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων*, στο Καραλή Θ. (επιμ.), *Διά βίου μάθηση και πιστοποίηση*, ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, Αθήνα, σ. 87-103. Διαθέσιμο στο: <http://www.kanep-gsee.gr/theseis-apopseis/dia-bioy-mathisi--pistopoiisi#sthash.2oxDymvr.dpuf>

πιστοποίησης προσόντων, αξιοπιστία, διαφάνεια και ευρεία συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στη συνολική διαδικασία.¹²²

Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι η διαδικασία πιστοποίησης των προσόντων θα αποκτούσε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και πρακτικό χαρακτήρα, εάν οδηγούσε στην αναγνώριση συγκεκριμένων επαγγελματικών δικαιωμάτων, τα οποία με τη σειρά τους να δίνουν τη δυνατότητα χάραξης ενός συγκεκριμένου επαγγελματικού προσανατολισμού(Φωτόπουλος, Γούλας, 2010).Το σημείο αυτό θεωρείται από πολλούς η πεμπουσία του όλου εγχειρήματος. Διότι αν η πιστοποίηση προσόντων περιοριστεί σε μια θεωρητικού τύπου αναγνώριση, χωρίς χρηστική αξία και πρακτικό αντίκρυσμα στην αγορά εργασίας, θα πρόκειται για ένα ημιτελές εργαλείο, το οποίο θα έχει οδηγήσει σε μια πληθώρα – κενών ίσως– αλλαγών τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, χωρίς, ωστόσο, να έχει επιφέρει την πολυπόθητη ανατροπή στη σφαίρα της απασχόλησης. Θα πρέπει, συνεπώς, να αναδειχθεί ο χρηστικός και πραγματιστικός χαρακτήρας του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων και φυσικά των ΕΘΠΕΠ, προκειμένου να αντιμετωπιστεί ουσιαστικά το φαινόμενο της ανεργίας, της φτώχειας και του συνακόλουθου κοινωνικού αποκλεισμού.

Ως εκ τούτου, όταν γίνεται λόγος για αναγνώριση προσόντων, η σκοποθεσία δε θα πρέπει να περιορίζεται μόνο σε μια απλή ιεραρχική κατάταξη προσόντων, αλλά σε μία ουσιαστική αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων, τα οποία θα μπορούν να δίνουν εναλλακτικές διεξόδους στους εργαζόμενους, είτε γιατί το επιθυμούν οι ίδιοι, είτε γιατί είναι αναγκασμένοι να το πράξουν, εξαιτίας των δυσμενών εξελίξεων στον

---

¹²² Όπως άλλωστε δήλωσε και ο κ. Λουκάς Ζαχείλας, υπηρεσιακός επικεφαλής του τομέα ECVL του Cedefop: «Σχετικά με το αν μπορεί η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση να επιλύσει την κρίση, φυσικά όχι. Δεν υπάρχει καμία τέτοια περίπτωση. Είναι γνωστό ότι αυτό που δείχνουν οι μελέτες είναι ότι παρέχοντας καλύτερης ποιότητας επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, ουσιαστικά δίνουμε μεγαλύτερες δυνατότητες στα άτομα που ολοκληρώνουν αυτή την περίοδο μάθησης, να έχουν καλύτερες προοπτικές στην αγορά εργασίας. Φυσικά δεν μπορεί να επιλυθεί η κρίση μόνο με τη βελτίωση των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Είναι απόλυτα κατανοητό, αλλά σίγουρα τα στοιχεία παρουσιάζουν ότι η βελτίωση της ποιότητας παρεχόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι ένας από τους παράγοντες που θα μας βοηθήσουν για την επίλυση των προβλημάτων». Ολόκληρο το άρθρο διαθέσιμο στο: <http://www.esos.gr/arthra/35465/ethniko-plaisio-prosonton-tha-oloklirothei-2017>

τομέα της απασχόλησης. Εξασφαλίζοντας μια τέτοια δυνατότητα στα άτομα, η δημιουργία Εθνικών Πλαισίων Προσόντων θα μπορεί να συμβάλει πραγματικά στην κινητικότητα των εργαζομένων, δημιουργώντας ένα «δίκτυο κοινωνικής προστασίας» για τους άμεσα ενδιαφερόμενους, και κυρίως για όσους είναι περισσότερο ευάλωτοι στον κοινωνικό αποκλεισμό και την περιθωριοποίηση, λόγω χαμηλών προσόντων.

Ολοκληρώνοντας, καθίσταται σαφές ότι η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων αποτελεί ένα φιλόδοξο εγχείρημα, το οποίο θέτει ψηλά τον πήχη για τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στα κράτη- μέλη. Αναμφίβολα η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική έχει τοποθετήσει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος την ανάπτυξη και τη λειτουργία ενός κοινού πλαισίου ταξινόμησης των προσόντων, σε συνδυασμό με την έντονα προβληθείσα ανάγκη για την προώθηση της διαδικασίας της επικύρωσης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης, επιχειρώντας με τον τρόπο αυτό να εξισορροπήσει παραδοσιακά αντίρροπες δυνάμεις, ήτοι την εκπαίδευση και την αγορά εργασίας, και μάλιστα σε μια κρίσιμη χρονικά στιγμή για τον τομέα της απασχόλησης.

Μέχρι στιγμής, οι υπάρχουσες ενδείξεις από την παρούσα λειτουργία και εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα υποστηρικτικά ευρωπαϊκά εργαλεία, μπορούν να θεωρηθούν ενθαρρυντικές. Ωστόσο, η τελική θετική έκβαση του εν λόγω εγχειρήματος προϋποθέτει την εξασφάλιση θεσμικών ασφαλιστικών δικλείδων για να μην αποδειχθεί η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων ένα μετέωρο μεταρρυθμιστικό βήμα στην πορεία της Ένωσης.

Επιλογικά, όσο αναγκαία φαίνεται η αναγνώριση των προσόντων για την πορεία προς την ευρωπαϊκή σύγκλιση και ολοκλήρωση, άλλο τόσο αναγκαία είναι η διαφύλαξη της όλης διαδικασίας, ώστε να μην ανατραπούν περαιτέρω οι ισορροπίες εις βάρος των κοινωνικά και οικονομικά ασθενέστερων.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνόγλωσσες

- Γράβαρης Δ., Παπαδάκης Ν. (2002), *Δια Βίου Εκπαίδευση: Η αναγγελία μιας μετατόπισης. «Καταγωγή», σημασιακοί μετασχηματισμοί και παραδείγματα πολιτικής*. Διαθέσιμο στο: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio2/praktika/gravaris.htm>, 28/6/2014.
- Γράβαρης Δ. (2005), «Από το κράτος στο κράτος. Ορθολογικότητα και κανόνες νομιμοποίησης στην εκπαιδευτική πολιτική» στο Γράβαρης Δ., Παπαδάκης Ν. (επιμ.), *Εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική. Μεταξύ κράτους και αγοράς*, Αθήνα, Σαββάλας, σελ. 27-50.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Νοέμβριος 2012), Ευρωπαϊκή ταξινόμηση δεξιοτήτων, ικανοτήτων και επαγγελμαμάτων (ESCO).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008), Επεξήγηση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων για τη δια βίου μάθηση, Λουξεμβούργο. Διαθέσιμο στο: <http://ec.europa.eu/eqf/documents?id=81>, 1/6/2014.
- Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Πολιτική στη Δια Βίου Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό (The European Lifelong Guidance Policy Network-ELGPN) (2012), Ανάπτυξη Πολιτικής στη Δια Βίου Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό: Ευρωπαϊκός Οδηγός Καλών Πρακτικών.
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας (2000), Συμπεράσματα της Προεδρίας, 23-24 Μαρτίου, http://ec.europa.eu/archives/european-council/index_el.h, 25/6/2014.
- Ζαχείλας (2012), *Η επίδραση του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και στη βελτιστοποίηση της σχέσης τους με την αγορά εργασίας, διδακτορική διατριβή*. Διαθέσιμη στο: <http://poa.ucg.gr/synedrio/diatrivi.pdf>

- Ζμας Α. (2007), *Παγκοσμιοποίηση και εκπαιδευτική πολιτική*, Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Καζαμιάς Α. (2005), «Παγκοσμιοποίηση και εκπαιδευτικές κουλτούρες στην ύστερη νεωτερικότητα: το σύνδρομο του Αγαμέμνονα» στο Γράβαρης Δ., Παπαδάκης Ν. (επιμ.), *Εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική. Μεταξύ κράτους και αγοράς*, Αθήνα, Σαββάλας, σελ. 89-109.
- Κοϊνά Λ. (2014) «Κολέγια, όπως... ΑΕΙ» στον Αγγελιοφόρο, 3/4/2014: 14. Διαθέσιμο στο: <http://www.agelioforos.gr/default.asp?pid=58&enid=1&dt=3/4/2014>, 1/6/2014.
- Λάβδας Α. Κ., (2008), «Διαδικασίες εξευρωπαϊσμού και διαδραστική ενοποίηση» στο Μαραβέγιας Ν. (επιμ.), *Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Παρελθόν, παρόν, μέλλον*, Θεμέλιο, σελ. 311-319.
- Murphy M. (2005), «Πετρέλαιο, ύφεση και η αναζήτηση της ευρωπαϊκής πρωτοπορίας: Εξερευνώντας τη δια βίου μάθηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση» στο Γράβαρης Δ., Παπαδάκης Ν. (επιμ.), *Εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική. Μεταξύ κράτους και αγοράς*, Αθήνα, Σαββάλας, σελ.112-131.
- Ν. 3879/2010 «Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις». Διαθέσιμο στο: <http://dipe.pel.sch.gr/web/index.php/2013-02-04-23-31-51/2013-02-05-00-14-44/143-3879-2010-163>, 1/6/2014.
- Ν. 4115/2013 «Οργάνωση και λειτουργία Ιδρύματος Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης και Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και άλλες διατάξεις». Διαθέσιμο στο: http://www.edulll.gr/wp-content/uploads/2011/03/NOMOS_4115_INEDIBIM_EOPPEP.pdf, 1/6/2014.
- Ν. 3848/2010 «Αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού – καθιέρωση κανόνων αξιολόγησης και αξιοκρατίας στην εκπαίδευση και λοιπές διατάξεις». Διαθέσιμο στο: http://www.uowm.gr/laws/N_3848-10.pdf, 1/6/2014.
- Ν. 4093/2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016 –Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν.4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016». Διαθέσιμο

στο: http://www.ydmed.gov.gr/wp-content/uploads/2012/12/19_n4093_01_egkrisi_plaisiou2013_16.pdf, 1/6/2014.

- Οδηγία 48/1989/ΕΟΚ, «Οδηγία του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1988 σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών». Διαθέσιμη στο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31989L0048&rid=3>, 1/6/2014.
- Οδηγία 2005/36/ΕΚ. «Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Σεπτεμβρίου 2005 σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων». Διαθέσιμη στο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0036&rid=1>
- Παπαδάκης Ν. (2006), Προς την «Κοινωνία των δεξιοτήτων;», Αθήνα- Κομοτηνή, Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Παπαδάκης Ν., Μπουζάκης Σ., Πανδής Π. (2010), «Διαστάσεις και προτεραιότητες της ευρωπαϊκής στρατηγικής για τη Δια Βίου Μάθηση πριν και μετά το 2010» στο Παπαδάκης Ν., Σπυριδάκης Μ. (επιμ.), Αγορά εργασίας, κατάρτιση, διά βίου μάθηση και απασχόληση, Αθήνα, Ι. Σιδέρης.
- Πασιάς Κ. Γ. (2006), Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση, Τόμος Α', Αθήνα, Gutenberg.
- Πασιάς Κ. Γ. (2006), Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση, Τόμος Β', Αθήνα, Gutenberg.
- Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου «Ρυθμίσεις κατεπίγοντων θεμάτων του ν. 4046/2012 και του ν. 4093/2012» (19 Νοεμβρίου 2012). Διαθέσιμη στο: <http://www.minfin.gr/portal/el/resource/contentObject/id/28b63b20-0e60-4cb8-bde0-f82bee6d374f>, 1/6/2014.
- ΠΔ 38/2010 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 36/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του της 7^{ης} Σεπτεμβρίου 2005 σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων». Διαθέσιμο στο: http://www.minedu.gov.gr/publications/docs/pd_38_100802.pdf, 1/6/2014.

- Σιάκαρης Κ. (2006), *Από την ΕΟΚ στην ΕΕ. Η αδύνατη εκπαιδευτική πολιτική*, Αθήνα, Gutenberg.
- Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (18 Ιουνίου 2009) για τη δημιουργία Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση.
- Τσαούσης Γ. Δ. (1998), *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική. Βασικά κείμενα για την Παιδεία, την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση*, Αθήνα, Gutenberg.
- Φωτόπουλος, Ν. και Γούλας, Χ. (2010), *Η πιστοποίηση και αναγνώριση προσόντων στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής: Μια κριτική διερεύνηση δυνατοτήτων, ορίων και προοπτικών εν όψει της δημιουργίας του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων*, στο Καραλή Θ. (επιμ.), *Δια βίου μάθηση και πιστοποίηση*, ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, Αθήνα, σ. 87-103.
- Cedefop (Νοέμβριος, 2010), *10 Εκατομμύρια βιογραφικά σημειώματα Europass έχουν δημιουργηθεί σε απευθείας σύνδεση*. Ενημερωτικό σημείωμα. Διαθέσιμο στο: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9031_el.pdf, 28/12/2015.
- Cedefop (Δεκέμβριος 2011), *Εν κινήσει: μάθηση και κινητικότητα συγκλίνουν*. Ενημερωτικό σημείωμα. Διαθέσιμο στο: https://www.iky.gr/ecvet/item/download/1796_c76f7cdb9d1a473b63312824edc4b05e, 28/6/2015.
- Cedefop (2012), *Τα πλαίσια επαγγελματικών προσόντων, εργαλεία διαφάνειας και αλλαγής*. Ενημερωτικό σημείωμα. Διαθέσιμο στο: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9071_el.pdf, 28/6/2014.
- Cedefop (Οκτώβριος 2012), *Τα πλαίσια επαγγελματικών προσόντων, εργαλεία διαφάνειας και αλλαγής*. Ενημερωτικό σημείωμα. Διαθέσιμο στο: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9071_el.pdf, 20/1/2016.
- Cedefop (Ιανουάριος 2014), *Συνδέοντας τη μάθηση με την απασχόληση*. Ενημερωτικό σημείωμα. 20/1/2016.

- Cedefop (Μάιος 2012), *Ευρωδιαβατήριο 2005- 2020: Επιτυχίες και προοπτικές*.
Ενημερωτικό σημείωμα. Διαθέσιμο στο: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9069_el.pdf , 20/1/2016
- Cedefop (Ιούνιος 2015), *Άνιση η ανάκαμψη της απασχόλησης στην Ευρώπη*.
Ενημερωτικό σημείωμα. Διαθέσιμο στο: https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjR9rfCmcjLAhVB1RQKHQzIAccQFggdMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.cedefop.europa.eu%2Ffiles%2F9098_el.pdf&usq=AFQjCNG_CXHltCmyXRviVAmlaOoBUCv6Pg20/1/2016.
- Cedefop (Νοέμβριος, 2014), *Πλαίσια Επαγγελματικών Προσόντων: η επιρροή τους αυξάνεται, τα εμπόδια επιμένουν*. Ενημερωτικό σημείωμα. https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjZ2uz1mcjLAhXD1xQKHwIDn0QFggdMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.cedefop.europa.eu%2Ffiles%2F9091_el.pdf&usq=AFQjCNFEK1uEwmyTeg3xrWVXjHThdChOZq20/1/2016.
- Cedefop (Νοέμβριος 2014), *Πόσο κοντά στην αναγνώριση όλων των μορφών μάθησης βρίσκεται η Ευρώπη;* Ενημερωτικό σημείωμα. Διαθέσιμο στο: https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiKkK2RmsjLAhVDwxQKHcP1Ab8QFggdMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.cedefop.europa.eu%2Ffiles%2F9092_el.pdf&usq=AFQjCNH0LJXyRr53cw07T4D1YDny8Mtzhq20/1/2016.
- Cedefop (Δεκέμβριος 2011), *Διαμορφώνοντας τη Δια Βίου Μάθηση: Η αξιοποίηση των κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών*. Ενημερωτικό σημείωμα. Διαθέσιμο στο: https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjVpIGzmsjLAhWEORQKHS1LD1gQFggdMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.cedefop.europa.eu%2Ffiles%2F9065_el.pdf&usq=AFQjCNGNo4bzl7HwRm--G-D0DwGinfPYng20/1/2016.

Ξενόγλωσσες

- Allais S., Raffe D., Young M. (2009), Introduction στο Allais S., Raffe D., Strathdee R., Wheelahan L., Young M., *Learning from the first qualifications frameworks*, International Labour Office, Geneva. Διαθέσιμο στο: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@ifp_skills/documents/publication/wcm_041902.pdf, 28/6/2014.
- Börzel A. T. (2003), *How the European Union Interacts with its Member States*, University of Heidelberg. Διαθέσιμο στο: http://www.ihs.ac.at/publications/pol/pw_93.pdf, 28/6/2014.
- Börzel A. T., Risse T. (2000), *When Europe Hits Home: Europeanization and Domestic Change*, European Integration online Papers (EIoP). Διαθέσιμο στο: <http://eiop.or.at/eiop/pdf/2000-015.pdf>, 28/6/2014.
- Börzel A. T., Risse T. (2009), *Conceptualizing the Domestic Impact of Europe*, Oxford University Press. Διαθέσιμο στο: <http://www.gs.uni.wroc.pl/files/BOERZEL%20-%20RISSE%20Conceptualizing%20the%20domestic%20impact%20of%20Europe.pdf>, 28/6/2014.
- Bulmer J. S., Radaelli M. C. (2004), *The Europeanisation of National Policy?*, Διαθέσιμο στο: <http://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofPoliticsInternationalStudiesandPhilosophy/FileStore/EuropeanisationFiles/Fileupload,38405,en.pdf>, 28/6/2014.
- Council and Commission (2004), *Education and Training 2010. The success of the Lisbon strategy hinges on urgent reforms*. Διαθέσιμο στο: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&t=PDF&gc=true&sc=false&f=ST%206905%202004%20INIT>, 28/6/2014.
- COUNCIL RECOMMENDATION of 20 December 2012 on the validation of non-formal and informal learning. Διαθέσιμο στο: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1387791163761&uri=CELEX:32012H1222\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1387791163761&uri=CELEX:32012H1222(01))
- Greece EQF Referencing Report (2014). Διαθέσιμο στο: http://www.swfm-gf.eu/main/wp-content/uploads/GREECE-REFERENCING-REPORT_January-2014.pdf, 28/6/2014.

- European Commission (2006), *Proposal for a Recommendation of the European Parliament and of the Council on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning*. Διαθέσιμο στο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006PC0479&rid=2>, 28/6/2014.
- European Parliament and the Council of the European Union (2008), *Recommendation of the European Parliament and of the Council on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning*. Διαθέσιμο στο: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/news/EQF_EN.pdf, 28/6/2014.
- European Commission conference, 'The European Qualifications Framework (EQF): Consultation to Recommendation', 27-28 February 2006, Budapest. Διαθέσιμο στο: <http://www.international.ac.uk/media/1524592/ECC%20-%20EQF%20-%20Consultation%20to%20Recommendation%20-%20Budapest%20-%20Feb%202006.pdf>, 28/6/2014.
- European Commission, Cedefop, ICF International (2014). *European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014*. Executive summary.
- Raffe D. (2009), *Can national qualifications frameworks be used to change education and training systems?*, University of Edinburgh, Briefing No 48. Διαθέσιμη στο: <http://www.ces.ed.ac.uk/PDF%20Files/Brief048.pdf>
- Raffe D., *Qualifications Frameworks in Europe: Learning across boundaries*, Report of the Glasgow Conference, 22-23 September 2005. Διαθέσιμο στο: <http://collections.europarchive.org/tna/20080205132101/www.fco.gov.uk/Files/kfile/ConferenceReportfinal.pdf>, 28/6/2014.

Διαδικτυακές πηγές

- ΕΟΠΠΕΠ, <http://www.eoppep.gr/index.php/el/>, 28/6/2014.
- Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Διασφάλισης της Ποιότητας, <http://www.eqavet.eu/gns/policy-context/european-quality-assurance-reference-framework.aspx>, 20/1/2016.

- Μητρώο Επαγγελματικών Προσόντων, <http://proson.eoppep.gr/el/HQFLevels>, 20/1/2016.
- «Το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων, θα ολοκληρωθεί το 2017», 23/10/2014. Άρθρο διαθέσιμο στο: <http://www.esos.gr/arthra/35465/ethniko-plaisio-prosonton-tha-oloklirothei-2017>, 20/1/2016.
- Europa, http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_el.htm, 28/6/2014.
- Europass, <http://europass.cedefop.europa.eu/en/about>, 20/1/2016.
- Scottish Credit and Qualifications Framework, <http://scqf.org.uk/the-framework/>, 28/6/2014.
- The Hellenic Qualifications Framework, www.nqf.gov.gr, 28/6/2014.